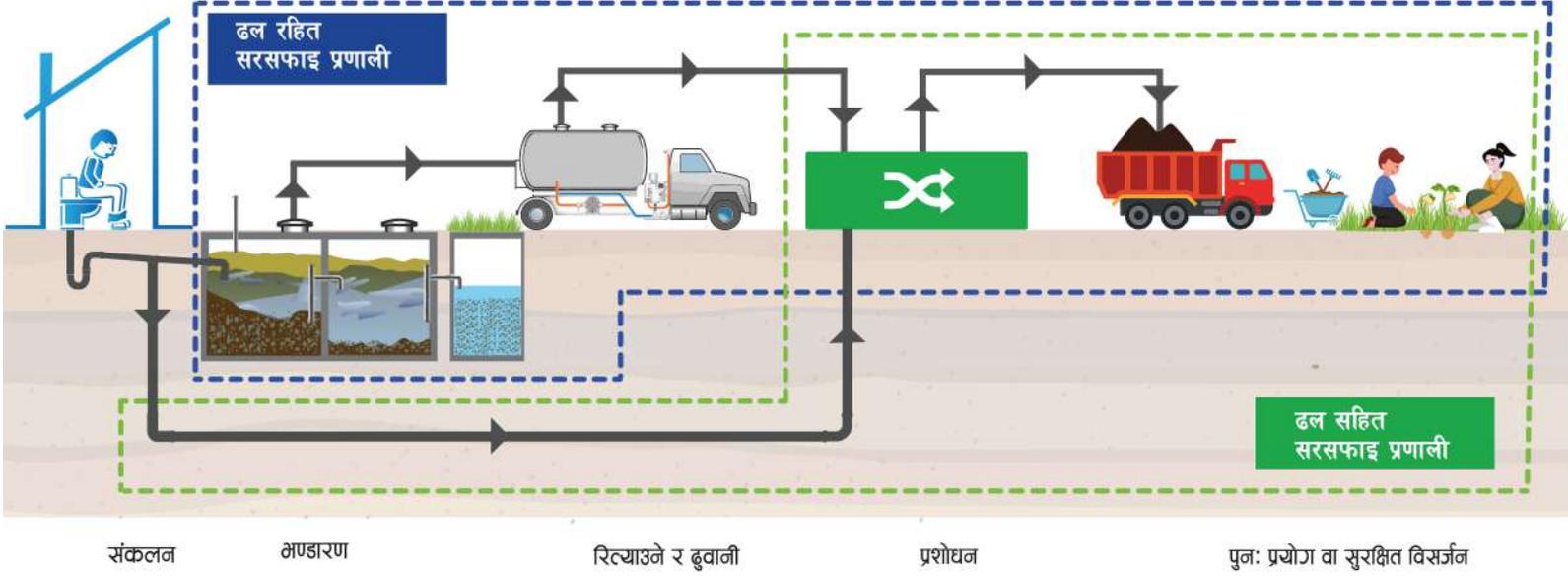

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम

प्रशिक्षकका लागि स्लाइड नोट सहितको पावर प्वाइन्ट प्रस्तुतिकरण पुस्तिका
जुलाई २०२३

शत्र १	तालिम परिचयका स्लाइड नोटहरु	१
शत्र २	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ - अवधारणा र परिचयका स्लाइड नोटहरु	११
शत्र ३	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : समताका स्लाइड नोटहरु	३५
शत्र ४	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : सुरक्षाका स्लाइड नोटहरु	५४
शत्र ५	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : दिगोपनाका स्लाइड नोटहरु	७२
शत्र ६	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रणाली प्रकार्य : जिम्मेवारी र जवाफदेहिताका स्लाइड नोटहरु	८२
शत्र ७	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : स्रोतको योजना तथा व्यवस्थापनका स्लाइड नोटहरु	१०४
शत्र ८	अनूकूल वातावरण: कानूनी ढाँचा र संस्थागत व्यवस्थाका स्लाइड नोटहरु	१२०
शत्र ९	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : सुरक्षाका स्लाइड नोटहरु	१३८
शत्र १०	अनुगमन तथा एकीकृत नगरपालिका सूचना प्रणालीका स्लाइड नोटहरु	१७४
शत्र ११	नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको दृष्टिकोणका स्लाइड नोटहरु	१९२
शत्र १२	तालिम समापनका स्लाइड नोटहरु	२००

परिचय

यस स्लाइड नोट सहितको पावर प्वाइन्टहरूको पुस्तिका “नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणाको परिचय” तालिमका लागि प्रशिक्षक /सहजकर्ताका लागि सहयोगका लागि हो । यो स्लाइड नोट सहितको पुस्तिका तालिममा प्रस्तुत हुने गरिने सबै स्लाइडहरूको संकलन हो जसमा निश्चित स्लाइड प्रस्तुत गर्दा के छलफल गर्ने भन्ने छोटो व्याख्या सहितको स्लाइड नोट छ ।

उद्देश्य

यस पुस्तिकाको उद्देश्य भनेको प्रशिक्षकले तालिमका हरेक स्लाइडमा छलफल गर्नका लागि मार्गदर्शन गर्दछ । यसका साथै यसले हरेक स्लाइड र स्लाइड नोटको पूर्वालोचन गर्न मद्दत गर्दछ ।

कसरी प्रयोग गर्ने ?

यस दस्तावेजमा हरेक सत्रका स्लाइडहरू समावेश भएका छन् । हरेक स्लाइडको तल स्लाइड नोटहरू राखिएका छन् । प्रशिक्षक वा सहजकर्ताले स्लाइड नोटहरू पढेर स्लाइडमा रहेका जानकारी व्याख्या गर्न सक्दछ ।

यस पुस्तिकाको प्रभावकारी प्रयोगका लागि प्रशिक्षक वा सहजकर्ताले यसै तालिमका लागि निर्माण गरिएको प्रशिक्षक पुस्तिका सँगै प्रयोग गर्न निर्देशन गरिएको छ ।

सामग्री र सिकाइको प्रयोग

प्रस्तुत सामग्रीहरू वातावरण र जनस्वास्थ्य संस्था (एन्को) ले CWISAN (विषयगत समूह समेतको सहयोगमा “नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रवर्द्धन र सरसफाइमा नवीनता परियोजना” अन्तर्गत तयार पारिएका हो र यसको प्रयोग तालिम संचालनको लागि मात्र गरिनुपर्दछ । यस प्याकेजमा प्रयोग गरिएका सामग्रीहरू (जस्तै: सूचना, शैक्षिक र संचारका सामग्रीहरू, घटना परिदृश्यहरू) CWIS अवधारणा बारे बुझ्न र बुझाउन राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा भएका अभ्यासहरूलाई सन्दर्भ सामग्रीको रूपमा मात्रै उपयोग गरिएको छ । यसमा सन्दर्भ सामग्रीको रूपमा उपयोग गरिएका विषयवस्तुहरू बारे कुनै पनि प्रकारको मूल्याङ्कन गर्न खोजिएको छैन । तसर्थ, ती सामग्रीहरू प्रति कुनै प्रकारको हकदावी नगरिएको प्रष्ट पार्दछ ।

शत्रु १

तालिम परिचयका
स्लाइड नोटहरु

शत्र १ तालिम परिचयका स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम

तालिम परिचय

स्रोत व्यक्ति

स्लाइड २

तालिमको परिचय

उद्देश्य

- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ (CWIS) को अवधारणाका साथै यसको ढाँचाको भागहरु बारे परिचित गराउने
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको दृष्टिकोणबाट सरसफाइ सेवाहरु तथा सुविधाहरुलाई विश्लेषण गर्ने

Introduce self, the host of the training, and welcome participants to the event.

Inform participants about the training:

- This introductory training covers topics related to citywide inclusive training (CWIS) approach.
- This workshop is designed for sanitation service provider especially engaged at municipalities; engineers, department/section chiefs, focal person, etc.
- This training is participatory. There are different types of group activities in various sessions.

Present the objectives of the training.

स्लाइड ३

तालिमको उद्देश्य

HIDDEN SLIDE

The **general objective** of the training is to introduce the concept of CWIS and analyze the sanitation services and facilities through the CWIS lens.

Specific Objectives:

1. To introduce the concept of CWIS along with the components of CWIS framework
2. To analyze the existing sanitation services and facilities through the CWIS lens

स्लाइड ४

तालिम संरचना

मुख्य सत्रहरू

- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ : अवधारणा र परिचय
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : समता
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : सुरक्षा
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : दिगोपना
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रणाली प्रकार्य : जिम्मेवारी र जवाफदेहिता
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रणाली प्रकार्य : स्रोतको योजना तथा व्यवस्थापन
- कानुनी ढाँचा
- शहरी सरसफाइका विकल्पहरू
- अनुगमन
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ दृष्टिकोण तथा स्थलगत भ्रमण

स्लाइड ५

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 1 :
Training Opening

स्लाइड ६

पहिलो दिनको तालिका

- तालिम परिचय
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ : अवधारणा र परिचय
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : समता
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : सुरक्षा

Once the meta-cards with learning expectations are collected, review the expectation in the large group and discuss in which module it will be addressed

Collect meta-cards and list the learning expectations of the training

स्लाइड ७

सुरक्षित सिकाई वातावरण

- सुरक्षित पिउने पानी
- खाना, खाजा समय
- शौचालय
- आपतकालीन निकास
- प्राथमिक उपाचार

स्लाइड ८

सहभागीको परिचय

HIDDEN SLIDE

- Ask participants to introduce themselves
 - Name
 - Designation
 - Organization
 - Experience in urban sanitation
- Ask participants to introduce one by one

स्लाइड ९

सहभागीको परिचय
HIDDEN SLIDE

- Ask participants to form a circle in alphabetical order
- Ask participants to introduce themselves with the participants at their left and right.
 - Name
 - Designation
 - Organization
 - Experience in urban sanitation
- Ask participants to introduce participant at their right side.
- Once a cycle is complete, ask participants to name the participant at their left side.

स्लाइड १०

परिचय

- नाम
- पद
- संस्था
- शहरी सरसफाइमा तपाईंको अनुभव

Before starting the event, let's introduce with each other. Ask participants to introduce themselves with the above points or do it as per instruction on slide 10.

Name

Designation

Organization

Experience in Urban sanitation

स्लाइड ११

सिकाइका अपेक्षाहरु

हरेक सहभागीवाट दुई वटा सिकाइका अपेक्षाहरु टिपोट गर्ने

एक अपेक्षा एक मेटाकार्डमा टिपोट गर्ने

Once the meta-cards with learning expectations are collected, review the expectation in the large group and discuss in which module it will be addressed
Collect meta-cards and list the learning expectations of the training

स्लाइड १२

मूल्यांकन

- प्रि-टेस्ट
- पोस्ट टेस्टमा सोहि फारम प्रयोग हुने सूचीत गर्ने
- सिकाइ मूल्यांकन गर्ने

 5-10 minutes

Inform participants about the pre and post test and provide the form for pre-test. Provide 10 minutes time for the activity

स्लाइड १३

परिचय

- नाम
- पद
- संस्था
- शहरी सरसफाइमा तपाईको अनुभव

स्लाइड १४

तालिम ढाँचा र तालिका

- अनुभव गर्दै सिक्ने
- एकलै वा सामुहिक क्रियाकलापहरु
- घटना अध्ययन तथा अरुको अनुभवहरुबाट सिकाइ
- छलफल, प्रश्न र उत्तर
- समुदाय वा समूह विच संयन्त्र विकास गर्ने

स्लाइड १५

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी सन्चालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी योजना, भारतकमन्ड, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं : ९७७-१-४२११०११, ४२११०१२
इमेल : info@divsam.gov.np, dg@divsam@gmail.com
वेब साईट : divsam.gov.np

संघीय स्वास्थ्य
संस्थापन र प्रशासनिक सेवा (एनपी)
संघीय स्वास्थ्य विभाग, काठमाडौं
फोन नं : ९७७-१-४२११०११, ४२११०१२
वेब : भारतकमन्डका लागि: भारतकमन्डका लागि

शत्रु २

नगरव्यापी समावेशी सरसफाई
अवधारणा र परिचयका
स्लाइड नोटहरु

स्लाइड ३

While different things, feelings, achievements, failures or anything that come across our mind while we hear the word sanitation, but let us start from the achievement itself.

Nepal achieved a huge milestone in sanitation sector by declaring the nation as an ODF and celebrated it with various programs and events.

स्लाइड ४

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 2 ,CWIS Concept and Introduction

स्लाइड ५

सिकाइका उपलब्धीहरु

नेपालमा सरसफाइ अभियान बारे छलफल गर्ने

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा (सिद्धान्त र ढाँचा) बारे व्याख्या गर्ने

स्लाइड ६

विषयवस्तु

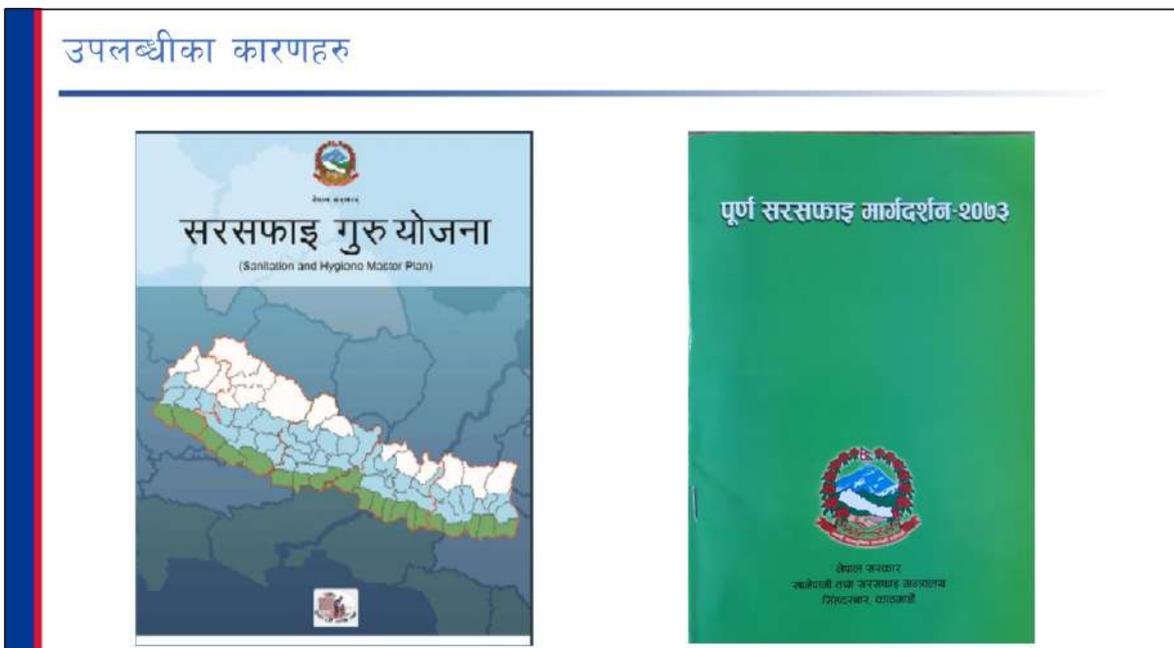
- नेपालमा सरसफाइ अभियान
- शहरी सरसफाइ सम्बन्धी कानुनी प्रावधानहरु
- वर्तमान सरसफाइका अभ्यासहरु
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ - अवधारणा
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ - सिद्धान्त र ढाँचा
- सरसफाइ सेवा श्रृंखलामा नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको दृष्टिकोण

स्लाइड ७

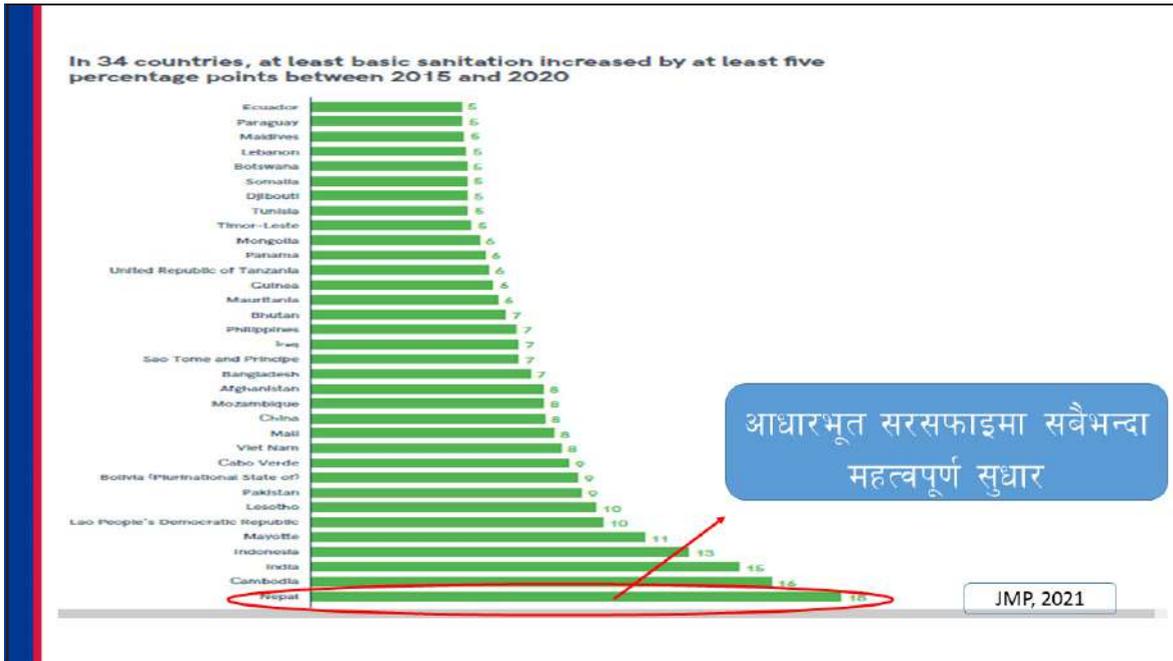
Nepal was declared ODF in 30th September 2019
 For the ODF declaration- 56 lakh 60 thousand 2 hundred and 14 toilets were constructed with 8 years of effort.
 For the same, total investment: NRS 75 arab, that is, NRS. 75 billions

स्लाइड ८

The ODF movement was guided by the Sanitation and hygiene master plan, 2011 and hence forward after achieving the ODF, next target- “safely managed sanitation for all”, has been set by the total sanitation guideline, 2073.

स्लाइड ९

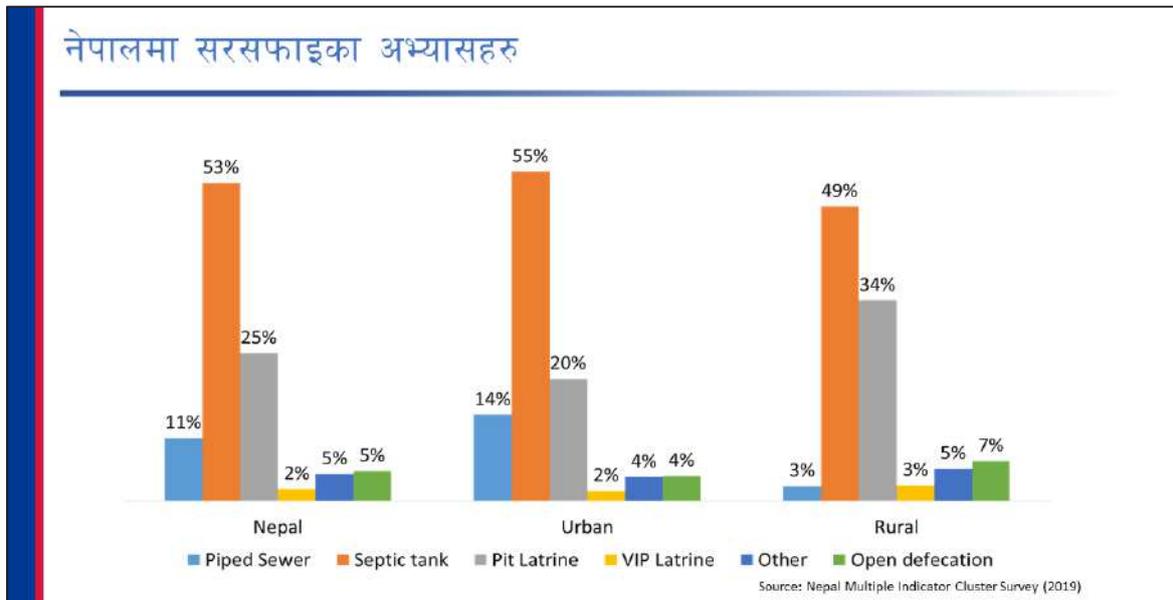
Nepal made the most significant improvement in basic sanitation between 2015 and 2020.

स्लाइड १०

सुरक्षित तवरले व्यवस्थित सरसफाइ	
सेवाको तह	परिभाषा
सुरक्षित तथा व्यवस्थित सरसफाइ	अन्य घरधुरीसँग नर्वाडिएको सुदृढ सरसफाइका सुविधाहरू प्रयोग गरिएको, जसमा मलमूत्र यथास्थानमा (सेप्टिक ट्याङ्कीमा) सुरक्षित विसर्जन गरिएको छ वा अन्य स्थानमा ढुवानी गरी प्रशोधन गरिएको छ।)
आधारभूत	(अन्य घरधुरीसँग नर्वाडिएको सुदृढ सुविधाहरूको प्रयोग गरिएको छ।)
सीमित	(अन्य घरधुरीसँग मिलेर सुदृढ सुविधाहरूको प्रयोग गरि आएको छ।)
सुधार नगरिएका	(स्ल्याब वा प्लेटफर्म नभएको, खाल्डोमा झुण्डिएको (ह्याङ्गिड) चर्पी वा बाल्टिन चर्पी जस्ता खाल्डे चर्पीहरूको प्रयोग गरिएको छ।)
खुल्ला दिसा	(खेत, वन-जंगल, झाडीमा, पानीको खुल्ला स्रोतहरूमा, नदि किनार वा अन्य खुल्ला ठाउँमा वा ठोस फोहरसँग मिसाइ मानव मलमुत्र विसर्जन गरिएको छ।)

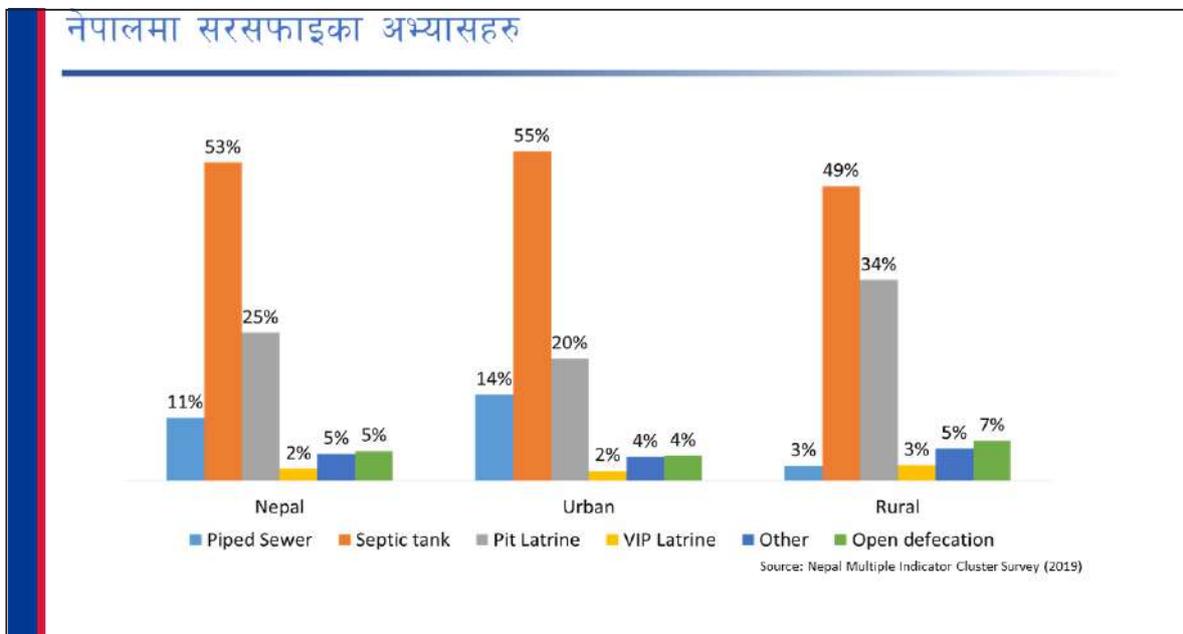
Present the slide while defining all points

स्लाइड ११

This figure shows the distribution of Nepal's household population using improved and unimproved sanitation facilities that are private, shared with other households, or public facilities. Those using shared or public improved sanitation facilities are classified as having a 'limited' service for the purpose of SDG monitoring. Households using improved sanitation facilities that are not shared with other households meet the SDG criteria for 'basic' sanitation service, and may be considered 'safely managed' depending on how excreta are managed.

स्लाइड १२

In general, there are two types of sanitation systems: on-site and off-site sanitation systems.

In on-site sanitation systems, the sludge is collected in containment and is desludged. For off-site sanitation, wastewater is transported through a sewer network. In either system, waste should be treated before disposal. However, due to lack of treatment systems, the common practice of on-site sanitation is desludging and disposal of fecal sludge, and flushing and forgetting the wastewater.

स्लाइड १३

Nepal has been declared an ODF country. However, the wastewater generated from toilets is going into the environment without any treatment. Therefore, the goal of ODF, which is to safeguard the environment and public health, is not fully achieved. Fecal matter is going into the environment via several different pathways.
Trainer note: While describing the slide, make sure not to make it a “blame game.”

स्लाइड १४

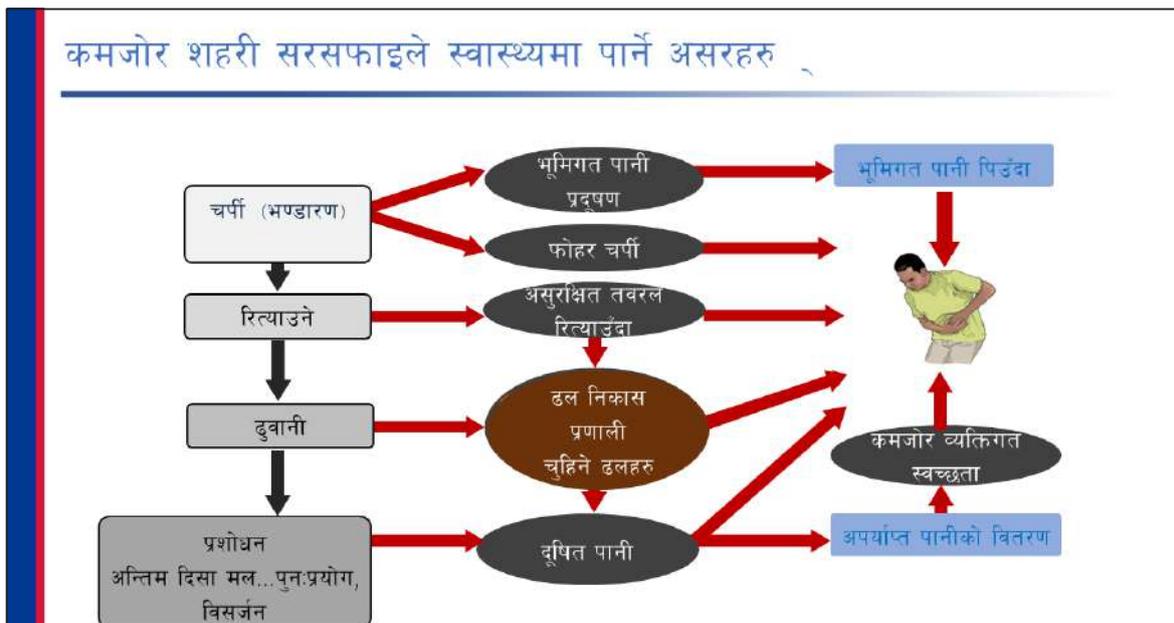

स्लाइड १५

These are the consequences of unmanaged sanitation services. Or result of discharging FS and WW in the open water body.

स्लाइड १६

स्लाइड १७

स्वास्थ्य र सुरक्षामा असर

DALY

Disability Adjusted Life Year is a measure of overall disease burden, expressed as the cumulative number of years lost due to ill-health, disability or early death

$$= \text{YLD (Years Lived with Disability)} + \text{YLL (Years of Life Lost)}$$

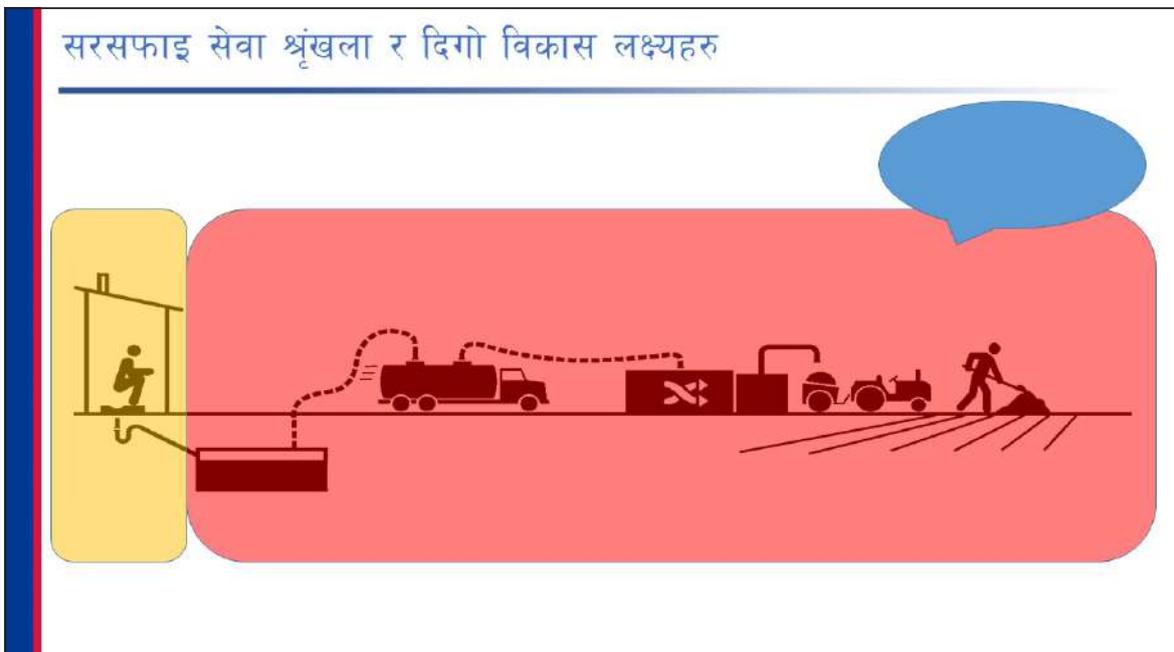
One DALY = one year of healthy life lost

- Global Burden of Disease (GBD) को अध्ययन अनुसार DALY को मुख्य कारक तत्वको रूपमा १० जोखिमहरुलाई जिम्मेवार मानेको छ ।
- DALY बढ्नुमा वास (खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता) लाई कुपोषणपछि दोस्रो ठूलो कारणको रूपमा लिइन्छ ।

DALYs for a disease or health condition are the sum of the years of life lost to due to premature mortality (YLLs) and the years lived with a disability (YLDs) due to prevalent cases of the disease or health condition in a population.

One DALY represents the loss of the equivalent of one year of full health.

स्लाइड १८

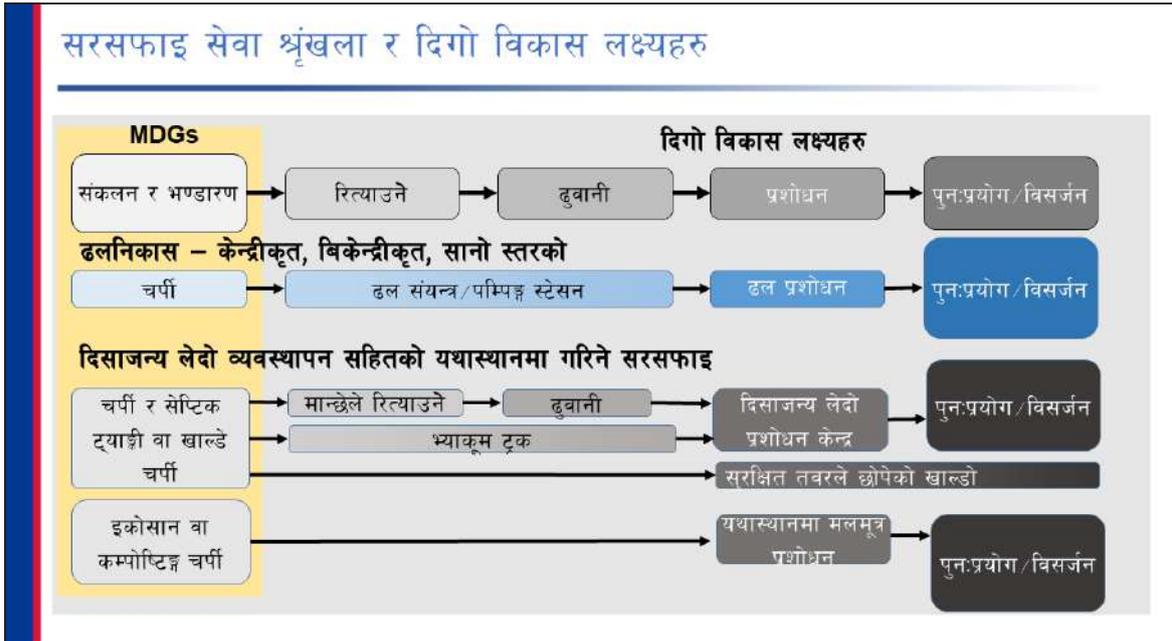

Basically, meeting safely managed sanitation means covering all of the components of sanitation service chain.

Sanitation service chain is combination of different functional units (from the user interface that is toilet to containment, emptying and transportation to treatment and safe disposal or reuse) that allow to manage safely the waste produced from human activities in order to protect public health and the environment health

As up to the basic sanitation, availability of latrine was focused among the components of sanitation service chain. Further, other components should be focused.

स्लाइड १९

MDG was a Toilets Only Approach, quantitative measurement

SDG calls for achieving Safely Managed Sanitation for ALL

This means inclusion of whole sanitation service chain along with the qualitative measures

स्लाइड २०

सरसफाइ र शहरी सरसफाइ

सरसफाइ

- मानव मलमूत्रको सुरक्षित विसर्जन गर्न बनेका सुविधा र सेवाहरुको प्रावधान
- साथै, फोहरमैला संकलन र फोहरपानी विसर्जन जस्ता सेवाहरु मार्फत् स्वच्छताको अवस्था कायम राख्नु पनि सरसफाइ नै हो। (विश्व स्वास्थ्य संगठन)

शहरी सरसफाइ

- शहरी परिवेशसंग सम्बन्धित सरसफाइ
- साथै, ठोस फोहोर व्यवस्थापन, दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन, वा फोहरपानी व्यवस्थापन भनी वर्गीकरण गर्न सकिन्छ।

Ask participants: What does one understand by sanitation and urban sanitation?

Click and discuss definition from Total Sanitation Guideline of Nepal.

Click and discuss definition of sanitation from World Health Organization (WHO).

Click and explain that urban sanitation is the sanitation in the urban context. Urban sanitation can be categorized as solid waste management, fecal sludge management, or wastewater management.

स्लाइड २१

किन दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा ध्यान दिइन्छ ?

कुन अवस्था जनस्वास्थ्यका लागि निकै गम्भीर
र जोखिमपूर्ण छ ?

स्लाइड २२

प्राविधिक उपलब्धीहरु

Inform participants that they will be discussing in detail in next session

स्लाइड २३

शहरी सरसफाइका सुविधाहरु

- सार्वजनिक शौचालय
- फोहोर पानी निकासको लागि ढल
- फोहोर पानी प्रशोधन केन्द्र
- दिसाजन्य लेदो प्रशोधन केन्द्र
- फोहोर संकलन बाकस वा डस्टबिन
- वर्षातको पानी बग्ने नाली
- फोहोर संकलन केन्द्र

What type of urban sanitation facilities are constructed in your city or municipality?
Possible answers: Public toilet, drainage, FSTP, etc.

Very good that is necessary enough, BUT.....

स्लाइड २४

एक क्षण विचार गरौं ?

हामी नगरपालिकाले यस्ता संरचनाहरु किन बनाएका छौं ?

जनस्वास्थ्यको रक्षा गर्न ।

यो नै सार्वजनिक सेवा प्रदायकको एक मात्र उद्देश्य हो ।

Why we construct these urban service facilities: Seek the answers and present your answers.

The main objective is to protect PUBLIC HEALTH

This is only one objective of public service providers.

स्लाइड २५

यस्तो किन भइरहेको छ ??

But why we get this kind of news after few months?

What is this happening?

Share your idea around this.

Possible answer

Lack of plan for proper O&M

Proper monitoring mechanism

Lack of human resources with technical information

Lack of clear mandates and accountability

Not inclusive of all

This is a case of public toilet only, what about others like FSTP, Drainage, DEWATS, WWTP???

स्लाइड २६

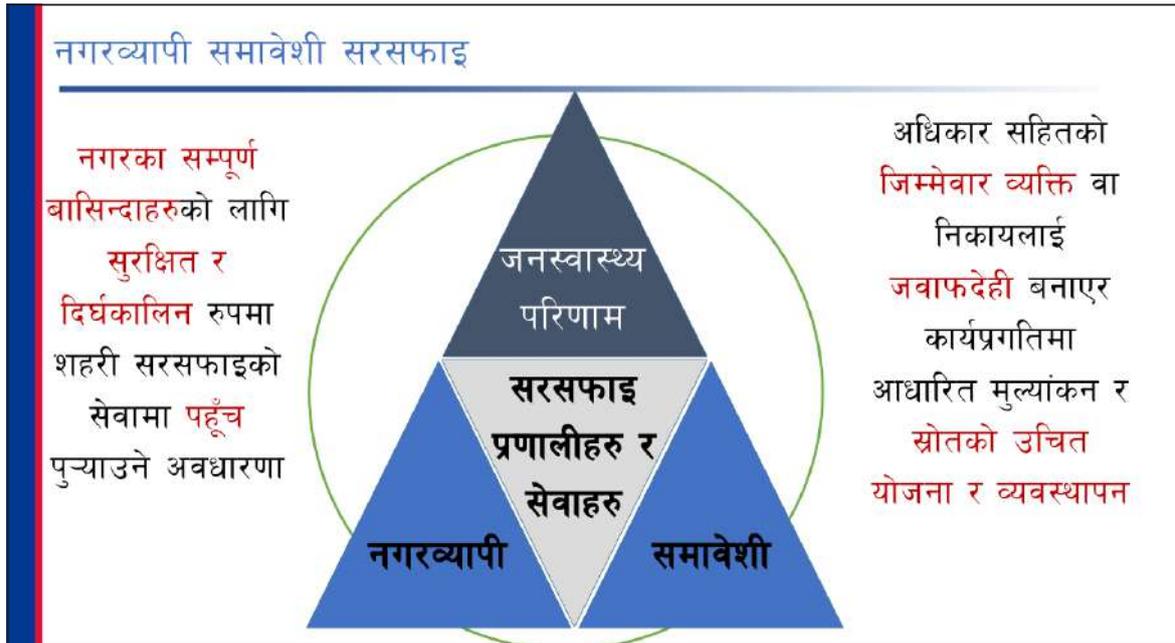
के हामीले विचार गरेका छौं

- के ती सुविधाहरु संचालन र व्यवस्थापनमा जिम्मेवार व्यक्ति निर्दिष्ट छन् ?
- के ती सुविधाहरु संचालनको उचित मापदण्ड तय छन् ?
- के ती सुविधाहरुका लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्थापन भएको छ ?
- के ती सुविधाहरु सबैको लागि उपयुक्त छन् ?
- के ती सुविधाहरु सुरक्षित छन् ?
- के ती सुविधाहरु र सेवाहरु दिगो छन् ?

Let's think about these questions and try to get answer while constructing such urban sanitation facilities?

Let's ensure this questions while planning...

स्लाइड २७

One needs to focus on the public health outcomes and to achieve a significant public health impact (positive impacts)....

It's not enough to simply provide sanitation systems and services. As you can see from this diagram – that's pretty unstable!

These systems and services must be city-wide, and

inclusive of both formal and informal areas.

For example, if its City-wide but not inclusive, it will still not achieve the desired public health outcomes.

CWIS builds on, rather than replaces, existing systems of sanitation delivery, based on resources and needs of cities and promotes sanitation systems that foster a process of continuous improvement.

CWIS creates demand for technology and business model innovation. Investments made by the private sector can become meaningful, formalized, and relevant beyond niche markets and pilots.

स्लाइड २८

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ (CWIS) शहरी सरसफाइको एक अवधारणा हो, जसबाट सम्पूर्ण सरसफाइ श्रृंखला वरपर कुनै पनि प्रदूषण नहुने गरी सबै स्तर (ढल सहित वा रहित) का उपयुक्त प्रणालीहरूको प्रयोग मार्फत शहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने सबैका लागि पर्याप्त र किफायती सुदृढ सरसफाइका सेवाहरूमा समानुपातिक पहुँच दिलाउन सकिन्छ।

(© Narayan and Lüthi 2020)

Citywide Inclusive Sanitation (CWIS) is a public service approach to planning and implementing urban sanitation systems to achieve outcomes summarized by Sustainable Development Goal 6: safe, equitable, and sustainable sanitation for everyone in an urban area, paying special attention to the needs of the poor, the marginalized, and women and girls.

स्लाइड २९

Guiding Principles of CWIS Approach

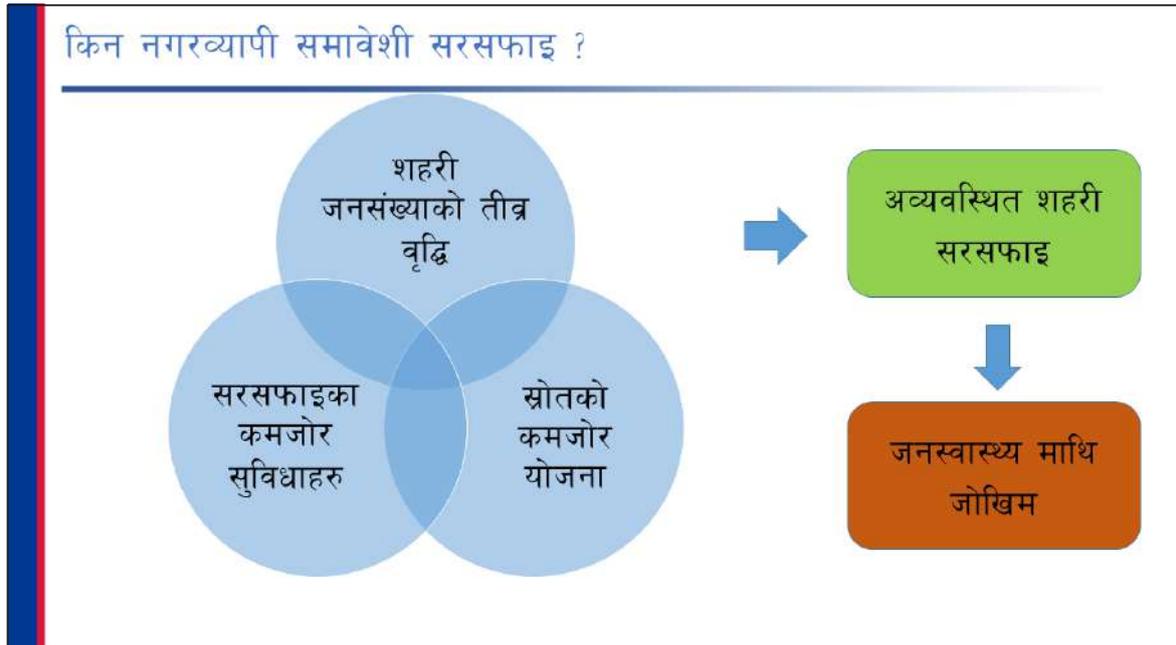
HIDDEN SLIDE

- Sanitation is a human right
- 'Business as usual' will not sustain (centralized systems cannot provide sanitation for all)
- Poor sanitation brings down the economic growth of cities
- Collaboration for shared responsibilities and work

- Access for all: Prioritize the human right of all to sanitation
- Whole sanitation system: Deliver safe management along the whole sanitation service chain
- Thriving economy: Recognise that sanitation contributes to a thriving urban economy
- Working partnerships: Commit to working in partnership to deliver citywide inclusive sanitation

स्लाइड ३०

The reason is cities are growing, population is also growing. It causing the excessive use of available sanitation facility and inadequate and poorly managed facility because of poor management of resources.

स्लाइड ३१

सरसफाइलाई हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन

- समग्र सरसफाइ प्रणालीलाई सम्बोधन गरिएको
- ढल सहित र ढल रहित प्रविधि दुबै समेटिएको
- ठोस फोहर, ढल, खानेपानी, जग्गा व्यवस्थापन सबै समन्वयात्मक रुपमा योजना र व्यवस्थापन गरिएको
- प्रमाणमा आधारित मूल्याङ्कन
- सबै बासिन्दालाई समेटिएको

Defining all these perspective, as the solution for urban sanitation, we need a...

स्लाइड ३२

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइका सात सिद्धान्तहरू

Principles of Citywide Inclusive Sanitation (CWIS)

- 01 Everyone in an urban area, including the urban poor, benefits from equitable safe sanitation service.
- 02 Gender and social equity are integral to sanitary management/monitoring.
- 03 Human waste is safely managed along the entire service chain, starting with containment.
- 04 Authorities operate with a clear, inclusive, realistic, performance targets, resources and accountability.
- 05 Authorities deploy a range of funding, business and hardware approaches—sewered/non-sewered to meet goals.
- 06 Comprehensive long-term planning fosters demands for innovation and is informed by analysis of needs/resources.
- 07 Political will and accountability systems mobilize service improvements in planning, capacity and leadership.

- समतापूर्ण सुरक्षित सरसफाइका सेवाहरू
- योजना व्यवस्थापन तथा मूल्याङ्कनमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समता समेटिएको
- मानव सिर्जित फोहोरको सुरक्षित व्यवस्थापन
- स्पष्ट जिम्मेवारी तथा परिणाममा जवाफदेहिता
- आवश्यक कोष तथा व्यवसायको अवधारणामा लगानी
- आवश्यकता र स्रोतमा आधारित दिर्घकालिन र नविनतम योजना
- राजनैतिक प्रतिबद्धता र सुधार क्षमता

As per the CWIS, there are 7 principles:

Divide participants into pair or in the group of 3 and ask to discuss what are the main points covered in each of the principle.

Provide 5 minutes time for the discussion and after the time ask a pair/group with Principle one to present the points discussed.

Present following slide of principle 1 adding to the points presented by the group.

Similarly repeat the process with other groups as you proceed with other principles.

स्लाइड ३३

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइका सेवा ढाँचा

सेवाका परिणाम

प्रणाली प्रकार्य

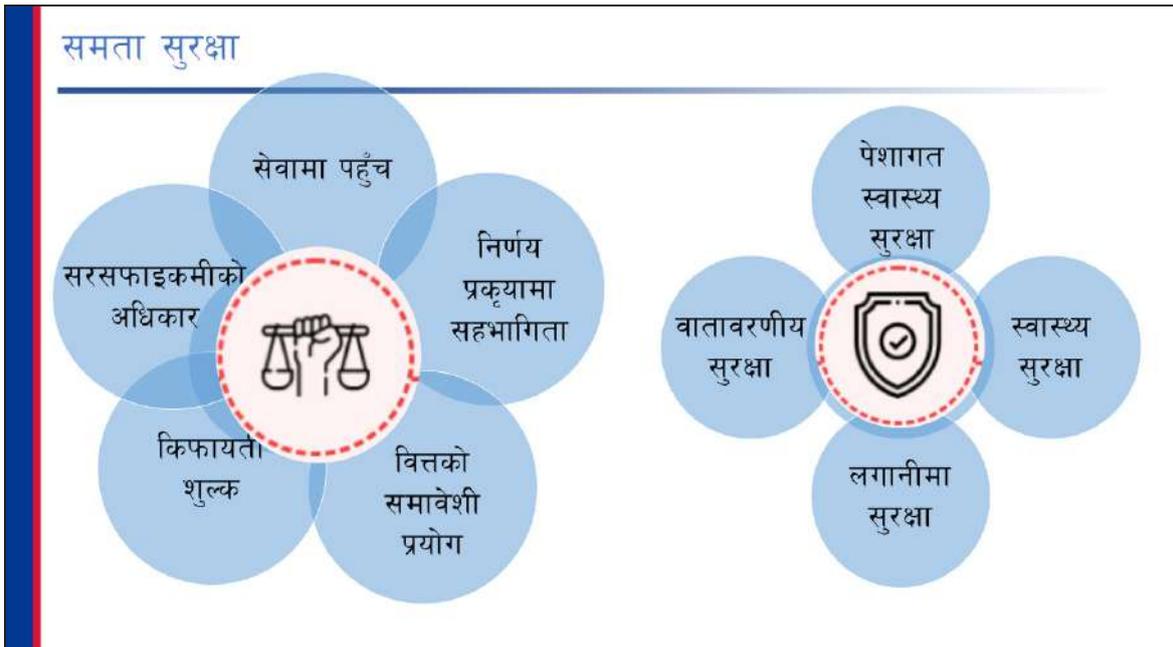
- National/State Level
- City Level

समता	सुरक्षा	दिगोपना
जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोतको योजना तथा व्यवस्थापन

Citywide Inclusive Sanitation (CWIS) initiative support to redesigning urban sanitation service systems of cities. This approach is aimed at advancing safe, equitable, and sustained services across each city, with a focus on ensuring services reach women, girls, and low-income communities.

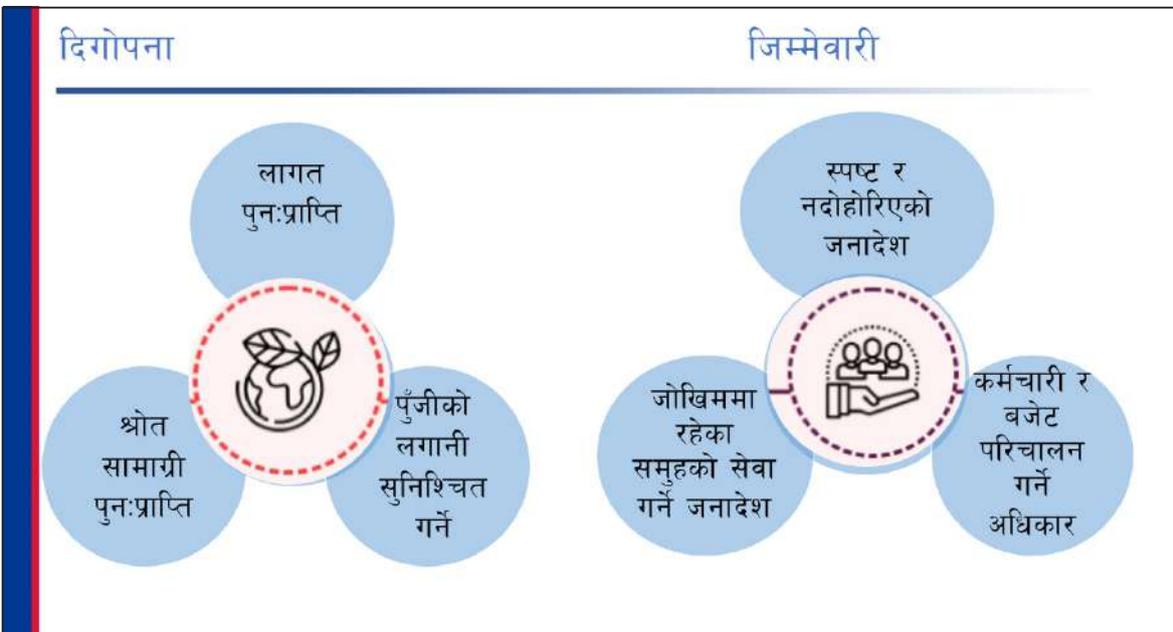
By strengthening the design and implementation of core public system functions of Responsibility, Accountability, and Resource Planning and Management, Citywide Inclusive Sanitation (CWIS), a public service approach advance to Equitable, Safe, and Sustainable outcomes.

स्लाइड ३४

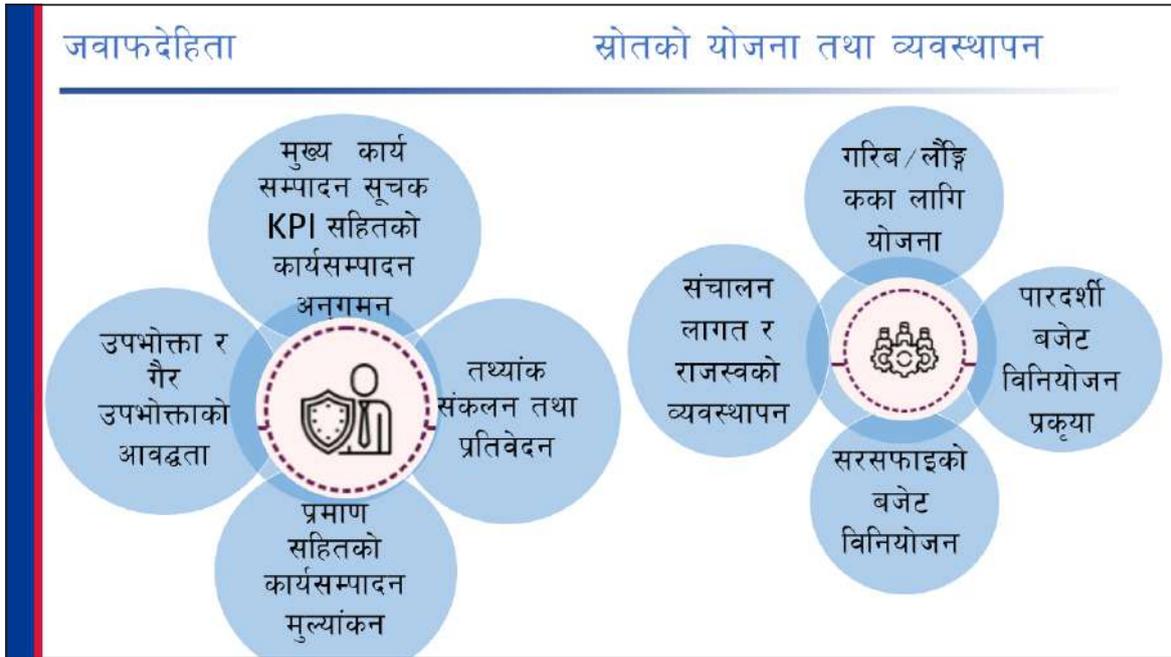

Equity and safety in CWIS address the above-mentioned points. Detail on each of the points will be discuss further in each session of the CWIS framework.

स्लाइड ३५

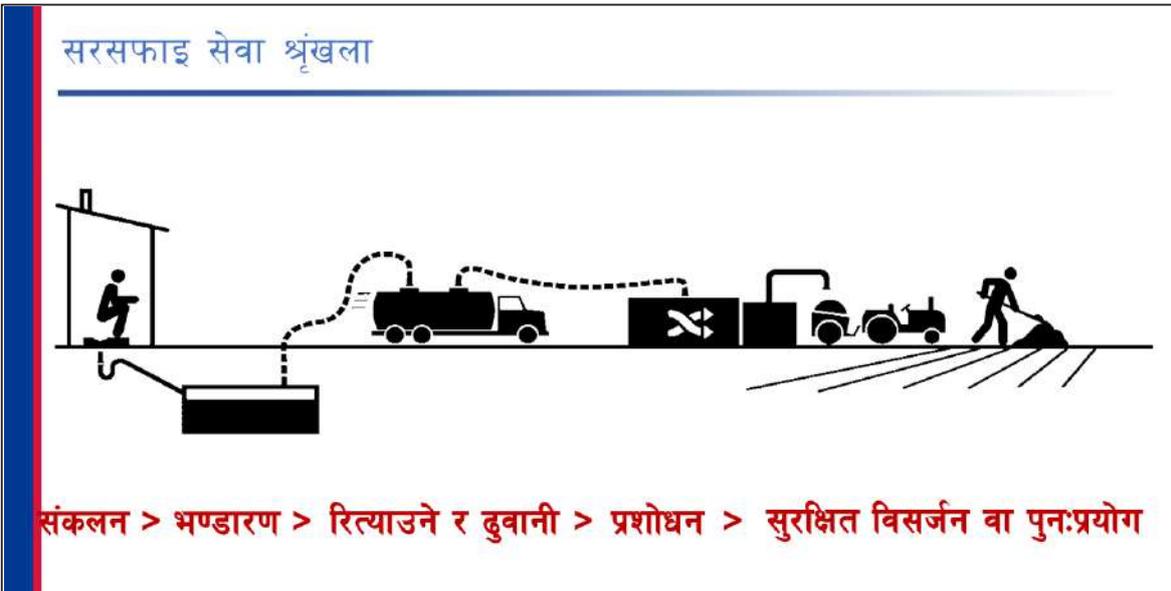

CWIS address the above-mentioned points. Detail on each of the points will be discuss further in each session of the CWIS framework.

CWIS address the above-mentioned points.

Detail on each of the points will be discuss further in each session of the CWIS framework.

Similar to the example presented earlier that of public toilet or the user interface, we need to consider applying CWIS lens through-out the sanitation service chain, from user interface to containment to desludging and transportation to treatment and to safe disposal or reuse.

Explain in detail

Example:

Containment, it should be safe and well-constructed as per the proper design, it should be affordable (may choose various technique for this or provide subsidy to the needed). For this, the responsible authority should have a clear mandate with proper monitoring mechanism for accountability part as well as should have a good resource planning and management for the same.

Similarly, it is same though-out the other components of SSC; desludging and transportation, treatment and safe disposal or reuse.

Inform participants that the CWIS approach can be implemented in any sector.

स्लाइड ३८

CWIS यहाँ पनि लागु हुन्छ,

- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन
- फोहोरपानी
- ठोस फोहोर
- सार्वजनिक शौचालय
- ढल निकास

While we discuss on CWIS, it is an approach to make the sanitation services equitable, safe, sustainable with the fulfillment of the CWIS functions, responsibility, accountability and resource planning and management.

To this, the approach can be implied in any sector of sanitation services or in any other services. One of the example of applying CWIS is the video on next slide.

स्लाइड ३९

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको दृष्टिकोण समावेश गरिएको सार्वजनिक शौचालय

The video presented is an example of applying CWIS lens in a public toilet. Similar perspective can be used in any sanitation services.

स्लाइड ४०

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको दृष्टिकोण लागू गरी सम्बोधन गर्नुपर्ने कार्यक्रम पहिचान गरौं

६ समूह
५ मिनेट

Participants are going for a group work where they will be divided into 6 groups and will be provided 5 minutes time for the activity.

Each group will get a topic as per the CWIS framework and they are to make notes on what strategies were applied in the earlier video to meet the particular component assigned to the group.

Ask them to write on the meta card the points they identified while watching video related to the topic they got.

Give 5 min and make them paste on the blank framework flex after explaining each.

स्लाइड ४१

CWIS को दृष्टिकोण

सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

Ask the participants into 6 groups and handover one topic to each group like safety, equity, sustainability.....

Ask them to write on the meta card the points they identified while watching video related to the topic they got.

Give 5 min and make them paste on the blank framework flex after explaining each.

स्लाइड ४२

मुख्य सन्देशहरू

- सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित सरसफाइ नै सरसफाइ क्षेत्रको अर्को लक्ष्य हो ।
- सबैका लागि सुरक्षित रूपमा व्यवस्थित सरसफाइ पुर्याउने एक पद्धति नै CWIS हो ।
- शहरी सरसफाइको प्रणालीहरू योजना र कार्यान्वयन गर्ने एक सार्वजनिक सेवाको अवधारणा नै CWIS हो ।
- सुरक्षित, समतापूर्ण र दिगोपनका साथ सेवाका प्रावधान सुनिश्चित गर्न सरसफाइ सेवा श्रृंखला मार्फत CWIS अवधारणालाई प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
- सजिलो र सरल कार्यहरू गरी सुरक्षा, समता र दिगोपना सुनिश्चित गर्न सकिन्छ ।
- CWIS अवधारणा सरसफाइका सबै सेवाहरूमा लागू गर्न सकिन्छ ।

स्लाइड ४३

सन्दर्भ सामग्रीहरू

- <https://www.youtube.com/watch?v=iOJaOtEI9xY>

CWIS concept

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पेशकरी, मातारबजार, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ९७७-१-४२५३२५१, ४२५८२२३
इमेल : info@nepal.gov.np, dg@nepal.gov.np
वेब साईट : nepal.gov.np

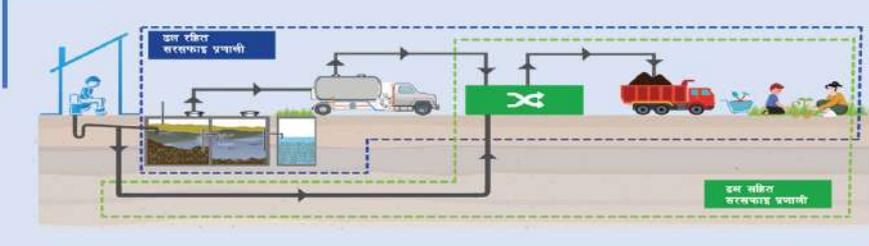

राष्ट्रिय स्वास्थ्य विभाग (एनपीओ)
आफ्नो स्वास्थ्य र परिवारको स्वास्थ्य
संरक्षण : www.nepal.gov.np
संस्थापक : www.nepal.gov.np

शत्रु ३

नगरव्यापी समावेशी सरसफाई
सेवाका परिणाम : समताका
स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

इल रीमल सरसफाइ प्रणाली

इल रीमल सरसफाइ प्रणाली

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : समता

स्रोत व्यक्ति

संघीय सरकार
सामन्वय विभाग
सुनिश्चनी तथा इल व्यवस्थापन विभाग

स्लाइड २

परिचय

HIDDEN SLIDE

1. Inform participants that they are going for a small role play.
2. For this, participants will get a scenario and a chit of paper with a role in it.
3. Inform further that as per the role assigned to them (through a chit), they are to move around the hall and stand as per the corner/ station that has been set up.
4. Ask participants if they are clear on the activity.
5. Provide a cut pieces- chit with different roles to each of the participants and ask to imagine themselves.
6. Present the case scenario.
7. After the case scenario, ask participants what kind of participation will be there in the meeting.
8. Ask participants to move around the hall and stand in the station where they think their participation level will be.

- Once all the participants have placed themselves to a station, present the slide with question and discuss with participants

Or to organizational policy, how a policy of an organization support for the enabling environment for a productive output/ outcomes

स्लाइड ३

HIDDEN SLIDE

नगरपालिका प्रमुख	सरसफाइकर्मी (नियमित फोहोर उठाउने व्यक्ति) (म.)
नगरपालिका उप-प्रमुख	घरमा गएर दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन गर्ने व्यक्ति (पु.)
नगरपालिका - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत (पु.)	बडाका दलित प्रतिनिधी
नगरपालिका - योजना शाखा प्रमुख (पु.)	फोहोर व्यवस्थापनको क्षेत्रमा काम गर्ने प्राइभेट कम्पनी सञ्चालक
नगरपालिका - सामाजिक शाखा प्रमुख (पु.)	नगरपालिकाभित्रको सुकुम्बासी वस्तीको प्रतिनिधी (पु.)
नगरपालिका - स्वास्थ्य शाखा प्रमुख (म)	नगरपालिकाभित्रको सुकुम्बासी वस्तीको प्रतिनिधी (म.)
नगरपालिका - GESI सम्पर्क व्यक्ति (म.)	मुख्य बजारका समाजसेवी (पु.)
वडा अध्यक्ष (पु.)	मुख्य बजारका समाजसेवी (म.)
महिला वडा सदस्य	विद्यालय प्रतिनिधी (म.)
टोल सुधार समिति, अध्यक्ष (पु.)	तरकारी बजार व्यवस्थापक (पु.)
आमा समूह, अध्यक्ष (म.)	नगरमा रहेका उद्योग र कम्पनी प्रतिनिधी (पु.)
फोहोर उठाउने गाडी वा रिक्सा चालक (पु.)	हार्डवेयर व्यवसायी (पु.)
ढल सफाइकर्मी	मिडियाकर्मी (म.)
सरसफाइकर्मी (नियमित फोहोर उठाउने व्यक्ति) (पु.)	

स्लाइड ४

तालिम सुरु गर्न पूर्व

भूमिका निर्वाह

दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन केन्द्र निर्माण र संचालन गर्न नगरपालिकाले रु. ३ करोडको बजेट प्राप्त गरेको छ। नगरपालिकाले विस्तृत योजना, कार्यान्वयन र संचालन गर्नुपर्दछ। तसर्थ, नगरपालिकाले विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग योजना तर्जुमा बैठक आयोजना गर्ने निर्णय गरेको छ।

स्लाइड ५

तालिम सुरु गर्न पूर्व

HIDDEN SLIDE

स्टेशन

- सक्रिय सहभागी
- निष्क्रिय सहभागी
- व्यस्थ समय भएका कारण सहभागी हुन असक्षम
- जानकारी नभएको

Stations for the role play

स्लाइड ६

निष्कर्ष

- कुन स्टेशनमा सबैभन्दा बढी संख्या रह्यो ? कारण ?
- कुन स्टेशनमा सबैभन्दा कम रह्यो ? कारण ?
- के यो काम सबै सरोकारवालाहरूसंग सम्बन्धित छैन र ?
- हुनुपर्ने अवस्था कस्तो हो त ?
नगर-व्यापी समावेशी सरसफाइले सबै सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई समेट्ने र उहाँहरूको अर्थपूर्ण सहभागिताको लागि जोड दिन्छ ।

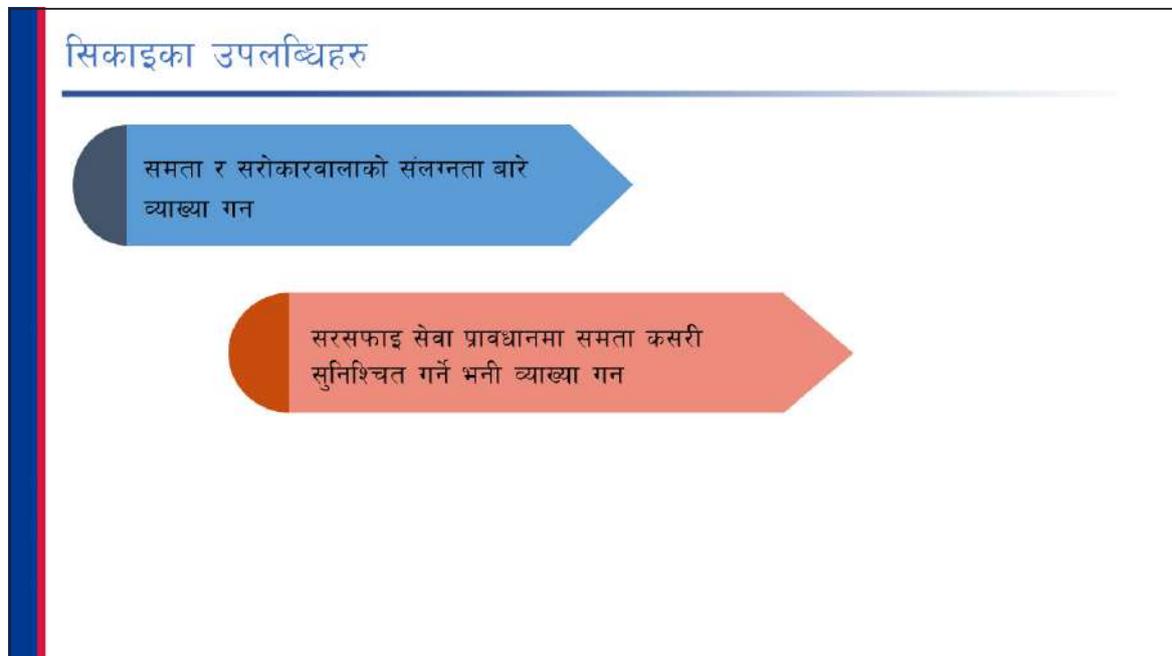
CWIS approach talks about inclusive and meaning engagement of the relevant stakeholders (Low income communities, sanitation workers, PWD, people living in scatter community) and their rights ,gender equity

स्लाइड ७

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 3, CWIS outcome: Equity

स्लाइड ८

At the end of the session, participants will be able to...

स्लाइड ९

विषयवस्तु

- समता, समानता र न्याय
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ ढाँचामा समता
- सरसफाइ सेवाहरुमा पहुँच

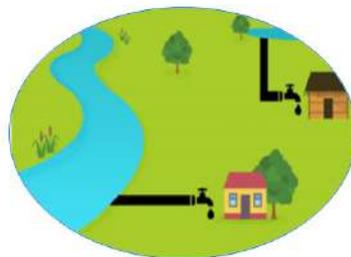
स्लाइड १०

समानता
सबै सेवाहरुमा सबैको
समान पहुँच

समता
जब प्रत्येक व्यक्तिले पहुँच
प्राप्त गर्न आवश्यक मद्दत
पाउँछ

न्यायोचित विभेद
कुनै पनि मुद्दा छैन,
सबैको पूर्ण पहुँच

Presenting the pictures, ask participants to analyze the picture.

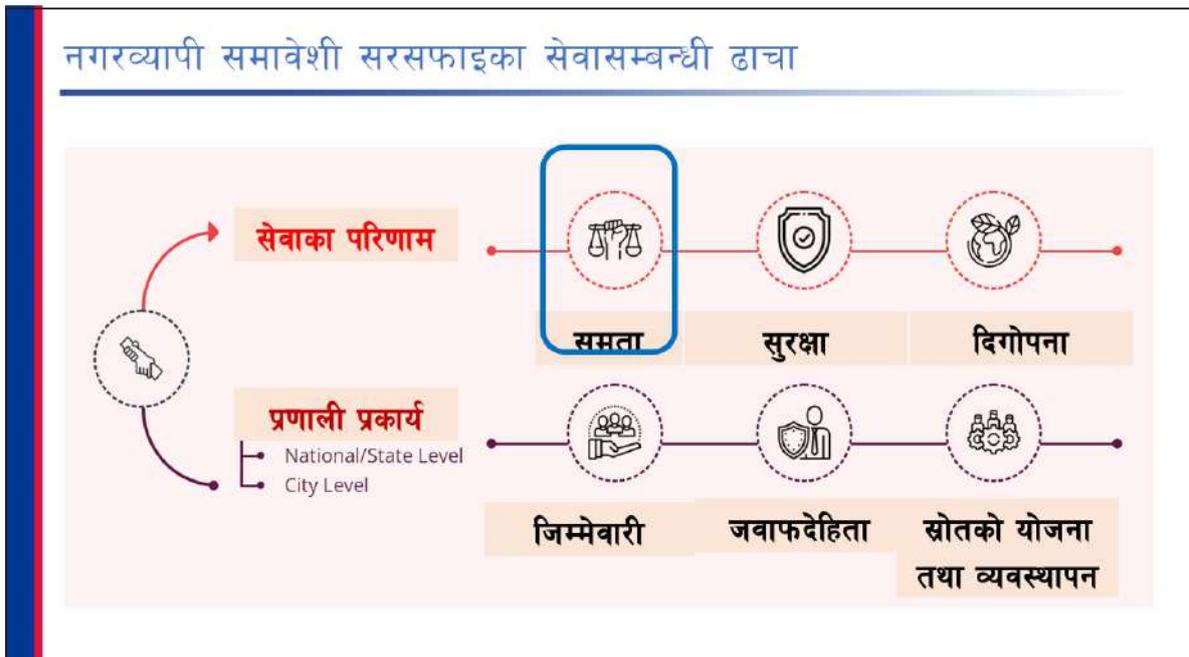
Provide a minute time

Ask a participant to share his/her idea on the pictures (if possible only in first picture and ask another participants to explain idea on other 2 pictures)

After sharing from their perspective, present the definition and explain each term and concept.

Further add on information, Equity involves “recognising that people are different and require specific support and measures to overcome the specific impediments that stand in the way of their being able to access and use services sustainably, in this case safe sanitation and hygiene practices”

स्लाइड ११

Citywide Inclusive Sanitation (CWIS) initiative support to redesigning urban sanitation service systems of cities and in the particular session will be discussing on measures to equitable sanitation services.

स्लाइड १२

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ ढाचामा समता

समता

- सरसफाइका सेवा वितरणमा निष्पक्षता
- सेवाको गुणस्तर, मूल्य र सामाजिक कोष वितरणमा समतामूलक प्राथमिकता तथा अनुदान

- नेपालको संविधान - सरसफाइ आधारभूत मानव अधिकार हो
- दिगो विकास लक्ष्य - सबैका लागि सरसफाइ; सबैको पहुँच

Explain the slide starting from the need for discussion on equity is led by the Constitution of Nepal itself as well as the SDG.

Further present what equity in CWIS means and Equity means positive discrimination, it must take sides, equity is not impartiality. Partiality in the process for the equal end result for all

स्लाइड १३

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ ढाचामा समता

- ✓ के सरसफाइ सेवामा सबैको पहुँच छ ?
- ✓ के ती संरचना र सेवाहरु मैत्रीपूर्ण छन् ?
- ✓ के ती सेवा र सुविधाहरुको शुल्क तिर्न सकिने छन् ?
- ✓ नगरपालिकाले कमजोर आय भएका, भौगोलिक रूपमा विकट र सिमान्तकृत वर्गको लागि कुनै विशेष सुविधा उपलब्ध गराएको छ त ?
- ✓ निर्णय प्रक्रियामा महिलाको सहभागिता कस्तो छ ? निर्णय प्रक्रियामा पारालैंगिक व्यक्ति र समुदाय, अपांगता भएका व्यक्ति, दलित, विपन्नहरुको सहभागिता कस्तो छ ?
- ✓ सरसफाइमा संलग्न सरसफाइकर्मी प्रतिको सामाजिक दृष्टिकोण कस्तो छ ?

While discussing about the sanitation services, let us reflect:

स्लाइड १४

सरसफाइ सेवा सुविधामा पहुँच ?

शहरी र न्यून आय भएका समुदायमा चर्पीको पहुँच र सुरक्षित व्यवस्थापनमा समतामुलक अनुपात

Inform participants if the accessibility to sanitation services is same throughout the city, including both types of settlement (low-income community)

Ask if the services provision are proportionate or not, that is throughout the city and to the low-income community.

स्लाइड १५

सरसफाइ सेवा सुविधामा पहुच ? मैत्रीपूर्ण ?

Ask if these services can even be counted in accessibility or not, ask if these are user friendly or not.

स्लाइड १६

सरसफाइ सेवा सुविधामा पहुच ? मैत्रीपूर्ण ?

These kind of news making headlines shows us the gender inclusion in sanitation service provision

स्लाइड १७

सरसफाइ सेवा सुविधाको शुल्क तिर्न सकिने छन् ?

If the services being provided are affordable or not
 Paying certain charges might not be a problem to a certain group but will it be same to all?
 What about the person who is living his/her life on daily wages? Will it be possible to pay for each use?

स्लाइड १८

सरसफाइ सेवा सुविधामा विशेष सुविधा

शहरोन्मुख क्षेत्रमा सरसफाइ सुविधा

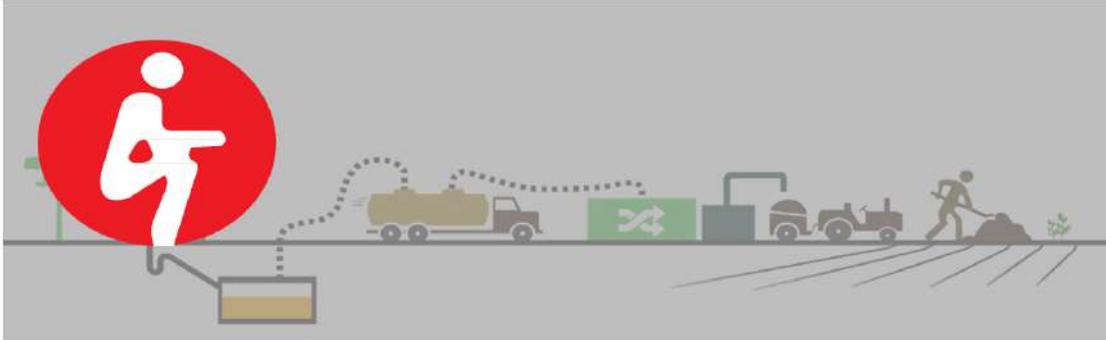
शहरी क्षेत्रमा सरसफाइ सुविधा

This slide questions on the equity of the investment of each households along with the distribution of public finances.
 As a core city area have a huge finance in Sewered Sanitation while the peri-urban area have less investment of public finances hence an individual households must invest hugely on sanitation services.

स्लाइड १९

सरोकारवालाहरुको संलग्नता

प्यानमा बसेको व्यक्ति यस सरसफाइ प्रणालीको महत्वपूर्ण कारक हो जसलाई ध्यान दिएको पाइदैन ।

We are talking about chain not about this person, but the person him/herself is a relevant stakeholder. And equity is only achievable when we have engaged the relevant stakeholder which is missing while discussing about the entire sanitation service chain.

स्लाइड २०

सरसफाइकर्मीहरु प्रतिको सामाजिक दृष्टिकोण

While discussing on the equity, are we fair with the sanitation service providers? Are we fair with the social perspective that these workers are seen through?
To this, what about the special needs of women like at the time of menstruation, are they being addressed?
What about the sexual misbehavior at workplace if it is being discussed and addressed or not?

स्लाइड २१

नतिजा

RONB Routine of Nepal banda 13h · 🌐

Sad News: Chitwan ko Rampur ma safety tank safa garne bela 2 jana ko death vayeko cha. Suru ma ek jana faseko awatha ma bachauna jada arko ko pani death vayeko khuleko cha. 😞

👍 21K 899 Comments 32 Shares

👍 Like 💬 Comment ➦ Share

Sanitation workers takes these kind of life threatening risk for us but we are not able to provide them a neutral perspective, is it equitable?

स्लाइड २२

समस्या तथा मुद्दाहरू

- निती-नियम तथा योजनामा कमी कमजोरीहरू
- लैङ्गिक समानता र सामाजिक विभेद
- भूगोलको आधारमा विभेद
- पेशागत विभेद

To sum up the whole issues, we can list the issues as such

स्लाइड २३

समाधान के हो, कसरी गर्न सकिन्छ ?

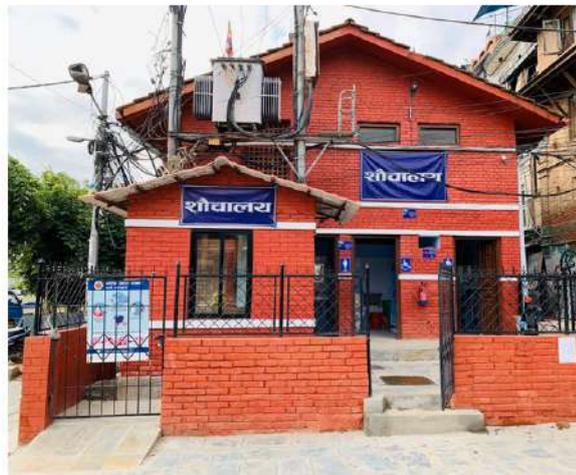
- निती-नियम तथा योजनामा
- सरोकारवालाहरुको संलग्नता
- लैङ्गिक र सामाजिक समावेशीकरण
- सामुदायिक परिचालन
- विशेष अनुदानको व्यवस्था

For the mitigation measures, these might be some of the possible solution.
Like: mainstreaming GESI across the sanitation service chain in relevant policies, guidelines, laws, and regulations
Involving all relevant stakeholders, GESI integration, social mobilization and subsidy to the needed one.

स्लाइड २४

पहुच र मैत्रीपूर्ण

For the access to the sanitation services, these kind of facilities could support with user friendly facilities

स्लाइड २५

सामाजिक समावेशीता

लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको सवालमा काम गर्न हामीमा परिवेशको विश्लेषण, सकारात्मक प्रवृत्ति र इच्छाशक्तिको खाँचो छ ।

Along with user friendliness, social inclusion is not about gender. It is about individuals and groups who are disadvantaged or excluded because of their identity. For this or for gender equity and social inclusiveness, financial investment and awareness is required. To this, the investment for this group is not an additional investment but is the basic right of the group.

These kind of measures could be used for user friendly facilities.

First picture- AEROSAN toilet in Patandhoka, Lalitpur

Second picture- Gender friendly public toilet in Gulariya

स्लाइड २६

सामुदायिक परिचालन

Technical solution itself can not make the service sustainable without participation of the whole community.

Service continues in case of change in political leadership

Motivating the barriers to change their mindset towards FSM

To eradicate the social stigma or misconception regarding FSM

स्लाइड २७

केही असल शुरुवातहरु

स्थानिय तह	योजनाका उदाहरण
नारायण नगरपालिका, दैलेख	स्तनपान कक्ष स्थापना गर्ने
शुक्लाफाटा नगरपालिका, वार्ड नं ८, कंचनपुर	महिला र पुरुषलाई समान कामको समान ज्याला दिने घोषणा गर्ने
पनौती नगरपालिका, काभ्रे	महिला र पुरुषलाई समान कामको समान ज्याला दिने घोषणा गर्ने . अविवाहित महिलालाई पनि भत्ता दिने घोषणा गर्ने

Some examples relating to initiation for equity

स्लाइड २८

समतामूलक सरसफाइ सेवामा विशेष सुविधाको व्यवस्था

स्लाइड २९

समतामूलक सरसफाइ सेवा

सरोकारवालाहरुको संलग्नता

निर्णय प्रक्रियामा महिला सहभागिता

Gender intentional representation in decision-making

स्लाइड ३०

समतामूलक सेवा

एउटै कामका लागि महिला र पुरुष दुबैका लागि बराबर पारिश्रमिक

स्लाइड ३१

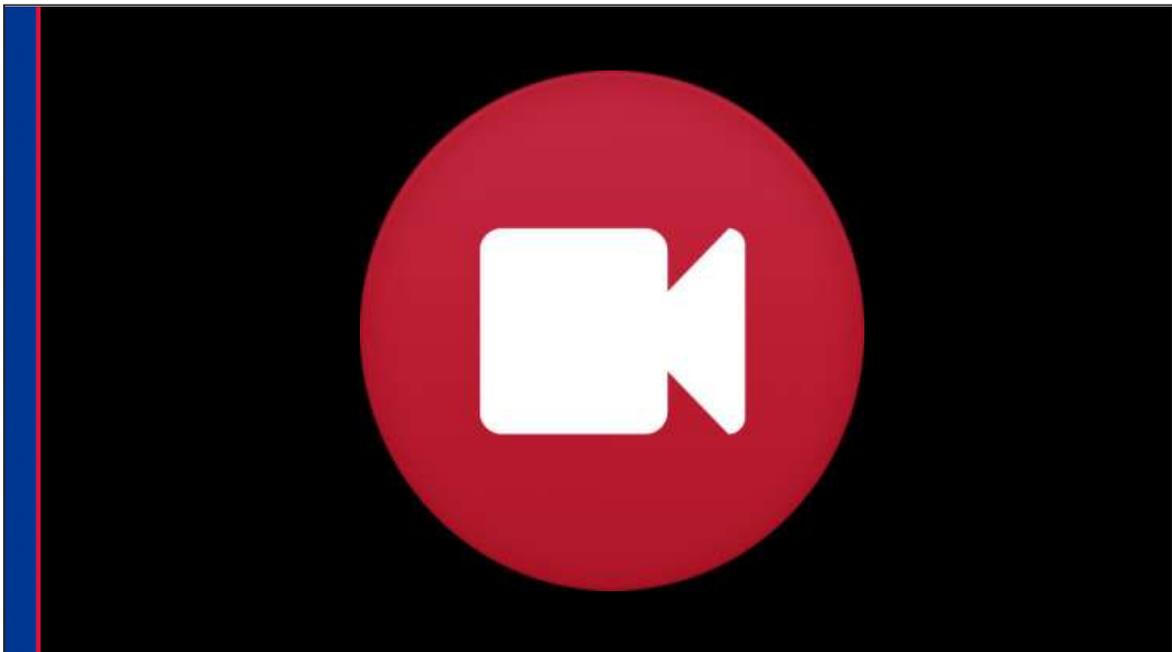
समतामूलक सरसफाइ सेवा

सरसफाइकर्मीलाई हेर्ने दृष्टिकोण

Gender intentional representation in decision-making

स्लाइड ३२

Please click the link for English version of the video
<https://www.youtube.com/watch?v=NecZFRcLCuw>

स्लाइड ३३

समूह कार्य

समूह
५ मिनेट

स्लाइड ३४

मुख्य सन्देश

- निर्णय प्रक्रिया देखि नै सबै सरोकारवालाहरूको सक्रिय सहभागिता जरुरी
- सरसफाइ सेवा प्रदान गर्दा नगरव्यापी रूपमा लिङ्ग, वर्ग, भुगोल, अपाङ्गता लाई ध्यान दिएर सबैलाई समतामूलक सेवा दिन जरुरी
- समतामूलक सरसफाइ सेवा भएमा मात्र दिगो विकास लक्ष्यका साथै नेपालले लिएको सरसफाइ सम्बन्धी लक्ष्यहरूलाई हासिल गर्न सकिन्छ

स्लाइड ३५

सन्दर्भ सामाग्रीहरु

- <https://www.youtube.com/watch?v=NecZFRcLCuw>

स्लाइड ३६

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
चार्ज: पोखरी, भारतनगर, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. : ९७७-१-४२३१२९४, ४२३८२२३
इमेल : info@swsiam.gov.np, dg@swsiam@gmail.com
वेब साईट : swsiam.gov.np

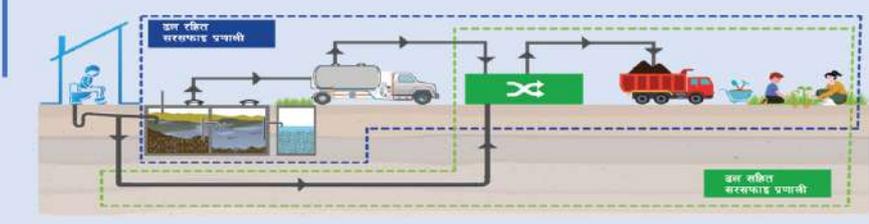

राष्ट्रिय नारियेल
ENPHO
व्यवस्थापन र प्रमोशनल सेन्टर (एनपीओ)
आसन्न नगर, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. : ९७७-१-४२३१२९४, ४२३८२२३
इमेल : info@enpho.gov.np, dg@enpho@gmail.com

शत्र

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ
सेवाको परिणाम : सुरक्षाका
स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

The diagram illustrates the flow of water and wastewater in an urban area. It shows a water supply system on the left and a sewerage system on the right. A truck is shown collecting waste, and a person is shown using a toilet. The diagram is labeled 'नगरव्यापी सरसफाइ प्रणाली' (Urban Sanitation System) and 'नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रणाली' (Inclusive Urban Sanitation System).

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम
नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : सुरक्षा

स्रोत व्यक्ति

नेपाल सरकार
सुविद्यार्थी मन्त्रालय
सुविद्यार्थी तथा कुल व्यवस्थापन विभाग

स्लाइड २

तालिम सुरु गर्नु पूर्व

The illustration shows a cityscape with buildings, trees, and a large, stylized, multi-faceted shape in the foreground. The shape is composed of several overlapping, semi-transparent, light blue and green polygons, creating a complex, geometric structure. The background is dark with some light spots, suggesting a night or dusk setting.

Play the video:

<https://youtu.be/Apw-dYWJmjs>

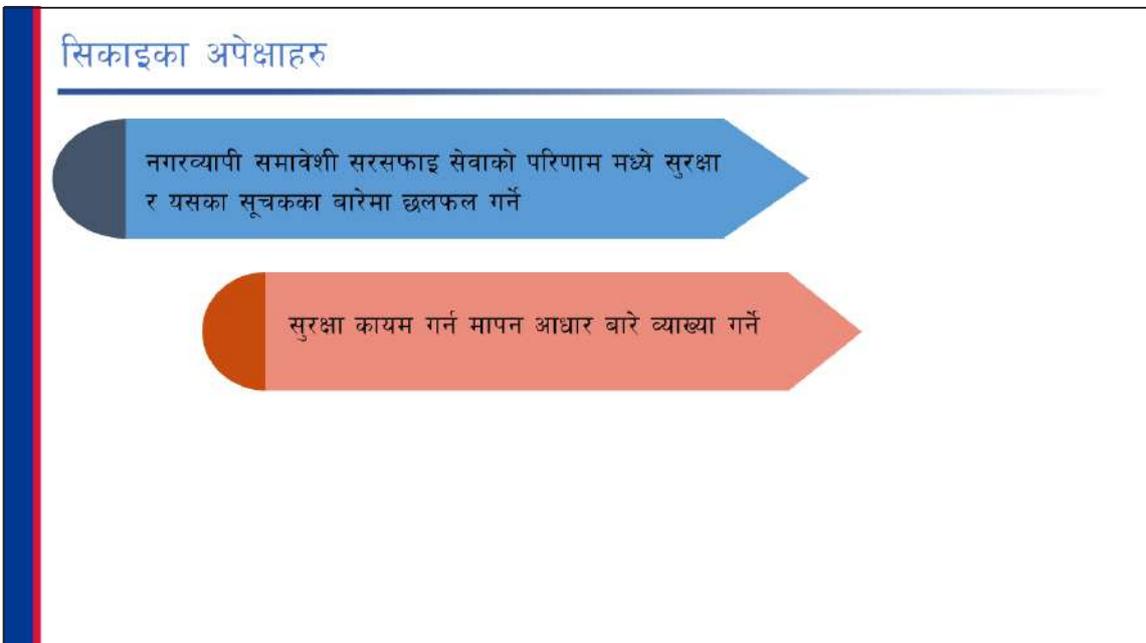
Inform participants that we are now discussing on urban sanitation technologies

स्लाइड ३

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 4, CWIS outcome: Safety

स्लाइड ४

Once the meta-cards with learning expectations are collected, review the expectation in the large group and discuss in which module it will be addressed
Collect meta-cards and list the learning expectations of the training

स्लाइड ५

विषयवस्तु

- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको भागहरुको अवधारणा मापनका सूचकहरु : सुरक्षा
- जनस्वास्थ्य र सुरक्षा
- वातावरणीय सुरक्षा
- आर्थिक सुरक्षा
- पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा

स्लाइड ६

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइका सेवासम्बन्धी ढाँचा

Citywide Inclusive Sanitation (CWIS) initiative support to redesigning urban sanitation service systems of cities and in the particular session will be discussing on measures to equitable sanitation services.

स्लाइड ७

सुरक्षा

- सरसफाइ सेवाको पहुँचले ग्राहक, कर्मचारी, र समुदायलाई असुरक्षा र स्वास्थ्यमा हुन आउने जोखिमलाई सुरक्षा प्रदान गर्दछ ।
- निवास तथा नगरमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरूले बसोबास गर्ने स्थान, समुदाय, सार्वजनिक स्थल, विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थामा शौचालयको पर्याप्त पहुँच तथा सुविधा हुनुपर्ने
- जनस्वास्थ्य सुरक्षा र वातावरणीय परिणामका लागि शौचालय तथा फोहोर व्यवस्थापन भएको हुनुपर्ने
- फोहोर व्यवस्थापन र प्रशोधन सुविधा पर्याप्त र संचालन भएको हुनुपर्ने

स्लाइड ८

सुरक्षाका सूचकहरू

HIDDEN SLIDE

- SF-1: सरसफाइको सुरक्षित व्यवस्थापन प्रतिशत (नगरव्यापी व्यक्तिगत घरधुरी शौचालय)
- SF-2: न्यून आर्थिक स्तर भएका नगरव्यापी व्यक्तिगत घरधुरी शौचालयको सरसफाइका सुरक्षित व्यवस्थापन प्रतिशत
- SF-3: साभेदार सरसफाइका सुविधाका लागि तरल फोहोरको सुरक्षित व्यवस्थापन प्रतिशत (व्यक्तिगत घरधुरी शौचालय र सामुदायिक शौचालय)
- SF-4: पर्याप्त सरसफाइ पहुँच तथा सुविधा भएका सार्वजनिक स्थानको प्रतिशत
- SF-5: दिसाजन्य लेदो वा फोहोर पानी व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रशोधन केन्द्रमा नै सुरक्षित ढुवानी गर्ने शैक्षिक संस्थाको प्रतिशत
- SF-6: दिसाजन्य लेदो वा फोहोर पानी व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रशोधन केन्द्रमा नै सुरक्षित ढुवानी गर्ने स्वास्थ्य संस्थाको प्रतिशत

First 3 points focus on the latrine part of SSC

Second point focus on the outer components of SSC

स्लाइड ९

सुरक्षाका सूचकहरू
HIDDEN SLIDE

- SF-7: यान्त्रिक वा अर्धयान्त्रिक तवरले रित्याउने सेवा पूर्ण गर्ने प्रतिशत (गल्पर)
- SF-8: रित्याउने सवारी साधन मर्मत संभार प्रतिशत
- SF-9: खानेपानी प्रदुषण प्रतिशत (फिकल कोलिफर्म)
- SF-10: दिसा मुखमा पर्ने माध्यमबाट हुन सक्ने रोगहरुको घटना (प्रति १००० व्यक्तिमा)
- SF-11: सरसफाइकर्मीको सुरक्षा (सूचक क्षेत्र)
- SF-12: फोहोरपानी वा दिसाजन्य लेदो प्रशोधन भई सकेको प्रमाणीकरण गर्ने संयन्त्र भएको

First one focus on the whole SSC

Second and third point focus on the safety of sanitation worker and safety of environment

स्लाइड १०

सुरक्षाका लागि प्रश्नहरू

सरसफाइकर्मीहरूलाई सुरक्षा

रित्याउने काम कसरी गर्ने : मानिसद्वारा, अर्ध यान्त्रिक, यान्त्रिक ?

के रित्याउने सवारी साधन वा अर्ध यान्त्रिक उपकरण नियमित रूपमा मर्मत संभार भएको छ ?

F चित्र : दिसा मुखमा पर्ने माध्यम

पानी, माटो र वातावरणीय सुरक्षा वा प्रदुषण मापदण्डको परिपालन

प्रशोधन प्रणाली र प्रशोधित उत्पादनका गुणस्तरको प्रमाणीकरण

सुधारिएको चर्पीहरू

- घरघुरी
- न्यून आय भएका समुदाय
- साभेदार घरघुरी र समुदायिक चर्पी

सुरक्षित सरसफाइ व्यवस्थापन सुनिश्चितता...

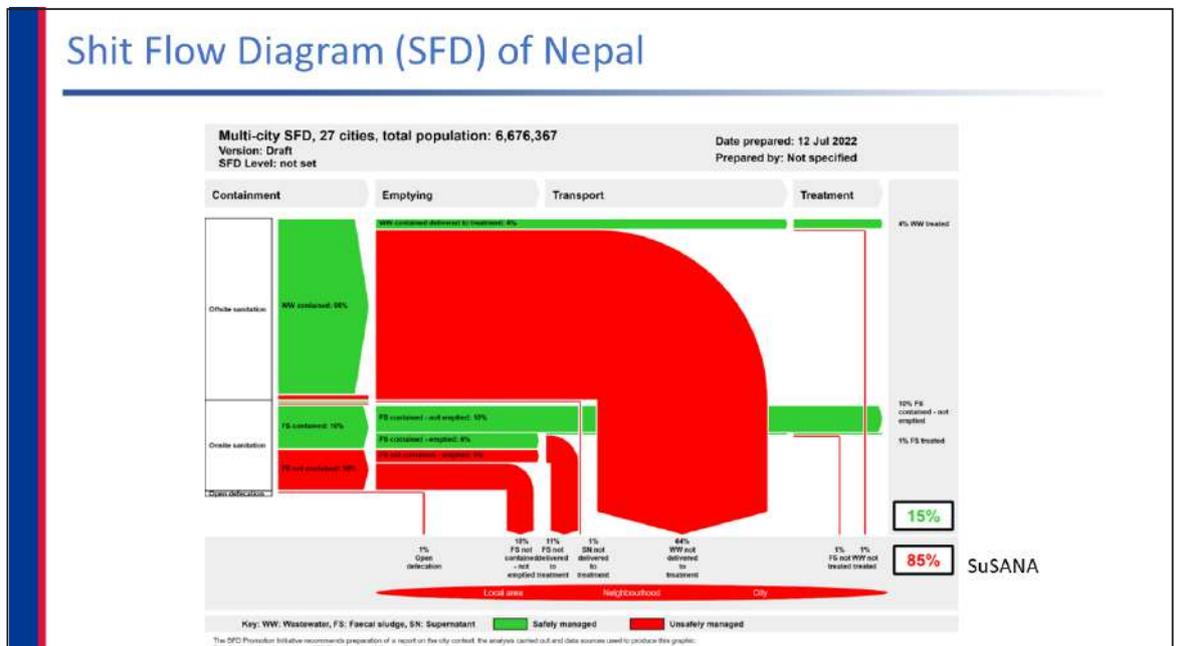
- सार्वजनिक शौचालयहरू
- शैक्षिक संस्थाहरू
- स्वास्थ्य संस्थाहरू

स्लाइड ११

सुरक्षा

- जनस्वास्थ्य
- वातावरण
- वित्तीय लगानी
- सरसफाइकर्मिका लागि पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा

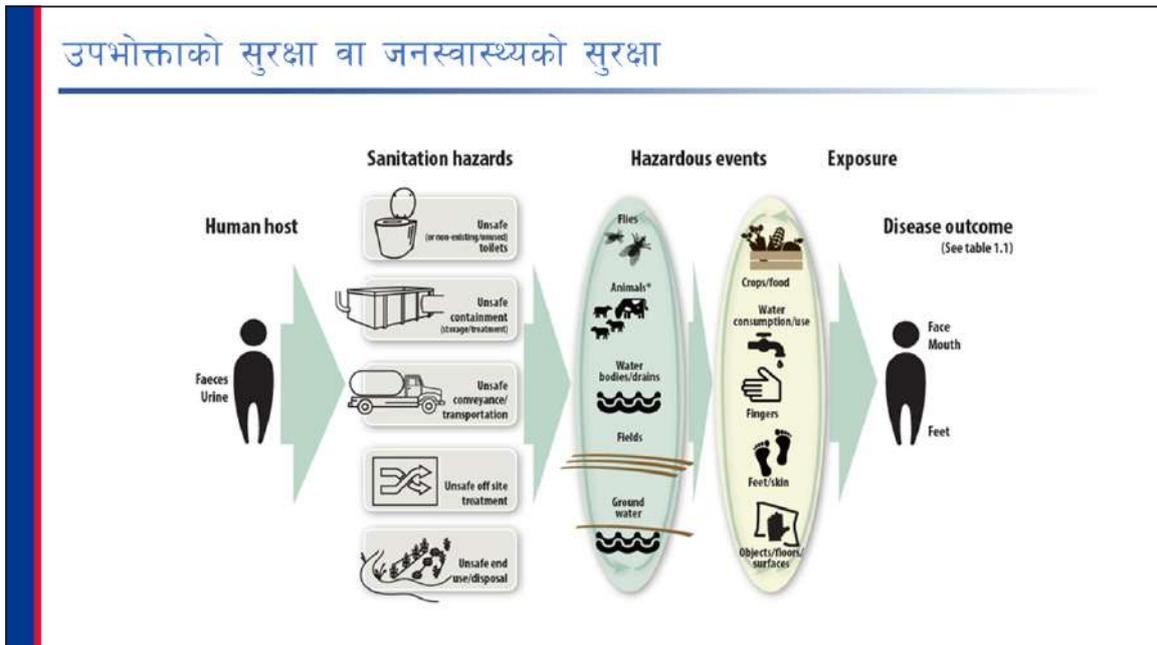
स्लाइड १२

Only 15% of waste water and faecal sludge is safely managed while still 85% of WW and FS is unsafe creating high health and environmental risk.

Red arrow in the diagram indicates high health risk so our ultimate aim is to attain green arrow to ensure entire safety of the city and nation.

स्लाइड १३

Urban Sanitary Services And Public Health - F Diagram

स्लाइड १४

These are some of the examples of hazardous events that are the consequences of the exposure to sanitation hazards.

स्लाइड १५

जनस्वास्थ्य र सुरक्षाका उपायहरु

- जोखिममा आधारित सरसफाइ प्रणालीको उचित योजना र व्यवस्थापन मार्फत जनस्वास्थ्य र सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्ने
- फोहोरपानी, खैरोपानी र मानव मलमुत्रबाट स्वास्थ्यमा पर्ने असर न्यूनीकरण गर्ने
- फोहोरपानी, खैरोपानी र मानव मलमुत्रको कृषि र मत्स्य पालनमा सुरक्षित प्रयोग गरी लाभ बढाउने

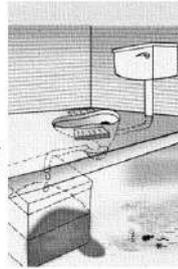

What the measures for public health and safety?

स्लाइड १६

सुरक्षालाई बाधा पुर्याउने वातावरणीय मुद्दाहरु

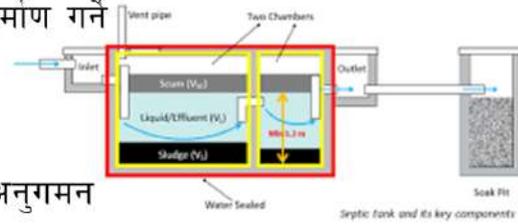
- सेप्टिक ट्यांकको चुहावट
- ढुवानीका क्रममा हुने प्रदूषण (रित्याइ सकेपछिको ढुवानी र ढल)
- रित्याउने र खुल्ला विसर्जन
- खुल्ला दिसा

स्लाइड १७

वातावरण सुरक्षाका उपायहरू

- पानीको स्रोतमा हुने सम्भावित प्रदूषणलाई न्यूनीकरण गर्ने
- ढलको चुहावटलाई रोकथाम गर्ने
- ढलमा हुने रोकबाट हटाउन ढलको मर्मत संभार
- मापदण्ड अनुसारको सेप्टिक ट्यांक निर्माण गर्ने
- उचित र सुरक्षित ढुवानी
- प्रशोधन केन्द्रमा नै सुरक्षित विसर्जन
- प्रशोधन केन्द्रमा उत्पादित उत्पादनको अनुगमन र प्रमाणिकरण गर्ने

Include the identification of ground water **table and distance under minimizing potential** contamination of water resources and prevent the leakage of raw sewage.

स्लाइड १८

सुरक्षालाई बाधा पुर्याउने आर्थिक मुद्दाहरू

- जनस्वास्थ्य कमजोर भएको कारण आर्थिक भार
- सरसफाइ सेवामा लगानी गर्न निजी क्षेत्रको न्युन आकर्षण - वित्तीय फिर्तामा यकीन नहुनु
- प्रायः नगरपालिकाहरूमा सरसफाइ कम प्राथमिकतामा पर्नु र न्युन बजेट विनियोजन गर्नु ।
- जस्तै: दिसाजन्य लेदो प्रशोधन प्रणालीमा ठुलो लगानी पर्नु तसर्थ संचालन खर्चमा लगानी नहुनु

Other aspects of safety is related to the financial issues. The financial insecurity, public health burden and less attraction of different actors to invest in sanitation and technology failure because of improper financial planning are some of the key issues. The direct support like finance related to capacity building should also be considered while it is not given much importance.

स्लाइड १९

आर्थिक सुरक्षाका उपायहरू

- संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि
 - संस्थागत भूमिका र कानुनी तथा नियामक प्रणालीको स्पष्टता
 - नियमनका लागि क्षमता अभिवृद्धि
 - नियमन र प्रवर्तनका लागि बजेट विनियोजन
- नियमन विकास
 - पाचै वा सो भन्दा बढी वर्षका लागि गतिशील अवधारणा
 - क्षमता अभिवृद्धि र प्रोत्साहन बारे यथार्थवादी हुने
- गम्भीर नियामक आवश्यकताको सम्बोधन
 - भण्डारण
 - अनिवार्य सुरक्षित विसर्जन
 - अनुमति पत्र वा सम्झौता पत्र

- ✓ सुरक्षित सरसफाइमा सुधार
- ✓ व्यवसाय विस्तार गर्न सहयोग

स्लाइड २०

पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा

Desludgers video

<https://www.youtube.com/watch?v=8Dx9PWJSEyo>

स्लाइड २१

स्वास्थ्य र सुरक्षाका मुद्दाहरु

भौतिक प्रकोप	रासायनिक प्रकोप
<ul style="list-style-type: none"> सेप्टिक ट्यांक वा खाल्डे चर्पीको भित्ता भत्किनु चिप्लनु तथा लडनु लेदोमा भएका तीखो वस्तुले चोट लाग्नु(सिसा, धातु, ब्लेड) 	<ul style="list-style-type: none"> सेप्टिक ट्यांकबाट निस्कने हानिकारक ग्याँसमा निस्सासिनु (मिथेन, अमोनिया सल्फर डाइअक्साइड, कार्बनडाइअक्साइड) आगो

स्लाइड २२

पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा

<https://www.youtube.com/watch?v=1bqhUAO--1Y>

स्लाइड २३

पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षाका उपायहरू

- जोखिम न्यूनीकरण गर्न व्यक्तिगत सुरक्षा सामाग्रीहरूको अनिवार्य प्रयोग
 - रित्याउने सेवा दिने क्रममा हुन सक्ने जोखिम हटाउने
 - दिसाजन्य लेदोसँगको प्रत्यक्ष सम्पर्क हटाउने
- लेदो भण्डारण स्थलमा नै छिर्ने जस्ता असुरक्षित अभ्यास हटाउने
- रित्याउने सेवा दिने क्रममा धुम्रपान नगर्ने

Animated video

स्लाइड २४

पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षाका उपायहरू

स्वास्थ्य र सुरक्षाका लागि खोप

- सरसफाइकर्मिले टिटानस, हेपाटाइटिस ए, बी तथा भ्यागुते रोग जस्ता रोगहरू विरुद्धको खोप लगाउने
- प्राथमिक उपचारका उपकरणहरू
- आकस्मिक आँखा धुने सुविधा हुनु पर्ने
- आकस्मिक सम्पर्क नम्बरको उपलब्धता
- जुका जस्ता रोग विरुद्धको चक्की खाने (हरेक ३ महिनामा)

तालिम कार्यक्रमहरू

- सरसफाइकर्मि (रित्याउने र संचालक) लाई स्वास्थ्य र सुरक्षा सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने
- व्यक्तिगत सुरक्षा सामाग्रीको प्रयोग बारे तालिम प्रदान गर्ने
- प्राथमिक उपचार सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने

सरसफाइकर्मिहरूलाई स्वास्थ्य उपचार र जीवन बीमा उपलब्ध गर्ने

स्लाइड २५

संचालन अनुगमन योजना

संचालन अनुगमन

- के अनुगमन गर्ने ?
- कसरी अनुगमन गर्ने ?
- कहाँ अनुगमन गर्ने ?
- कस्ले अनुगमन गर्ने ?
- कहिले अनुगमन गर्ने ?

मापदण्ड पालना नगरी गैर जिम्मेवार भएमा सुधारात्मक कार्य

- के कारवाही गर्ने ?
- कस्ले कारवाही गर्ने ?
- कहिले कारवाही गर्ने ?
- कारवाही बारे कसलाई सूचीत गर्ने ?

1. Operational monitoring plan for: Occupational health and safety of PH Emptiers			
Operational limits or compliance criteria	Operational monitoring of the control measure		Corrective action when the operational limit is exceeded or not complied with
100% of vacuuming operators comply with standard occupational health and safety protocols while performing mechanical emptying, complete elimination of manual emptying practice in the municipality	What is monitored?	Frequency of use of proper personal protective equipment (clothing, boots, goggles, masks), washing hands with soap after work, cleaning equipment after desludging, observing emptying practice of households	What action is to be taken? <ul style="list-style-type: none"> Identify why the mechanical emptiers are not wearing PPE. Communicating the hazard of manual emptying practice Education and communication program.
	How It is monitored?	Observation, survey	
	Where it is monitored?	Individual households	Who takes the action? Municipality conservancy officer (with technical guidance from DPHE)
	Who monitors it?	Municipality conservancy officer, any surveyor hired by the municipality	When it is taken? Once a month, until 100% compliance reached
When it is monitored?	During cleaning operation	Who needs to be informed of the action? Sakhipur SSP Committee	

स्लाइड २६

पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा

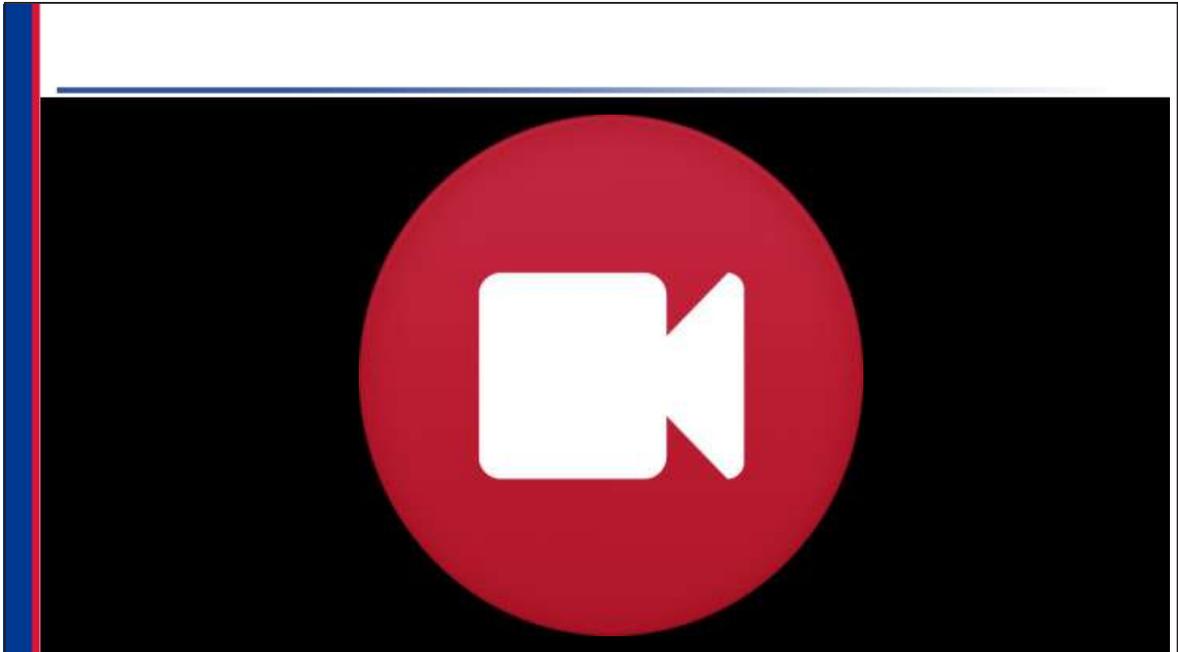
WASH facility for sanitation worker
<https://www.youtube.com/watch?v=mQF8v2uEcfo>
<https://www.youtube.com/watch?v=nH0MeZguXeY>

स्लाइड २७

Present this as an example of measure for OHS relating to the video from earlier slide. If required present the video in next slide for more information on the facility centre.

स्लाइड २८

<https://www.youtube.com/watch?v=nH0MeZguXeY>

स्लाइड २९

समुह कार्य

४ समूह
५ मिनेट

they are going for a group work. For this, participants will be provided a case and will be divided into 4 groups

स्लाइड ३०

समुह कार्य

- समुह कार्य
- जनस्वास्थ्य र सुरक्षा
- वातावरणीय सुरक्षा
- आर्थिक सुरक्षा
- पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा
- ४ समूहमा विभाजन गर्ने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी घटना परिदृश्य दिने
- हरेक समुहले कुनै एक विषयमा छलफल गर्ने
- CWIS अनुसार सुरक्षा कायम गर्न के कस्ता कार्यहरु गर्ने ?

स्लाइड ३१

मुख्य सन्देशहरु

- सुरक्षा : ग्राहकहरु, कामदारहरु र समुदायहरुमा सुरक्षित सरसफाइ पुऱ्याई स्वास्थ्य र सेवाको जोखिम कम गरी सुरक्षा प्रदान गर्दछ
- सेवाले चर्पीमा पहुँच र सुरक्षित सरसफाइ व्यवस्थापनको सुनिश्चित गर्दछ
- सुरक्षाको अन्तिम लक्ष्य भनेको जनस्वास्थ्यको उपलब्धी वा जनस्वास्थ्यको सुरक्षा हो जुन वातावरण सुरक्षा, सरसफाइमा लगानीको आर्थिक सुरक्षा, सरसफाइकर्मीहरुलाई पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा प्राप्त हुन्छ ।

स्लाइड ३२

सन्दर्भ सामाग्रीहरु

- <https://youtu.be/Apw-dYWJmjs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=8Dx9PWJSEyo>
- <https://www.youtube.com/watch?v=1bqhUAO--1Y>
- <https://www.youtube.com/watch?v=mQF8v2uEcfo>
- <https://www.youtube.com/watch?v=nH0MeZguXeY>

स्लाइड ३३

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
स्थानेपानी मन्त्रालय
स्थानेपानी तथा डल व्यवस्थापन विभाग
पानी योजना, भारत-नेपाल, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. : ९७७-१-४२३१३४४, ४२३८२२३
इमेल : info@swsm.gov.np, dg@swsm@gmail.com
वेब साईट : swsm.gov.np

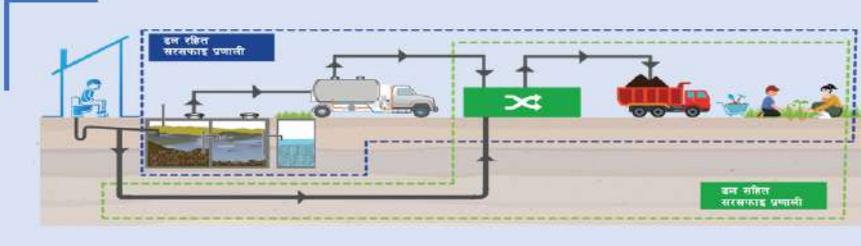
राष्ट्रिय स्वास्थ्य विभाग
राष्ट्रिय स्वास्थ्य विभाग (ENPHO)
सुदूर पश्चिम प्रदेश, काठमाडौं
फोन नं. : ९७७-०१-४२३१३४४, ४२३८२२३
वेब : www.nepal.gov.np, www.enpho.gov.np

शत्रु

नगरव्यापी समावेशी
सरसफाइसेवाको परिणाम :
दिगोपनाका
स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

इस स्थित सरसफाइ प्रणाली

उत्त गलित सरसफाइ प्रणाली

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम
नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ सेवाको परिणाम : दिगोपना

स्रोत व्यक्ति

स्वास्थ्य विभाग
संरक्षित स्वास्थ्य
सुखमय स्वास्थ्य
शान्तमयी तथा उच्च स्वास्थ्य विभाग

स्लाइड २

तालिम सुरु गर्न पूर्व

Ask to participants, if you want to handover this car to your child after 10 years in the very good condition and looking as new, what activities do you need to do over this time?

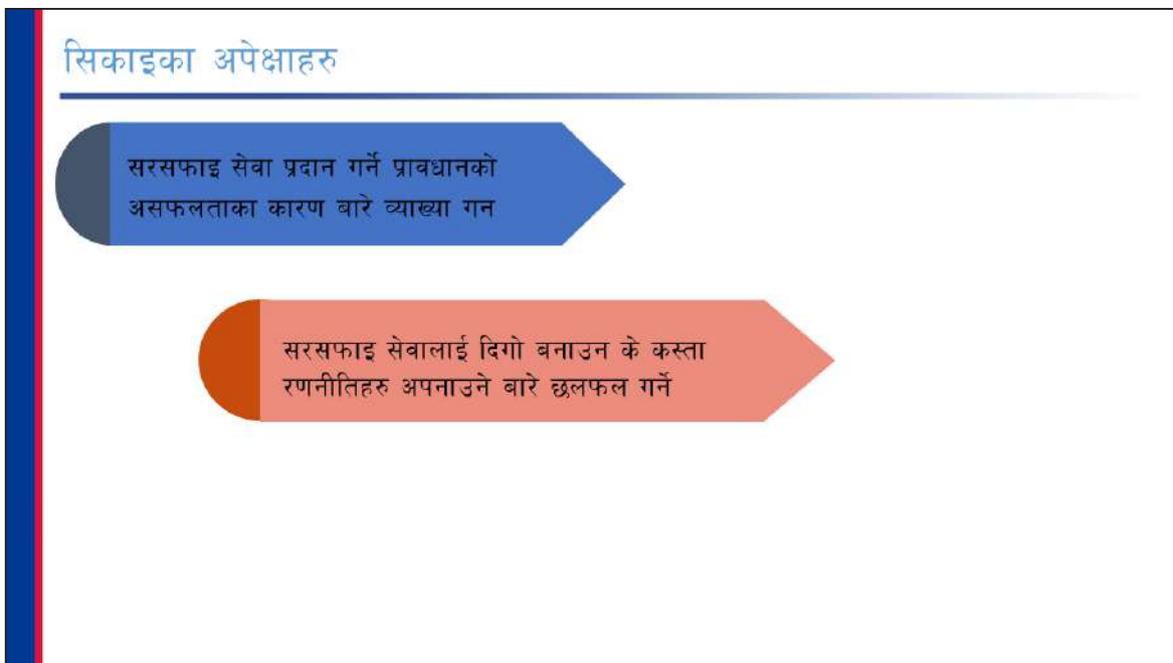
Just like this, if we want to use our sanitation services/infrastructures, we need to do some specific activities. We are going to discuss about sustainability of sanitation services in this session.

स्लाइड ३

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 5, CWIS outcome: Sustainability

स्लाइड ४

Once the meta-cards with learning expectations are collected, review the expectation in the large group and discuss in which module it will be addressed
Collect meta-cards and list the learning expectations of the training

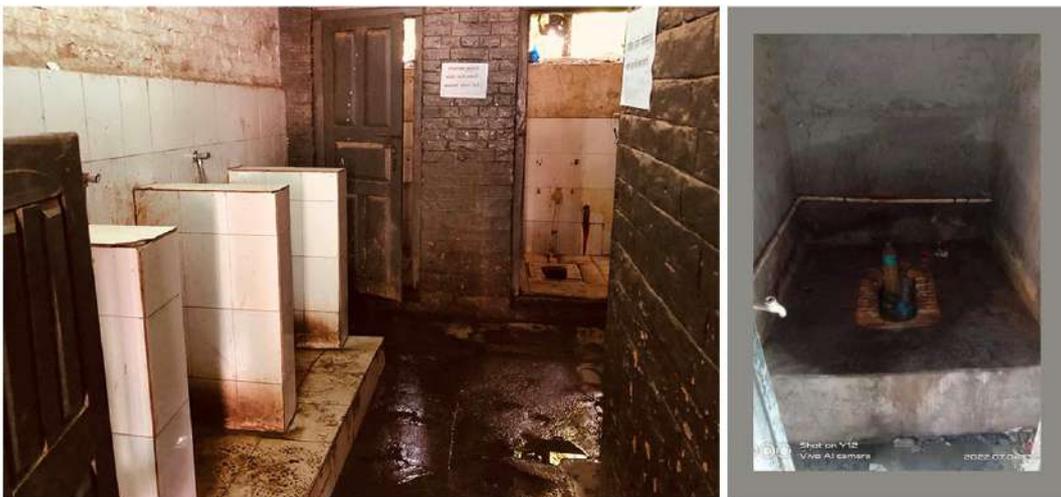
स्लाइड ५

विषयवस्तु

- सरसफाइ सेवाहरु वा सुविधाहरुको परिदृश्य प्रस्तुत गर्ने
- सरसफाइ सेवाहरु वा सुविधाहरुको असफलता कारणहरु
- सरसफाइका सेवाहरु दिगो बनाउन गर्ने कार्यहरु
- मुख्य सन्देशहरु

स्लाइड ६

के तपाईं यस्तो सार्वजनिक शौचालय प्रयोग गर्न चाहानुहुन्छ ?

Like we want to pass the brand-new car to our next generation, don't we want them to use these sanitation services as well? Don't we want them to pass these facilities in good condition or do we want them to face the problem related to sanitation. Why don't we want to use this toilet anymore

स्लाइड ७

सरसफाइ सेवा सम्बन्धी थप उदाहरणहरु

And these facilities...

Let alone passing it to next generation, we are not able to use for our own generation as all

स्लाइड ८

सरसफाइ सेवा सम्बन्धी थप उदाहरणहरु

टेकु, १९९२

Why can't we give such attention to these facilities, why can't we maintain it for our own purpose?

स्लाइड ९

सरसफाइ सेवाहरुको असफलता कारणहरु के के हुन् ?

- सरसफाइ सेवाहरुमा समता नहुनु
- सुरक्षित सरसफाइ सेवाहरु नहुनु
- जिम्मेवार सरोकारवालाहरु नहुनु
- जवाफदेहि सरोकारवालाहरु नहुनु
- स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन नहुनु

सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

What are the reasons find the failure? Let us write 2 reasons in 2 different meta cards

स्लाइड १०

दिगोपना

- सेवाहरु भरपर्दो र निरन्तर प्रदान गर्दछ
- मानिस, आर्थिक र प्राकृतिक स्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापन

स्लाइड ११

सरसफाइका सेवाहरु दिगो बनाउन के कस्ता कार्यहरु गर्न सकिन्छ ?

- सरसफाइ सेवाहरुमा समता
- सुरक्षित सरसफाइ सेवाहरु
- जिम्मेवार सरोकारवालाहरु
- जवाफदेहि सरोकारवालाहरु
- स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

Based on the previous reasons – What are possible interventions to avoid the failure or to make the sanitation service sustainable?

Ask participants to come up with the interventions through different perspectives of users and service providers.

Divide participants in 5 groups and ask to discuss in group and note down the interventions to make the sanitation services more sustainable under 5 components of CWIS Framework (Equity, Safety, Responsibility, Accountability, Resource Planning and Management)

स्लाइड १२

दिगो सरसफाइ सेवाका लागि समता (कसरी)

- सरोकारवालाहरुको सहभागिता
- ज्यालामा समानता
- सरसफाइ सेवा वा सुविधामा पहुँच योग्य दुरी
- न्यून आय भएका समुदायलाई विशेष व्यवस्था
- प्रयोग र संचालनका लागि कार्य योजना र निर्देशन
- सकारात्मक मनोवृत्तिको विकास

Ensure meaningful representation of relevant stakeholders

Ensure equitable services are accessible-

user friendly for all,

Affordable charge for sanitation services

Equitable provision of services

Workplan and guidelines for use and operation

Develop positive attitude towards sanitation profession- professional dignity

स्लाइड १३

दिगो सरसफाइ सेवाका लागि सुरक्षा (कसरी)

- सहज र सुविधायुक्त व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्रीहरु
- सुरक्षित वातावरण
- दिसाजन्य लेदोका सुरक्षित उत्पादनहरु
- जनस्वास्थ्य केन्द्रित
- नियमित मर्मत संभार
- उपयुक्त सरसफाइ सेवा मोडल

Safe environment:

Provision of facilities for sanitation workers

Appropriate sanitation service model: Ex- Pay per use service, door to door service, etc

स्लाइड १४

दिगोपनाका लागि जिम्मेवार सरोकारवालाहरु (कसरी)

- राष्ट्रिय र प्रदेश स्तरीय नीति तथा मार्गदर्शन
- नगरस्तरीय नीति तथा विनियम तयार गर्ने
- कार्य निर्देशिका सहितको व्यक्तिगत कार्य विवरण
- समुदाय तहको जनचेतना
- सरसफाइका क्षेत्रमा क्षमता विकास

Creating an environment that fosters behavioral change in general public for proper use of sanitation services

Public should be made clear about the concept that the sanitation services are as important as water supply or any other

स्लाइड १५

दिगोपनाको लागि जवाफदेही सरोकारवालाहरु (कसरी)

- बेन्चमार्क बारे स्पष्टता
- हरेक क्रियाकलापका लागि पारदर्शीता
- प्रमाण सहितको दस्तावेज
- अनुगमन र मूल्याङ्कन संयन्त्र
- प्रवर्द्धन र सजायको प्रावधान
- सामाजिक र लेखा परिक्षण

स्लाइड १६

दिगोपनाका लागि स्रोतको योजना र व्यवस्थापन (कसरी)

- उपलब्ध स्रोतको मूल्याङ्क
- भौतिक संरचना निर्माण तथा मर्मत संभारका लागि बजेट संकलन
- सरोकारवालाहरुको लागि क्षमता अभिवृद्धि
- व्यवसायिक योजना
- सरोकारवालाहरु बिच समन्वय

स्लाइड १७

मुख्य सन्देशहरू

- सरसफाइ सेवा वा सुविधाहरूको सुरुवात महत्वपूर्ण छ, तर यसको दिगोपन अझ महत्वपूर्ण छ
- सरसफाइ सेवा असफल हुनुमा धेरै कारणहरू छन् जस्तै स्वामित्वको कमी, प्रयोगकर्तामैत्री नहुनु, प्रशोधन प्रविधि वा दिसाजन्य लेदोका उत्पादान स्वीकार्न असहज, धेरै न्युन वा धेरै प्राविधिक उपकरण, आदि । दिगोपनामा यी बुँदाहरू बारे बिचार गर्नुपर्दछ ।
- दिगो सरसफाइ सेवाका लागि नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ ढाँचाका अन्य भागका मुख्य क्रियाकलापहरू पनि महत्वपूर्ण हुन्छन् ।

स्लाइड १८

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पोखरी, माडारजंगम, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ९७७-१-४४१३९९९, ४४१३९९९
इमेल : info@kws.gov.np, sgd@kws.gov.np
वेब साइट : kws.gov.np

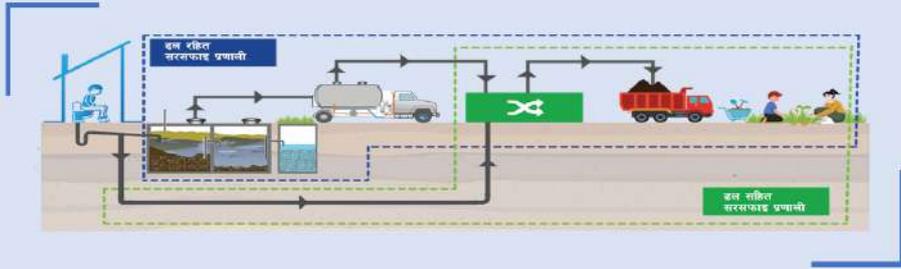
राष्ट्रिय सार्वजनिक स्वास्थ्य संस्था (एनपीओ)
आर.एम.एन.के.मार्ग, काठमाडौं
फोन नं. ९७७-१-४४१३९९९, ४४१३९९९
फैक्स नं. ९७७-१-४४१३९९९, ४४१३९९९

शत्रु

नगरव्यापी समावेशी सरसफाई
प्रणाली प्रकार्य : जिम्मेवारी र
जवाफदेहिताका स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम
नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रणाली प्रकार्य : जिम्मेवारी र जवाफदेहिता
स्रोत व्यक्ति

स्लाइड २

तालिम सुरु गर्न पूर्व

- के तपाईंले आफ्नो घरमा चर्पी जाम भएको अवस्था भैलनुभएको छ, र यस्तो हुनुको कारण थाहा छ ?
- चर्पी जाम भएको बेला के गर्नु भयो ? र किन ?
- ढल जाम भएको बेला के गर्नु भयो ? र किन ?

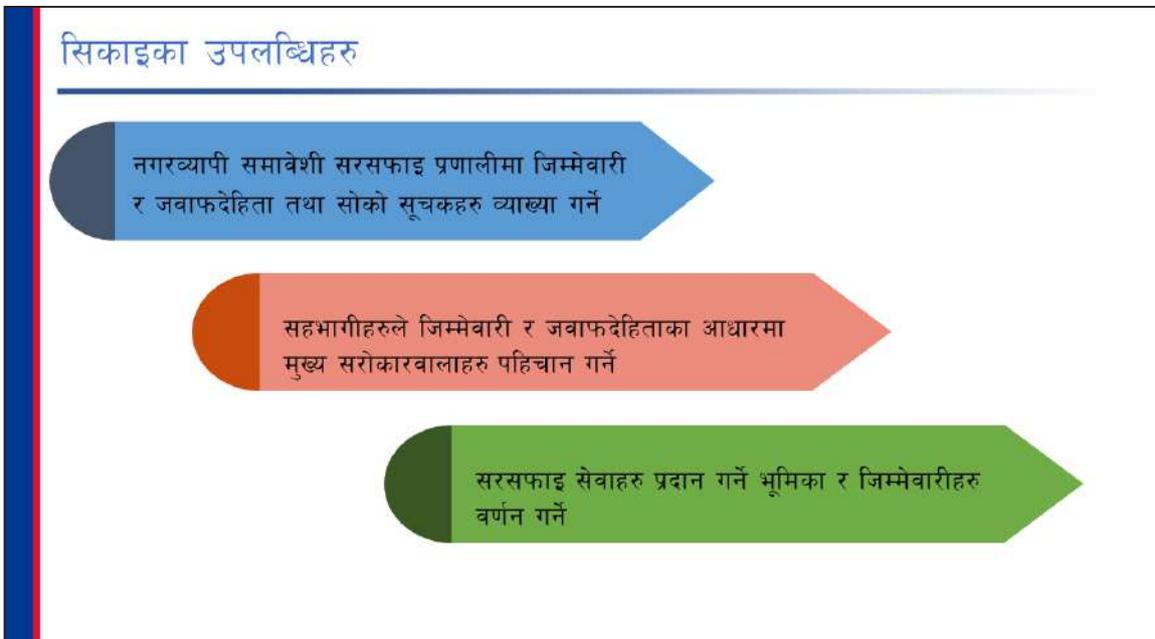

स्लाइड ३

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 6, CWIS outcome: Responsibility and accountability

स्लाइड ४

स्लाइड ५

विषयवस्तु

- जिम्मेवारी र जवाफदेहिता बोध : अवधारणा
- न्यून आय भएका समुदायका लागि सेवा प्रवाह र जिम्मेवारी
- सरसफाइ सेवा शृंखलाका विभिन्न भागमा जिम्मेवारी र जवाफदेहिता
- नीजि क्षेत्रको भूमिका
- स्रोतको योजना र व्यवस्थापनमा जिम्मेवारी र जवाफदेहिताको सम्बन्ध

स्लाइड ६

तपाईंको सहर कस्तो भएको देख्न चाहानुहुन्छ ?

	समता	सुरक्षा	दिगोपना
सेवाको परिणाम	समाजिक र लैगिंक समावेशीतालाई केन्द्रित गरी सामुदायिक लगानी, सेवा, र मुल्यवाट सबैलाई समतामूलक फाइदा	भण्डारण देखि पुनः प्रयोग वा सुरक्षित विसर्जनसम्म मानवीय मलमूत्र व्यवस्थापन गरिएको	आर्थिक, मानवीय, वातावरणीय स्रोतहरुले सेवाहरुलाई समय र क्षेत्र अनुसार दिगो बनाउन सकिन्छ

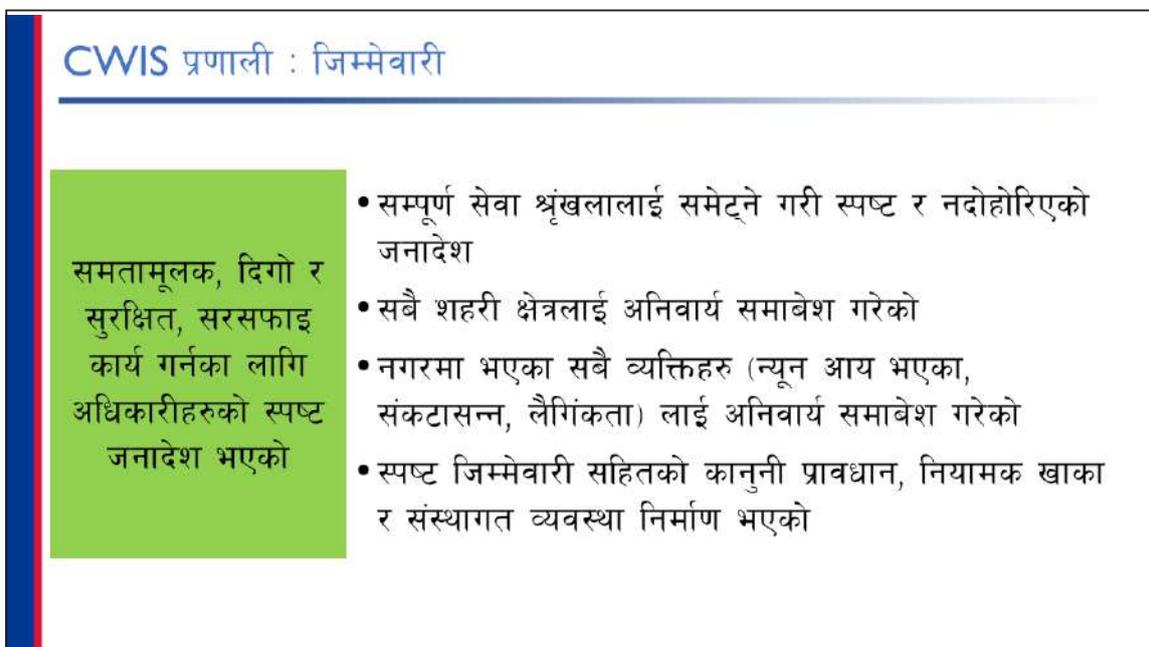
Importance of sanitation.

स्लाइड ७

The responsibility and accountability of relevant stakeholders including the requirement for making policy, institutional set ups and regulations

स्लाइड ८

स्लाइड ९

जिम्मेवारी र न्युन आय भएकालाई सेवा

HIDDEN SLIDE

- The service jurisdiction of mandates should be complete and inclusive
- Clear responsibilities for serving the poorest begin at the Constitutional level
- The definition of city boundaries is key to inclusive mandates
- Responsibilities should include all residents within the authority's jurisdiction
- Number of authorities are proactively engaging to address the specific challenges of sanitation service provision to informal settlements

Use as a trainer reference to explain the point 'Mandate is explicitly pro-poor, gender intentional, and inclusive of other vulnerable groups or status' from the earlier slide.

स्लाइड १०

CWIS प्रणाली : जिम्मेवारी

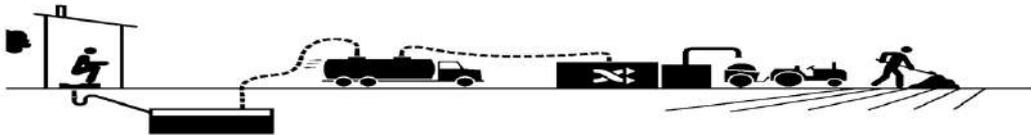
समतामूलक, दिगो र सुरक्षित, सरसफाइ कार्य गर्नका लागि अधिकारीहरूको स्पष्ट जनादेश भएको

- अधिकारीहरूले समावेशी सेवाहरू प्रदान गर्ने जनादेश
- जनादेश कार्यान्वयन गर्न अधिकारीहरूले पर्याप्त कर्मचारी र बजेट छुट्याउने गरेको
- सरसफाइका बजेट छुट्टै हुनुपर्दछ : पानी, फोहोर व्यवस्थापन, स्वास्थ्य, र वातावरण बाट स्वतन्त्र हुनुपर्दछ
- सरसफाइका राजस्व घुमिरहनुपर्दछ

स्लाइड ११

स्पष्ट जिम्मेवारीको आवश्यक

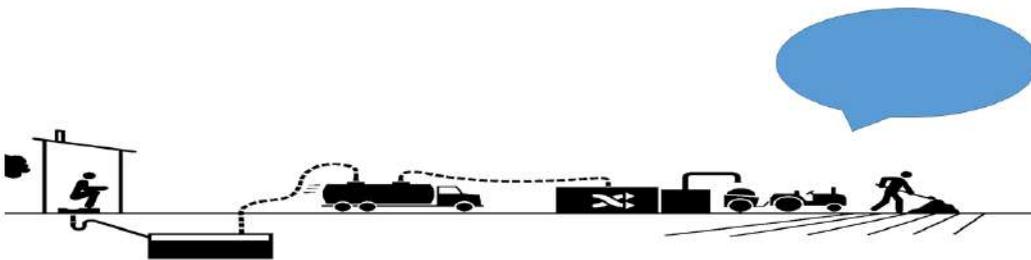
- को उत्तरदायी हुने ?
- खण्डित र अस्पष्ट जनादेश, कुनै एक शाखाको पनि स्पष्ट जिम्मेवारी नभएको
- जिम्मेवारीको सीमा पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण छ

Who is to be held **accountable for ensuring public goods and services** are delivered? Particularly **in the case of non-sewered sanitation, fragmented and unclear mandates**, with no single entity clearly responsible for ensuring that a city's sanitation (sewered and non-sewered) is functioning effectively and inclusively Understanding the **limits of responsibility is equally important**: often public authorities are expected to act on social needs that are beyond the scope of their legal man-

स्लाइड १२

सरसफाइ सेवा प्रणालीमा जिम्मेवारी

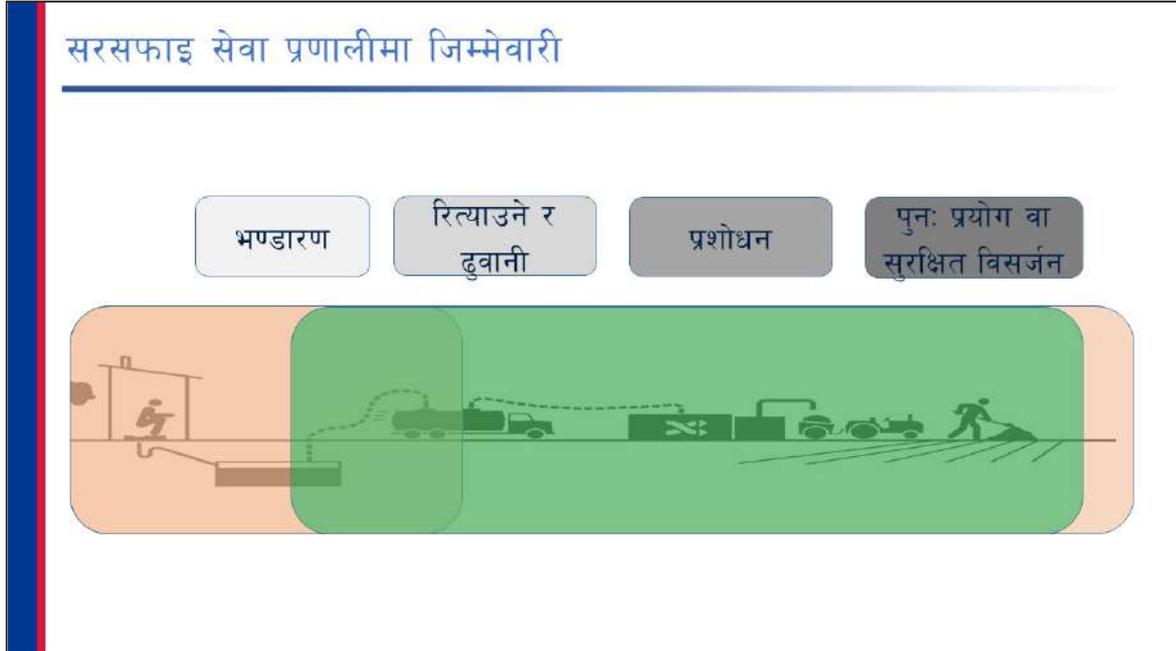
सरसफाइ सेवा श्रृंखलामा जिम्मेवार निकाय को हुन् ? र कसरी ?

Present Sanitation Service Chain and ask participant who is the responsible entity for the service provision through-out the sanitation service chain?

Ask participants to answer component wise.

Conclude with following slide

स्लाइड १३

The responsibility of toilet and desludging is mainly based up on the household or the individual level while the service provision responsibility of the rest of the component of the service chain rely on the local governance.

To this, the service provision through-out the SSC, rely on municipality. Although, the individual or HH are responsible up to toilet construction and desludging, what if the individual or HH are not able to construct or use it. It is the responsibility of the local governance for the services.

Similarly, a private entity could be engaged and can support to local governance to provide such services as for desludging and transportation, operation and maintenance of the FSTP and WWTP and reuse of by-products.

Conclude with following slide

स्लाइड १४

We know that there's a range of stakeholders involved in developing a conducive enabling environment and delivering the range of service. Let's look now at their specific roles in urban sanitation.

National (or state level) government provides the overall enabling environment for Local Government and community engagement.

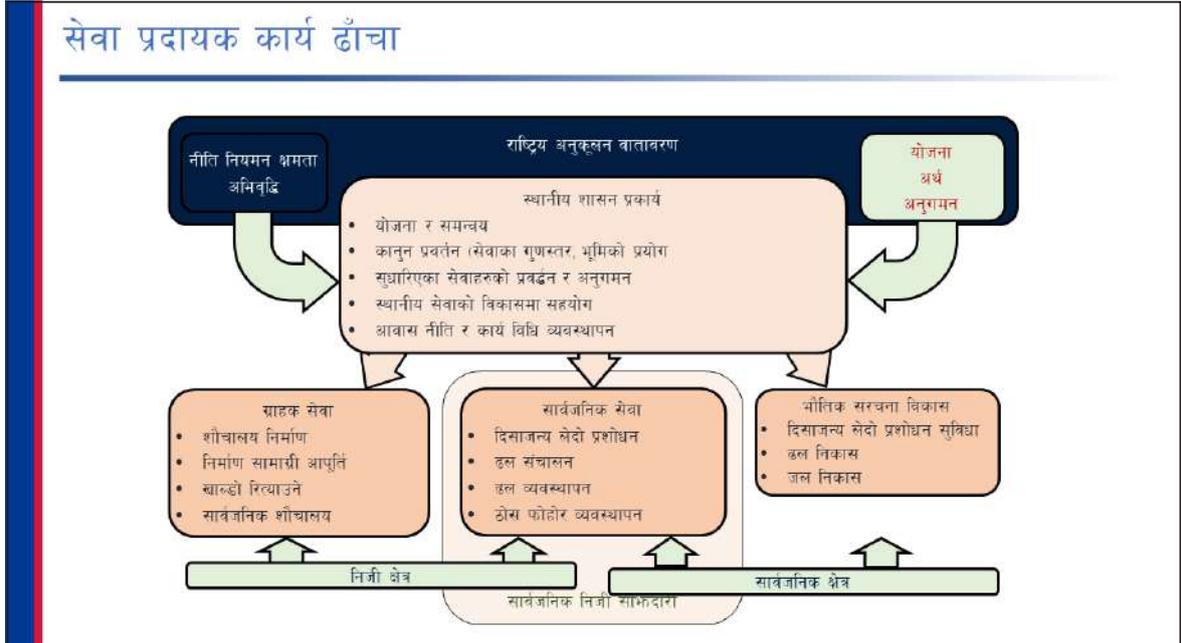
For example, it should set policy, and the legislative, regulatory and monitoring frameworks; coordinate the multiple stakeholders to avoid gaps and overlaps, plan and provide finance for capital work; and ensure adequate human resources and technical capacity.

Municipalities have a crucial role in bringing out local sanitation laws and regulating them, coordinating sanitation with related basic urban services, and enforcing standards.

They need to ensure that effective sanitation service providers are in place and must monitor outcomes.

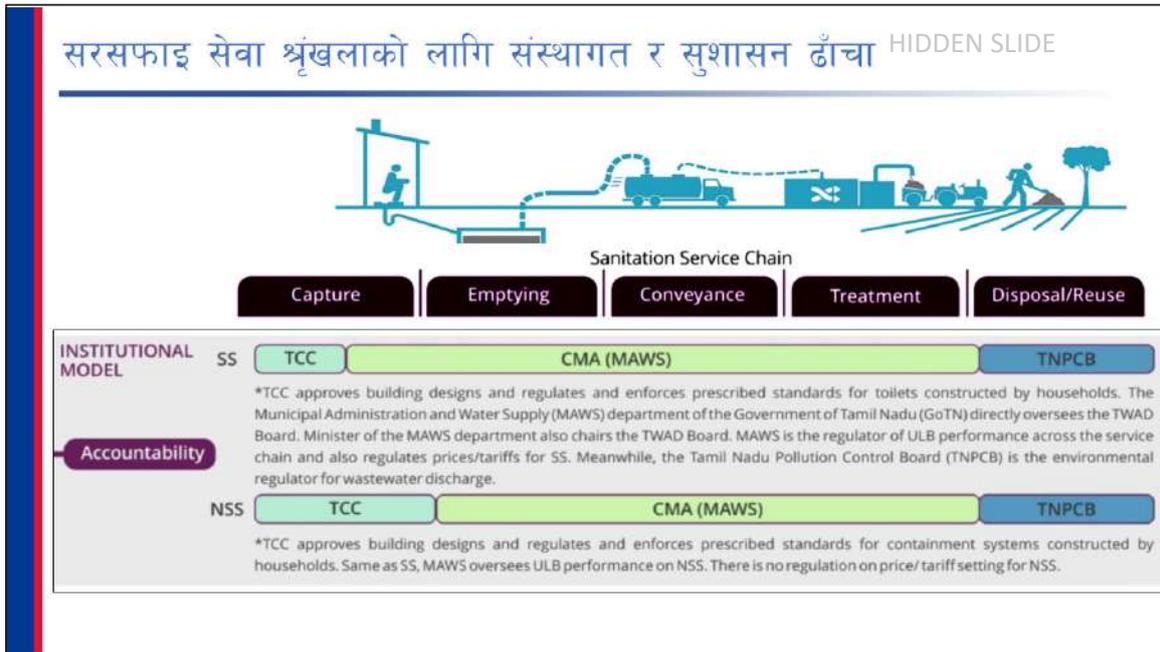
Where services interface directly with individual customers, community engagement is vital, to ensure that the right services are provided and that they are used.

स्लाइड १५

Many factors need to come together to achieve a positive sanitation outcome. These are some of the key ones. Both the public and private sectors will typically be involved. At the upstream end of the service chain, people are usually willing to pay to free themselves of fecal waste, but they may be less willing or able to pay for the public benefits provided by the downstream parts of the chain, so public funds are usually required as well. Whoever provides the services, effective local governance is needed to provide an enabling environment, which itself depends on the national policy, legal, institutional, regulatory and financial environment.

स्लाइड १६

For the SS in Trichy, HH are responsible for the construction of their own toilet and containment systems.

TWAD (Tamil Nadu Water supply and Drainage) board is responsible for the rest of the services and transfer to TCC, local government.

TCC is outsourcing the operations and maintenance to a PMC (project management consultancy).

NSS,

HH are responsible for the construction of their own toilet and containment systems- as SS

For the rest of the services, TCC is responsible where the sludge is co-treated at the STP built by TWAD board and operated by private contractors under the supervision of TCC.

स्लाइड १७

दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन गर्न स्थानीय सरकारको भूमिका

तालिका ३ : सरकोकारवालाहरुको भूमिका

सरकोकारवालाहरु	नीति तथा मार्गदर्शनहरु	समन्वय	प्राविधिक सहयोग	सङ्कलन तथा ढुवानी	प्रशोधन	विसर्जन / अन्तिम उपयोग	नियमन	क्षमता अभिवृद्धि	अनुगमन
खानेपानी तथा सरसफाइ मन्त्रालय र स्थानीय मामिला तथा विकास मन्त्रालय	•	•					•	•	•
खानेपानी तथा ढल विकास विभाग	•		•				•	•	•
जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय	•	•					•	•	•
नगरपालिका / गाउँपालिका / सेवाप्रदायक	•	•	•	•	•	•	•	•	•
खानेपानी उपभोक्ता संस्था		•	•	•				•	•
निजी क्षेत्र / उद्यमीहरु			•	•	•	•			
अनुसन्धान / शैक्षिक प्रविष्ट्यान	•							•	•
विकास सामोदार / राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरु	•	•						•	

Source: Institutional and Regulatory Framework for Fecal Sludge Management in Urban Areas of Nepal

The chart defined in IRF-FSM, 2017 clarifies the role and responsibilities of stakeholders. Since the documents has been prepared before the restructuring of administrative governance unit/level, the stakeholder mentioned in the chart is not as per the new structure. So need to relate with present context.

It is noteworthy that the local governments have the role on all the activities starting from the policy formulation to monitoring. Thus local government's role is crucial in FSM.

Role of local governments

- Responsible for **planning and monitoring** the management of fecal sludge
- Provide necessary **land and access road** to set up FS treatment plant
- **Form committees** to ensure proper implementation of FSM
- Prepare, approve and disseminate **designs, institutional mechanisms, business plans and operational guidelines** for FSM
- **Engage user committees and private sector** for collection, transport and reuse of fecal sludge

स्लाइड १८

FSM मा सम्पूर्ण जिम्मेवारी

The local bodies shall be the key agency responsible for FSM services

Planning, Implementation, Monitoring and Development and application of business model for service delivery

Local Bodies may seek support from different agency

Local Bodies may/ shall establish public health and environment section (as per Need) which shall oversee the activities related to planning, implementation and monitoring of FSM

Explain these information in above 2 slides (slide number 9 to 11)

3 tier gov, cost sharing

Prop tax

स्लाइड १९

जिम्मेवारी र न्युन आय भएकालाई सेवा

- The service jurisdiction of mandates should be complete and inclusive
- Clear responsibilities for serving the poorest begin at the Constitutional level
- The definition of city boundaries is key to inclusive mandates
- Responsibilities should include all residents within the authority's jurisdiction
- Number of authorities are proactively engaging to address the specific challenges of sanitation service provision to informal settlements

Explain how this slide has informed about the role of private sector in the SSC.

Engage user committees and private sector for collection, transport and reuse of fecal sludge

स्लाइड २०

निजी क्षेत्रको भूमिका

संस्था	संकलन	भण्डारण	संकलन	दुवानी	प्रशोधन	पुनः प्रयोग
निजी	शौचालय निर्माण	सेप्टिक ट्यांक निर्माण	रित्याउने	दिसाजन्य लेदो दुवानी	निर्माण	श्रोत पुर्नभरण
					संचालन	उत्पादन बजारिकरण

Relating to the earlier slide, present the points on private sector role and engagement in providing services throughout the SSC.

PPPs : निजी क्षेत्र समावेश

बजार अनुशासन ✓

व्यक्तिगत सेवा

- कम मूल्य
- सेवाग्राहीको माग प्रति लचिलोपन
- नयाँ क्षेत्रमा सेवा विस्तार

स्रोत परिचालन ✓

- पहिले नै उपलब्ध : औपचारिक वा अनौपचारिक
- अनुभवी कर्मचारी
- उपकरण, औजार र सामग्री
- आफ्नै पुँजी र ऋणमा पहुँच

साभ्ना सेवाहरु

- प्रतिस्पर्धात्मक बोलपत्र आह्वान
- कार्य लक्ष्य
- स्रोत परिचालन

तर बजारले यी सेवा प्रवाह नगर्न सक्छ : ✗

- विश्वासनीय गुणस्तर
- न्यून आय स्तर भएका समुदायलाई किफायती उत्पादन

Market discipline

Individual services

- Lower prices
- Flexible response to client demand
- Expansion and movement to new areas

Shared services

- Competitive tendering
- Performance targets

Resource mobilisation

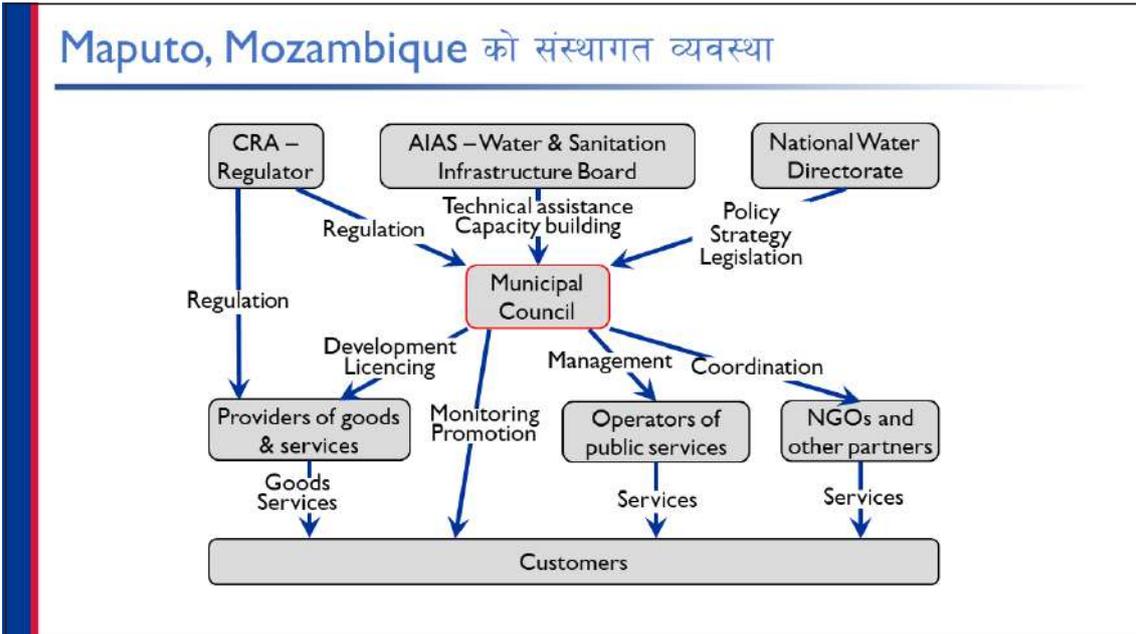
- Already present – formally or informally
- Experienced staff
- Equipment, tools and materials
- Access to loans and own capital

But, there is a **potential downside**.

A completely free market doesn't necessarily guarantee quality, or goods and services at prices affordable to the poorest customers.

That's why we also need regulation to ensure adequate quality and affordable prices, as we discussed in the previous session.

स्लाइड २२

Here we see a situation where there is no utility involved, with the municipal council playing a pivotal integrating and coordinating role. However, in practice, many of these functions are not being carried out. In addition, financing recurrent costs is a problem, and the municipality is introducing a sanitation fee to be charged on water bills collected by the water utility and passed on to the municipal council.

स्लाइड २३

Discuss in detail about +/- incentives are highlighted in accountability. If one performs greatly what is the incentives and if one performs poorly what is the consequences. This point is highlighted in the accountability part in CWIS.

स्लाइड २४

जवाफदेहिता

- कसैको कार्य, उत्पादन, निर्णय र तिनीहरूको लागि जिम्मेवार हुनु ।
- कसैको कार्यको नतिजाको लागि उत्तरदायी हुनु

स्लाइड २५

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रणाली प्रकार्य : जवाफदेहिता

- अधिकारीहरूले जनादेश विपरित गरेको कार्यलाई डाटा, पारदर्शीता र प्रेरणालाई निरीक्षण र व्यवस्थापन गर्ने

निरीक्षण

- स्पष्ट मुख्य कार्य सम्पादन र लक्ष्यहरू हुनुपर्ने

व्यवस्थापन

- डाटाबाट हुने प्रेरणाहरू वा दण्डहरू

data that is representative of the entire city, including in low-income settlements and on vulnerable groups

Authorities actively report on performance indicators with transparency

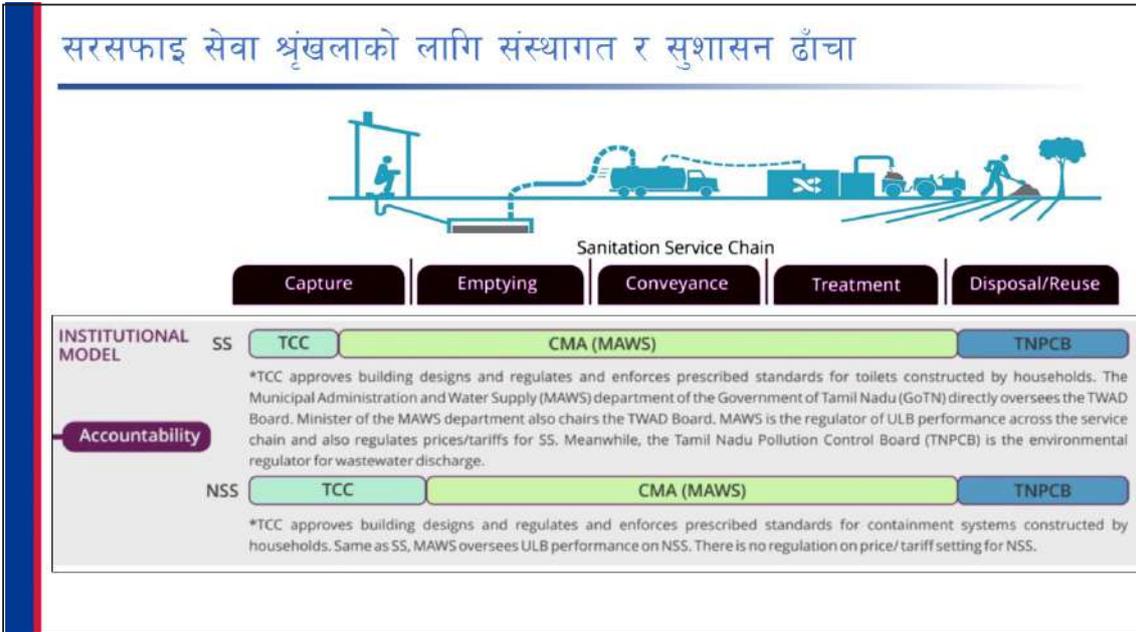
Data is used to inform and manage service delivery and enforcement of performance incentives

स्लाइड २६

“Responsibility may be bestowed, but accountability must be taken. In other words, responsibility can be given or received, even assumed, but that doesn’t automatically guarantee that accountability will be taken. It’s possible to bear responsibility for something or someone and still lack accountability.”

स्लाइड २७

For the SS in Trichy, HH are responsible for the construction of their own toilet and containment systems.
 TWAD (Tamil Nadu Water supply and Drainage) board is responsible for the rest of the services and transfer to TCC, local government.
 TCC is outsourcing the operations and maintenance to a PMC (project management consultancy).NSS,
 HH are responsible for the construction of their own toilet and containment systems- as SS
 For the rest of the services, TCC is responsible where the sludge is co-treated at the STP built by TWAD board and operated by private contractors under the supervision of TCC.

स्लाइड २८

समुह कार्य

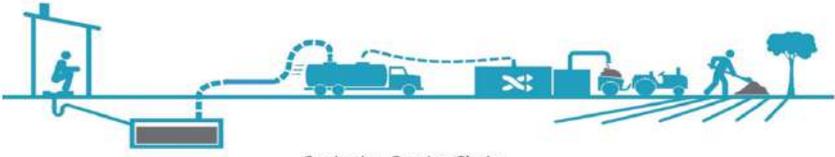

४ समूह
५ मिनेट

स्लाइड २९

समुह कार्य : सरसफाइ सेवा श्रृंखलाको लागि संस्थागत र सुशासन ढाँचा

Sanitation Service Chain

Capture	Emptying	Conveyance	Treatment	Disposal/Reuse
---------	----------	------------	-----------	----------------

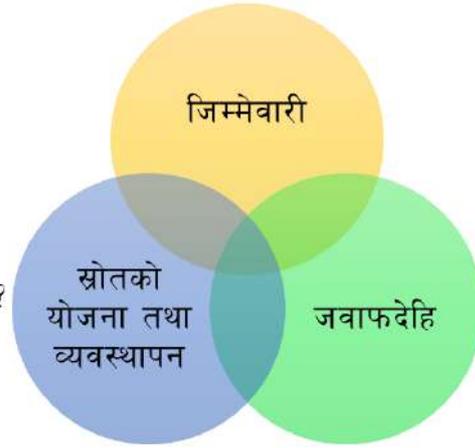
जिम्मेवारी

जवाफदेहिता

स्लाइड ३०

जिम्मेवारी सँगै जवाफदेहिता र स्रोतको योजना र व्यवस्थापन

- कसरी ?
- जिम्मेवारी सँगैको जवाफदेहिता र स्रोतको योजना र व्यवस्थापन कसरी सम्बन्धित छ ?

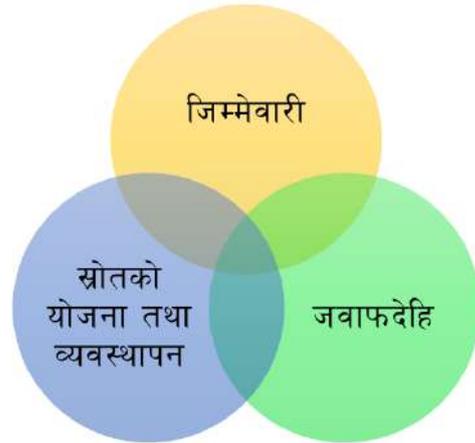

Responsibility, accountability and resource planning and management are related to each-other. In presence or absence of one other two are hampered. Ask participants what are the relation between these 3. Collect participants response and present the points and discuss accordingly.

स्लाइड ३१

जिम्मेवारी सँगै जवाफदेहिता र स्रोतको योजना र व्यवस्थापन

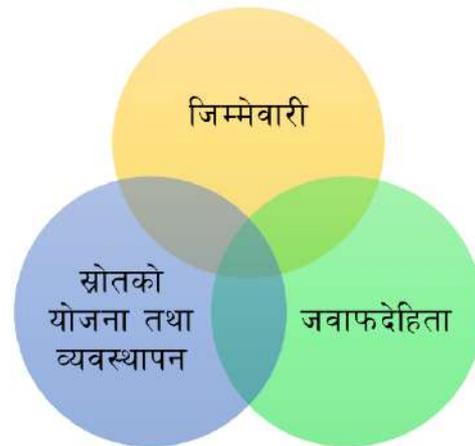
- सरसफाइका जनादेशमा जवाफदेहितामा कमि वा आर्थिक संयन्त्र कार्यान्वयन गर्न प्रोत्साहनमा कमी
- सुरुमा नै स्पष्ट जिम्मेवारी भए जवाफदेहिताको संयन्त्र प्रभावकारी हुन्छ
- स्रोत संयन्त्र व्यवस्थित नभए सम्म जिम्मेवारी पूर्ण रुपमा विस्तारित हुदैन

स्लाइड ३२

CWIS प्रणाली प्रकार्य : जवाफदेहिता

- स्थानीय सरकारलाई आफ्नै राजस्वले पनि सहयोग पर्याउने
- स्रोत अभावका कारणले जवाफदेहिता कमी

If this is the relation between responsibility and accountability, what is accountability. Let's dig further and present following slide.

स्लाइड ३३

मुख्य सन्देश

- सरसफाइ सेवा श्रृंखलाका विभिन्न भागहरूमा कार्य सुनिश्चित कसले गर्ने बारे स्पष्ट जनादेश प्रदान गर्नुपर्दछ
- औपचारिक कानुनी जिम्मेवारी र वास्तविक अभ्यास तर्क संगत हुनुपर्दछ
- सम्भावना भएका स्थानमा ढल सहित र ढल रहित सरसफाइको लागि जिम्मेवारी एकीकृत हुनुपर्दछ ।
- जिम्मेवारीको सेवा क्षेत्राधिकारले अनौपचारिक बस्तीहरू समेट्नु पर्दछ
- अधिकारीहरूले जनादेश विपरित गरेको कार्यलाई डाटा, पारदर्शीताको आधारमा निरीक्षण र व्यवस्थापन गर्ने

स्लाइड ३४

“When performance is measured,
performance improves.

When performance is measured and
reported, the rate of improvement
accelerates.”

– Thomas S. Monson

स्लाइड ३५

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पोखरी, धारासबन्ध, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ९७७-१-४४११४४४, ४३५८८२२
इमेल : info@nepal.gov.np, gdrwssmo@gmail.com
वेब : www.gov.np

राष्ट्रिय स्वास्थ्य
व्यवस्थापन र जनसंख्या सेवा (एनपीओ)
असल बाटो नयाँ बजार, काठमाडौं
फोन नं. ९७७-१-४२५११११, ४२५१११२
फेक्स : ९७७-१-४२५१११११, ४२५११११२

शत्र

७

नगरव्यापी समावेशी
सरसफाइसेवाको परिणाम :
स्रोतको योजना तथा
व्यवस्थापनका स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम
नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ प्रणाली प्रकार्य : स्रोतको योजना तथा व्यवस्थापन
स्रोत व्यक्ति

स्लाइड २

तपाईंको सहर कस्तो भएको देख्न चाहानुहुन्छ ?

सेवाको परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
	समाजिक र लैगिंक समावेशीतालाई केन्द्रित गरी सामुदायिक लगानी, सेवा, र मुल्यबाट सबैलाई समतामूलक फाइदा	भण्डारण देखि पुनः प्रयोग वा सुरक्षित विसर्जनसम्म मानवीय मलमूत्र व्यवस्थापन गरिएको	आर्थिक, मानवीय, वातावरणीय स्रोतहरूले सेवाहरूलाई समय र क्षेत्र अनुसार दिगो बनाउन सकिन्छ

We want sanitation services to be equitable, safe and sustainable

स्लाइड ३

One of the core functions to meet the equitable, safe and sustainable sanitation is RPM

स्लाइड ४

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 7, CWIS outcome: Resource planning and management

स्लाइड ५

सिकाइका उपलब्धिहरु

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको वित्तिय ढाँचा सहित स्रोतको योजना तथा व्यवस्थापनको व्याख्या गर्न

नगरपालिकाको आर्थिक प्रवाहको विश्लेषण गरी उक्त प्रवाहमा अन्तर पहिचान गर्न

At the end of the session, participants will be able to:
 Explain resource planning and management along with CWIS financial framework
 Analyze the financial flows of municipality and identify the gaps

स्लाइड ६

विषयवस्तु

- स्रोतको योजना तथा व्यवस्थापन
- वित्तिय ढाँचाको विकास
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ वित्तिय ढाँचाका अवयवहरु
- नगरपालिकाको वित्तिय प्रवाह
- सरसफाइ सेवा श्रृंखलामा वित्तिय प्रवाह र अन्तर पहिचान
- वित्तिय ढाँचाका साभ्ना अन्तर र मुद्दाहरु

Inform participants that they will be discussing on the above topics throughout the session.

स्लाइड ७

स्रोतको योजना र व्यवस्थापन

- **स्रोत** : मानवीय, प्राकृतिक, वित्तिय, उपकरण, भौतिक सम्पति, सुविधा र अन्य
- **स्रोतको योजना** : सहि समय र लागतमा परियोजनाहरूमा श्रोतहरूको पहिचान, पूर्वानुमान (योजना) र विकास गर्ने प्रक्रिया जसले श्रोत साधनको कुशल र प्रभावकारी उपयोगको सुनिश्चितता गर्नु ।
- **स्रोतको व्यवस्थापन** : स्रोतलाई योजना अनुसार कुशलतापूर्वक र प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन गरी तिनीहरूबाट उत्कृष्ट परिणाम हासिल गर्नु।

Resource planning maximizes efficiency by helping to manage their utilization rates, track capacity, and monitor progress, to keep projects on budget and work on track. While discussing about RPM in CWIS, resources are effectively managed at all level-national, state and city level to fulfill the mandate across time/ space.

स्लाइड ८

स्रोतको योजना र व्यवस्थापन

HIDDEN SLIDE

- यसले निश्चित समय र स्थानमा स्रोतहरू (आर्थिक, अचल सम्पति र व्यक्तिहरू) को विनियोजन, वितरण खर्च र अनुगमनलाई समेट्छ ।
- प्रभावकारी विनियोजन र प्रयोग सुनिश्चित गर्नका लागि स्रोतको आवश्यकता बोध जरुरी छ ।
- विभिन्न क्षेत्रका सरोकारवालाहरूको संलग्नता आवश्यक छ ।
- लगानी योजना र प्राथमिकता प्रक्रियाहरू स्पष्ट रूपमा दस्तावेजीकरण गरिएको पारदर्शी र सम्बन्धित सरोकारवालालाई संलग्न गराउने हुनुपर्दछ ।

स्लाइड ९

स्रोतको योजना र व्यवस्थापनमा प्रश्नहरू

- के त्यहाँ स्रोत विनियोजन गर्न स्पष्ट वित्तिय ढाँचा छ ?
- के त्यहाँ सरसफाइका बजेट विनियोजनको निर्णय प्रक्रिया पारदर्शी, समावेशी र सूचित भएको छ ?
- के सरसफाइमा भएको लगानी बारे लागत लाभ विश्लेषण भएको छ ?
- के सरसफाइको राजस्व उत्पादन र संचालन खर्च व्यवस्थापन भएको छ ?

Inform participants that while discussing about the RPM, one should be clear about some of the questions related.

Clear financing framework- to guide sanitation budget allocation based on mandate and service area strategies

Decision making process- are the pro-poor, gender intentional and inclusive
Sanitation revenue and operating cost are managed

If the answer to anyone of the above questions is 'no' there will be a question mark in the achievement of CWIS service outcome. So as to fulfill the CWIS service outcome, one needs to deal with the questions posed and the answer to all should be yes.

स्लाइड १०

वित्तिय ढाँचाको विकास

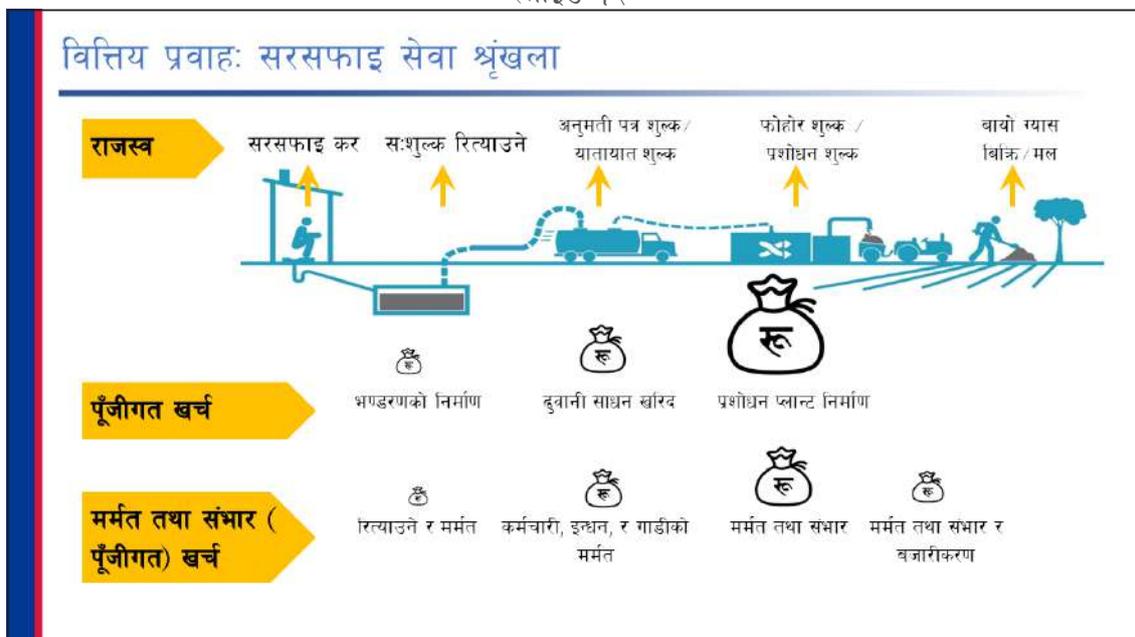
For the financing framework development for the proper budget allocation or for the RPM, these things should be considered
Assessment and diagnosis

स्लाइड ११

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको वित्तिय ढाँचाको भागहरू

- वित्तिय ढाँचाको विकासको लागि पूर्वसर्तमा क्षेत्रीय रणनीति र नीतिहरूमा तोकिएको क्षेत्र प्राथमिकताका लक्ष्य र जिम्मेवारीहरू स्पष्ट रूपमा समावेश हुन्छन् ।
- वित्तिय आवश्यकताहरू र राजस्व श्रोतहरूको मूल्याङ्कन र निदानलाई समर्थन गर्ने तत्वहरू र वित्तिय प्रवाहलाई मार्गदर्शन गर्न राजस्वको श्रोतहरू र रणनीतिक तत्वहरू समावेश गर्न आवश्यक छ ।

Budget allocation should be done based on the mandate and city/ service area strategies
Sanitation revenue and operating cost are understood and managed , and budgets are allocated to meet targets

Financial flow can be explained mainly as revenue, CapEx and OpEx/CapManex. In the slide, the size of the Thaili is symbolic to the amount required in each stage. For ex. the cost for construction of treatment plant is larger in comparison to other meaning, the construction cost is higher than other cost.

Revenue streams comprises following provisions

Sanitation Tax- Currently, people are paying sanitation tax along with water tariff but people who have no access to water supply are not liable to the sanitation tax. So, it could be a point of discussion that how can every people take under sanitation tax provision.

Desludging fee (This also includes transportation fee as well)

Tipping fee- This is the service charge that has to be paid for treatment operator to discharge FS. It also can be termed as treatment fee.

Sales of end products (compost, biogas etc.)- Particularly, in case of nature based treatment technology, revenue from sales of end products can be enough to bear operating cost.

Capital costs is required for following activities

Construction of containment- In Nepal, the cost of construction of containment is solely upon the household level.

Purchase of suction vehicle- In Nepal, the private sector and municipality are providing desludging services so the capital cost for purchase of suction vehicle is solely upon the private sector or municipality.

Construction of treatment facility- In Nepal, for the construction of treatment facility requires highest investment and operation and maintenance and most of the financial flow for this is from Government and development partners. However, engagement of private for investment in FST is one of the most challenging and equally important.

Operating costs is required for following activities

Maintenance of containment (household level)

emptying of the containment (household level)

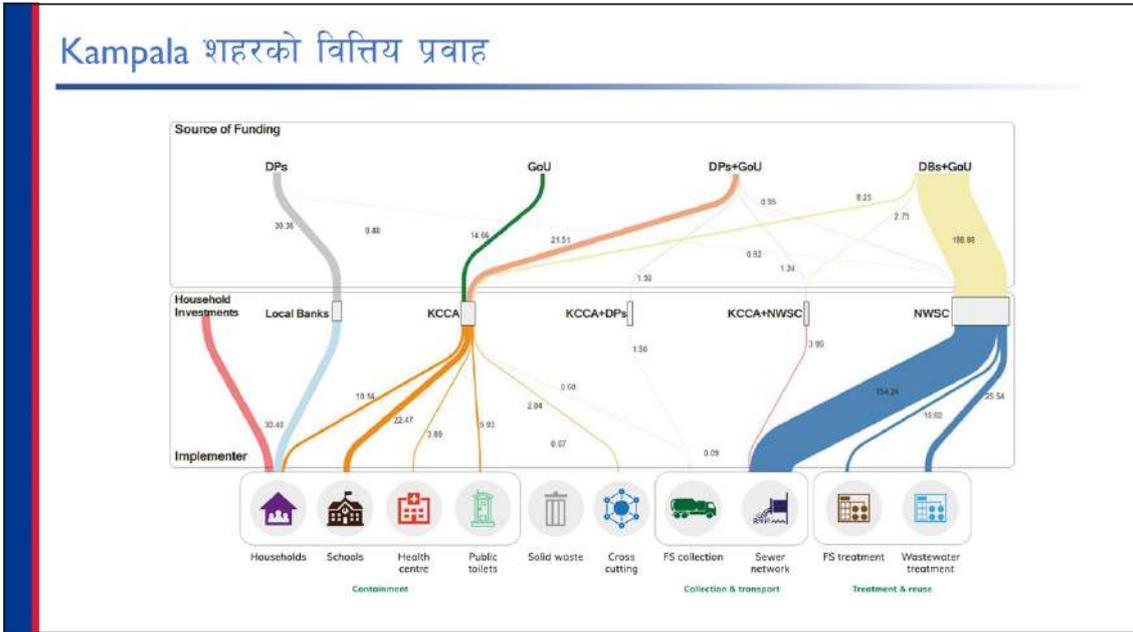
- Staff salary of desludger/treatment plant operator
- Maintenance of vehicle and treatment plant
- Packaging and cost for end products supply

Income from revenue can cover annual O&M costs

Cap Maintenance Expenditure is major maintenance which require capital cost that should be managed.

Many did not consider. At the time of the major damage, There may require capital cost for maintenance.

स्लाइड १३

Present the slide as an example of financial flows.

The main source of Funding for Kampala city is Development banks and the Government of Uganda while other sources includes Development partners and household investments.

Similarly, the major portion of investment is done in the sewer network while relatively very less budget is invested on FS treatment and wastewater treatment.

स्लाइड १४

समुह कार्य

४ समुह
१० मिनेट

Ask participants to work on the financial flows of their municipality. You may show the earlier slide as an example for their exercise

स्लाइड १५

समुहकार्य : वित्तीय प्रवाह

आर्थिक स्रोतहरु

कार्यान्वयनकर्ताहरु

परियोजना (खर्च शीर्षक)

Ask participants to work on the financial flows of their municipality. You may show the earlier slide as an example for their exercise. Inform participants that projects means the head of the budget for expenditure like health, education, sanitation and etc.

स्लाइड १६

Institutional and Governance Framework for SSC HIDDEN SLIDE

		Sanitation Service Chain				
		Capture	Emptying	Conveyance	Treatment	Disposal/Reuse
Trichy – Current (2020) No major change since CWIS investment	INSTITUTIONAL MODEL SS	HH	TWAD Board & TCC			
	*Households are responsible for the construction of their own toilets and containment systems. The Tamil Nadu Water Supply and Drainage (TWAD) Board is a statutory body corporate entrusted with the development of water supply and sewerage facilities in the State of Tamil Nadu, except for Chennai Metropolitan Development Areas. TWAD Board has the mandate to prepare Detailed Project Reports, build, operate, maintain and transfer water supply and sewerage projects to the local government. The Tiruchirappalli City Corporation (TCC) is the local government mandated to operate and maintain the system. At present, TCC is outsourcing the operations and maintenance to a Project Management Consultancy (PMC).					
Mandate	NSS	HH	TCC	TWAD Board & TCC		
		*Households are responsible for the construction of their own toilets and containment systems. Fecal sludge is co-treated at the STP, which is built by the TWAD Board and operated by private contractors under the supervision of TCC.				

Present this slide as an example only as this is already presented in earlier session.

स्लाइड १७

Institutional and Governance Framework for SSC HIDDEN SLIDE

Sanitation Service Chain

	Capture	Emptying	Conveyance	Treatment	Disposal/Reuse
--	---------	----------	------------	-----------	----------------

INSTITUTIONAL MODEL		TCC	CMA (MAWS)	TNPCB	
Accountability	SS	<p>*TCC approves building designs and regulates and enforces prescribed standards for toilets constructed by households. The Municipal Administration and Water Supply (MAWS) department of the Government of Tamil Nadu (GoTN) directly oversees the TWAD Board. Minister of the MAWS department also chairs the TWAD Board. MAWS is the regulator of ULB performance across the service chain and also regulates prices/tariffs for SS. Meanwhile, the Tamil Nadu Pollution Control Board (TNPCB) is the environmental regulator for wastewater discharge.</p>			
	NSS	TCC	CMA (MAWS)	TNPCB	
		<p>*TCC approves building designs and regulates and enforces prescribed standards for containment systems constructed by households. Same as SS, MAWS oversees ULB performance on NSS. There is no regulation on price/ tariff setting for NSS.</p>			

Present this slide as an example only as this is already presented in earlier session.

स्लाइड १८

संस्थागत र सुशासनको लागि सरसफाइ सेवा श्रृंखलाको ढाँचा

Sanitation Service Chain

	Capture	Emptying	Conveyance	Treatment	Disposal/Reuse
--	---------	----------	------------	-----------	----------------

SERVICE MODEL		HH	TCC + TWAD Board		
Service Provision & Financing	SS	<p>*For the sewer connections, households are the asset owners and finance the in-house part of the connections. CAPEX for SS connection is routed through state financing institutions from various International Funding Institutions (IFIs) like JICA, ADB and national schemes like AMRUT through MAWS and CMA whereas the OPEX is managed by CMA, TCC and TWAD.</p>			
	NSS	HH	Open Market + Direct Provision	TCC + TWAD Board	
		<p>*On demand desludging is mostly provided by private operators. TCC also owns two desludging vehicles. Fecal sludge and septage is unloaded at decanting stations where it is pumped into the sewer network that ends at the treatment plant. The decanting stations were upgraded from sewage pumping stations under the CWIS program to allow easier disposal of fecal sludge by reducing the distance that the vacuum truck drivers have to travel.</p>			

Explain in detail about the slide.

For both sanitation systems (SS and NSS), HH are the asset owners and finance the in-house part of the sanitation system.

For the CapEx for SS connection s routed through state financing institutions from various International Funding Institutions (IFIs) and national schemes whereas the OpEx is managed by local governance.

In the NSS, desludging and transportation is again invested by the HH while the service is provided by the private operators and the local governance as well. The whole responsibility of the treatment and disposal is under the local governance and the service providing utility body.

The mandate for urban sanitation resides in 2 institutions:

- Local government
- The utility (public and or private)

If the jurisdiction of service authority is at the national, regional or city level

स्लाइड १९

समूह कार्य

५ समुह
९० मिनेट

Ask participants to work on the financial flows of their municipality. You may show the earlier slide as an example for their exercise

स्लाइड २०

समूह कार्य

Sanitation Service Chain

Capture	Emptying	Conveyance	Treatment	Disposal/Reuse
के काम ?	कसले गर्ने ? (जिम्मेवारी)		आर्थिक स्रोत ?	

Again, ask participants to note the responsible entity for the service delivery throughout the sanitation service chain. You may present the earlier slide for the reference.

स्लाइड २१

अन्तर के हो ?

अन्तर विश्लेषणका चार चरणहरू

अवस्था पहिचान गर्ने

लक्ष्य पहिचान गर्ने

अन्तर पहिचान गर्ने

अन्तर परिपूर्ति गर्न कार्य योजना बनाउने

After the presentation of the group work from earlier activity, ask participants if they felt any kind of gap in sanitation budget allocation and explain that for the gap analysis there are four steps and present as per the slide.

स्लाइड २२

समुह कार्य

४ समुह
५ मिनेट

Going back to their earlier work, ask participants to find the key gaps in sanitation sector.

स्लाइड २३

मुख्य अन्तर र मुद्दाहरू

- सहरी सरसफाइका रणनीतिहरू, लक्ष्यहरू, आर्थिक पक्ष बिच कमजोर सम्बन्ध
- आर्थिक पक्षको विद्यमान सन्तुलन सधै स्पष्ट हुदैन
- भविष्यको लागि आजको लगानी आवश्यकतामा कमजोर बुझाइ
- सरकारी कर विनियोजनले सुधारिएको सरसफाइको परिणामको सार्वजनिक सेवाको प्रकृतिलाई प्रतिविम्बित गर्दैन ।
- महशुल आर्थिक मिश्रणको एक महत्वपूर्ण पक्ष हो तर पूर्णरूपले लागत पूनःप्राप्ति भने संभाव्य छैन

स्लाइड २४

मुख्य अन्तर र मुद्दाहरू

- विभाजित जिम्मेवारीहरूले ढलरहित सरसफाइ प्रणालीको लागि अनुदानहरू (cross-subsidies) लाई बाधा पुर्याउँदछ ।
- निजि क्षेत्रको संलग्नता र व्यवसायिक बजेटले बाधकहरू हटाउन अवसर प्रदान गर्दछ
- जिम्मेवारी, निर्णय गर्न र प्रोत्साहनमा कमी
- आर्थिक पक्षलाई प्राथमिकताको लागि मार्गदर्शन गर्न शहरी सरसफाइका लागि प्रमुख कार्य सम्पादन कमजोर र अपर्याप्त छ
- आर्थिक प्राथमिकतामा न्यून आय भएका र अनौपचारिक समुदायहरू सिमान्तकृत छन्

स्लाइड २५

मुख्य सन्देशहरु

- आर्थिक ढाँचाहरु मुख्य पक्ष हुन्
- CWIS मा लागत बारे बुझाई महत्वपूर्ण
- सिपमा लगानी सँगसगै भौतिक संरचनाहरुमा पनि लगानी आवश्यक
- व्यवहारिक सेवा प्रदान गर्न असन्तुलित कोष वितरण पनि बाधा हुन सक्दछ
- कार्य सम्पादनमा सुधार गरी लगानी बढाउन, असमतालाई सम्बोधन गर्न प्रमाणमा आधारित अनुगमन

स्लाइड २६

मुख्य सन्देशहरु

- वित्तिय र लगानीका निर्णयहरु, सम्पति स्वामित्व र संचालनहरु प्रायः विभिन्न सरोकारवालाहरुमा निहित रहन्छन्
- दिर्घकालिन रुपमा वित्तको सही मिश्रण प्राप्त गर्न र समतारुपी व्यवहार्यताको परिणाम लिन पनि जोखिमपूर्ण हुन्छ
- लगानीको नतिजाको ट्याकिड अनिवार्य छ, तर लगानीकर्ता र लगानी लिने दुबै पक्षबाट वेवास्ता गरिएको छ

शत्रु

५

अनूकूल वातावरण :
कानूनी ढाँचा र संस्थागत
व्यवस्थाका स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

नगरव्यापी समावेशी सरसफाई अवधारणा सम्बन्धी तालिम
अनूकूल वातावरण: कानूनी ढाँचा र संस्थागत व्यवस्था

स्रोत व्यक्ति

सुदूर पश्चिम
सुदूर पश्चिम

स्लाइड २

तालिम सुरु गर्न पूर्व

स्लाइड ३

Instruction for Intro
HIDDEN SLIDE

Before presenting the learning outcome:

- Presenting the picture from earlier slide, ask participants, (take 2 to 3 voices for each question)
 - Importance of such structure for a strong building/ house
 - What other components need to be added to make it liveable? (P/A: wall, doors and windows, roof, plaster and paint, furniture, etc)
- Inform participants as they have responded, to make a house liveable, there are different enabling factors.
- Similarly, to work on any given/ specific topic, FSM for instance, we need a base or foundation as well as an enabling factors/ environment for the implementation of the same. Hence, we are discussing on the enabling environment required for the implementation of CWIS focusing on FSM.
- Present the learning outcomes of the session

Or to organizational policy, how a policy of an organization support for the enabling environment for a productive output/ outcomes

स्लाइड ४

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 8, CWIS outcome: Legal and Institutional framework

स्लाइड ५

सिकाइका उपलब्धिहरु

- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा कानूनी र संस्थागत ढाँचाको महत्व बारे संक्षेपिकरण गर्ने
- नेपालको सन्दर्भमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी नीतिगत संरचना, नियम र संस्थागत व्यवस्था बारे छलफल गर्ने
- दिगो विकास लक्ष्य र पूर्ण सरसफाइ मार्गदर्शनमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सूचकहरुको सूची तयार गर्ने

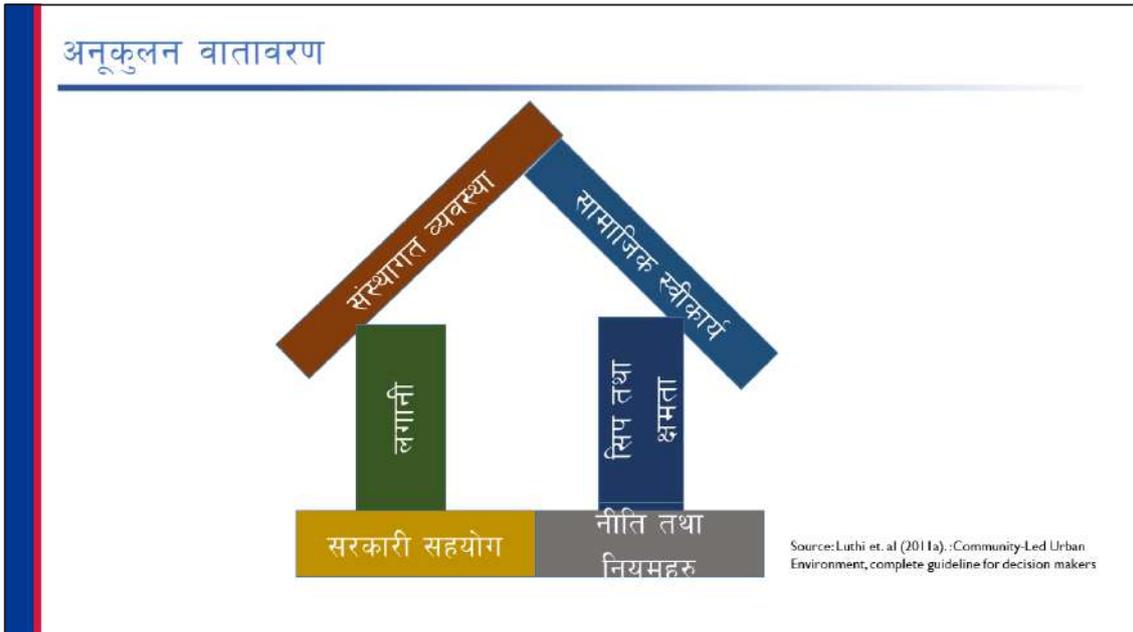
At the end of the session, participants will be able to...

स्लाइड ६

विषयवस्तु

- अनुकूल वातावरण
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा कानूनी ढाँचा र संस्थागत व्यवस्थाको महत्व
- नेपालमा खासस्व सँग सम्बन्धित कानूनी दस्तावेज
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सँग सम्बन्धित कानूनी दस्तावेज
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नीतिगत दस्तावेज
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी संस्थागत र नियामक ढाँचा
- नेपालमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी विनियमहरु
- दिगो विकास लक्ष्य ६ र सूचकहरु
- पूर्ण सरसफाइ मार्गदर्शनमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन
- CWIS मार्गदर्शन

स्लाइड ७

An environment is critical for the success of any type of investment for the **enabling improvement** for city wide FSM system. In order to understand the large variety of potential influences, the enabling conditions are classified into six categories.

1. Government support,
2. Legal and regulatory framework
3. Institutional arrangement,
4. skills and capacities,
5. Financial arrangement and
6. socio-cultural acceptance

Among them, the policy and regulatory framework will be discussed in details

स्लाइड ८

दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन नीति र संस्थागत व्यवस्था

विकास गरिएका कानूनी ढाँचा स्थानीय अवस्था अनुसार हुन आवश्यक पर्दछ:

- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन प्रणालीको सफल कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्ने
- सरोकारवालाहरुको भूमिका र जिम्मेवारी पहिचान गरि सामुहिक समन्वय मजबुत गर्ने
- वातावरण संरक्षण गर्न अवैध रुपमा हुने दिसाजन्य लेदो विर्सजन सम्बन्धी कडा र स्पष्ट नियमहरू बनाउने
- सरसफाइ व्यवसायमा प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने

दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन नीति र संस्थागत व्यवस्थामा सरकारको दृढ प्रतिवद्धता आवश्यक पर्दछ

Why policies and institutional arrangement?

स्लाइड ९

संस्थागत व्यवस्था लगायत सरसफाइ सेवा श्रृंखला

HIDDEN SLIDE

- सरोकारवाला धेरै भएको प्रणाली निकै जटिल हुन्छ
- यसको विपरित, यदि एक जना मात्र सरोकारवाला कुनै सेवा श्रृंखलाको ईन्चार्ज हुने हो भने, लचिलोपन सुनिश्चित गर्न गाह्रो हुन सक्दछ, र गहन व्यवस्थापन प्रक्रिया आवश्यक पर्दछ
- स्थानीय सन्दर्भ अनुसारको संस्थागत व्यवस्था छनोट गर्न आवश्यक पर्दछ

	Laws	Collection	Transportation	Treatment	End use/ Disposal
1	█	█	█	█	█
2	█	█		█	█
3	█	█	█	█	
4	█	█		█	
5	█	█	█		█
6	█	█		█	█
7	█	█	█		█
8	█	█		█	
9	█				

one block represents one stakeholder

↑ Increase in number of Stakeholders

Present the figure as an example for the institutional arrangements for SSC. As illustrated in figure, there may be various stakeholders responsible for each component of SSC, starting from a different stakeholder for each of the component or simply, it can be merged with any other component. As you increase from 1 to 9 you see less stakeholders, indicating less complexity.

Focus on selection of an institutional arrangement that is appropriate for the local context is crucial and may choose any of the model of stakeholder engagement as per their context.

Tell participants that to the institutional set up, there are some policies and legal documents related to FSM, which they may be familiar. Ask participants "What are the available policies or legal documents on FSM in Nepal?"

Take 2 to 3 responses.

स्लाइड १०

नेपालको संविधान

• सफा वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकार :

- धारा ३० (१) प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने हक हुने छ ।
- धारा ३० (२) वातावरणीय प्रदूषण वा ह्रासबाट हुने क्षति वापत पीडितलाई प्रदूषकबाट कानुन बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुने छ ।

• स्वास्थ्य सम्बन्धी हक :

- धारा ३५ (४) प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइमा पहुँचको हक हुने छ ।

Nepal's constitution has made provision following articles under it's section 3: Fundamental right to live in the clean Environment.

- Article 30 (1) says every citizens have right to live in clean and healthy environment.
- Article 30 (2) says polluters should compensate for the loss due to the environment pollution and degradation.

Right to Health :

- Article 35 (4) says Every citizens has the right to access safe drinking water and sanitation.

स्लाइड ११

दिगो विकास लक्ष्यमा नेपालको लक्ष्य र सूचकहरु

SDG 6: Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all

Targets and Indicators	2015	2019	2022	2025	2030
Target 6.2 By 2030, achieve access to adequate and equitable sanitation and hygiene for all and end open defecation, paying special attention to the needs of women and girls and those in vulnerable situations					
6.2.1 Households using improved sanitation facilities which are not shared (%)	60 ^d	69.3	78.7	85.7	95
6.2.2 Proportion of population using latrine (%)	67.6 ^e	75.7	83.8	90.0	98
6.2.3 Local authority areas that have declared Open Defecation Free (%)	41 ^f	56.5	71.9	83.5	99
6.2.4 Sanitation coverage (%)	70 ^g	77.7	77.5	83.3	99
6.2.5 Urban households with toilets connected to sewer systems/ proper FSM (%)	30 ^h	46	62	74	90
Target 6.3 By 2030, improve water quality by reducing pollution, eliminating dumping and minimizing release of hazardous chemicals and materials, halving the proportion of untreated waste water and increasing recycling and safe reuse.					
6.3.1 Proportion of untreated domestic waste water (%)	99 ^e	89.9	83.1	76.3	65
6.3.2 Proportion of untreated industrial waste water (%)	99 ^e	75.3	57.5	39.7	10
6.3.3 Proportion of bodies of water with good ambient water quality	-	-	-	-	-

Source: Nepal Sustainable Development Goals, Status and Roadmap: 2016-2030, GoN, Nepal Planning Commission

By 2030, As per the SDG target, there is the target to achieved to 90 % by 2030. However, financial and technical constrains are not able to achieve the wastewater treatment as per target. As there are 70 % population with onsite sanitation system, FSM is very crucial which should be focused to achieve the target.

Similarly,

To reduce the untreated domestic

FSM should be implemented to improve the water quality as per the SDG target

स्लाइड १२

पूर्ण सरसफाइ मार्गदर्शनमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन

सफा र स्वच्छ अवस्था	
वातावरणीय सरसफाइ (Environmental Sanitation)	
<ul style="list-style-type: none"> घरायसी एवं संस्थागत तहमा ठोस तथा तरल फोहोर मानव मलमूत्रको व्यवस्थापन (Faecal Sludge Management) को हकमा व्यवस्थित सेप्टिक ट्याकीमा जोडिएको पक्की वाटरसील चर्पी लगायत अन्य उपयुक्त प्रविधिको प्रयोग भएको नगर र नगरोन्मुख क्षेत्रमा ठोस फाहोरमैलाको व्यवस्थापनको लागि स्यानिटरी ल्याण्डफिल्ड साइटको पहिचान गरी निर्माणको योजना तर्जुमा भएको, 	<ul style="list-style-type: none"> ठोस तथा तरल फोहोर व्यवस्थापनको आवश्यकता अनुसार स्थानीय प्रविधि संचालनमा छैन अवलोकन गर्ने नगर र नगरोन्मुख क्षेत्रमा ठोस फाहोरमैलाको व्यवस्थापनको लागि योजना तर्जुमा भएको छैन सोध्ने र अवलोकन गर्ने । ढल प्रणालीको योजना अवलोकन गर्ने बग्यशाला सफा र स्वच्छ रहेको । खानेपानी,सरसफाइ र स्वच्छताका सुविधाहरूमा सबैको पहुँच पुगेको छ छैन? राम्ररी संचालनमा रहेका छन् छैन अवलोकन गर्ने, सोध्ने
दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनका लागि घरधुरी तथा संस्थागत तहमा पानी सिल भएको चर्पीलाई राम्रोसँग डिजाइन भएको सेप्टिक ट्याङ्कमा जोड्न सकिन्छ	

This is the document from the Total Sanitation Guideline 2017. As per the total sanitation guideline, There are many indicators required for the Clean and Healthy Areas and Total Sanitation oriented Areas.

It clearly mentions that to achieve Total sanitation, FSM should be a focus. It includes water-sealed toilet should be connected with properly designed septic tank at both household and institutional level for the Faecal Sludge Management

स्लाइड १३

खानेपानी र सरसफाइमा कानूनी प्रावधान

<ul style="list-style-type: none"> नीतिगत दस्तावेज - १७ कानूनी दस्तावेज - ११ 	<ol style="list-style-type: none"> National Policy on Solid Waste Management 2053 (1996) National Water Supply Sector Policy 2055 (1998) Kathmandu Valley Water Supply and Sanitation Sector Policy 2057 (2000) Rural Water Supply and Sanitation National Policy (2004) and Rural Water Supply and Sanitation National Strategy (2004) National Water Resources Strategy (2002) and National Water Plan (2005) National Drinking Water Quality Standards (2005) National Urban Policy (2007) Bagmati Action Plan (2008) Urban Water Supply and Sanitation Sector Policy (2009) TYIP 2007-2010, TYP Approach Paper, and TYP 2013-2016 Nepal Health Sector Programme – Implementation Plan 2 (2010) Conceptual Wastewater Master Plan for Kathmandu Valley (2010) National Sanitation and Hygiene Master Plan (2011) Vision Paper, Ministry of Urban Development 2069 (2012) Nepal MDGs Acceleration Framework (2013) Environment-friendly local governance framework (2013) National Urban Development Strategy (2015).
<ol style="list-style-type: none"> Land Acquisition Act 2034 Nepal Water Supply Corporation Act 2046 (1989) and subsequent amendments and regulation Water Resources Act (WRA) 2049 (1992) Environmental Protection Act 2053 (1996) and Environmental Protection Regulation 2054 (1997) Water (Drinking) Supply Regulation 2055 (1998) framed to regulate water supply for drinking water and sanitation services Local Self Governance Act 2055 (1999) and Local Self Governance Regulation 2056 Nepal National Building Code (2003) Water Supply Management Board Act 2063 (2006) and regulation Water Supply Tariff Fixation Commission Act 2063 (2006) and regulation Urban Environment Management Directives 2068 (2011) Solid Waste Management Act 2068 (2011) and Solid Waste Management Regulation 2069 (2012). 	

Present the overview showing the slide and just inform that there are 17 policy documents and 11 legal documents.

स्लाइड १४

नीतिगत तथा कानूनी दस्तावेजहरू

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ (२०१९) र वातावरण संरक्षण नीति, २०७७ (२०१९):

- प्रदूषण वा हानिकारक बस्तु वातावरणमा फाल्न रोकथाम र नियन्त्रण गर्ने । जलस्रोतमा फाँहोरपानी निष्काशनका लागि नीति । **दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै नीति नभएको ।**

नेपालको राष्ट्रिय भवन निर्माण कोड २००३:

- सेप्टिक टयाङ्कम निर्माण गर्न मार्गदर्शन । **दिसाजन्य लेदो निकाल्न, प्रशोधन र सुरक्षित विसर्जनमा कुनै नीति नभएको ।**

खानेपानी महशुल निर्धारण आयोग ऐन २०६३ (२००६):

- घरधुरी तथा नीजि क्षेत्रलाई दिसाजन्य लेदो प्रशोधन गर्न सेप्टिक टयाङ्की व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ भनी प्रोत्साहन गर्ने

These are the legal documents that related to the Faecal sludge management. However, there is no dedicated provision for FSM

Environmental Protection Act, 2076 (2019): The Act explicitly authorizes the Government of Nepal to set standards to reduce and regulate emission, hazardous waste, Pollution emitted by vehicles, equipment, industries, hotels, restaurants and other institutions or activities. There is no specific provisions for FSM.

The National Building Code provides guidelines among others for water supply and sanitation provision within buildings including collection and disposal of wastewater and storm water from houses and the standards for constructing the toilets' plumbing and other sanitation services.

स्लाइड १५

नीतिगत तथा कानूनी दस्तावेजहरू

HIDDEN SLIDE

SN	Policy documents	Areas covered
1.	National Policy on Solid Waste Management 2053 (1996)	<ul style="list-style-type: none"> • Enhance public participation through increased public awareness of sanitation, focused on urban and peri-urban areas. • Responsible bodies: Local bodies and SWMC.
2.	Urban Water Supply and Sanitation Sector Policy 2009	<ul style="list-style-type: none"> • Encourage community participation and public-private partnerships in service delivery. • Innovative on-site sanitation, like ECOSAN to be promoted. • Responsible bodies: Municipalities, local bodies and NGOs, with line agencies to take a facilitation role.
3.	Kathmandu Valley Water Supply and Sanitation Sector Policy 2057 (2000)	<ul style="list-style-type: none"> • Private sector participation to be encouraged in the management of collection, treatment and disposal of on-site system sludge. • Responsible bodies: MoUD, KVWSMB, KUKL, Private sector.

The objective of the slide is to aware participants on various documents of policies and regulations.

स्लाइड १६

नीतिगत तथा कानूनी दस्तावेजहरू		HIDDEN SLIDE
SN	Policy documents	• Areas covered
4.	National Water Resources Strategy (2002) and National Water Plan (2005)	<ul style="list-style-type: none"> • On-site sanitation development within Programmes. No clear arrangements for proper management and treatment of sludge. • Responsible bodies: Local bodies.
5.	National Urban Policy 2007	<ul style="list-style-type: none"> • No clear provisions
6.	Fifteenth Plan 2076/77-2080/81, Approach Paper	<ul style="list-style-type: none"> • Clarity on WWM, FSM, need of effluent discharge standard • Envisioned financing WWM/FSM and private sector engagement in the sector
7.	Conceptual Wastewater Master Plan for Kathmandu Valley (2010)	<ul style="list-style-type: none"> • No clear provisions

There are some FSM related policy and legal documents. Based on these documents, the effluent standards for wastewater and Total Sanitation Guidelines 2017 has been prepared to cover FSM.

स्लाइड १७

FSM संग सम्बन्धित नीतिगत तथा कानूनी दस्तावेजहरू		HIDDEN SLIDE
SN	Policy documents	• Areas covered
8.	National Sanitation and Hygiene Master Plan (2011)	<ul style="list-style-type: none"> • Decentralized sanitation options preferred. • Community and private sector participation in waste management. • Responsible bodies: Local bodies, government and sector stakeholders.
9.	Vision Paper, Ministry of Urban Development 2069 (2012)	<ul style="list-style-type: none"> • Increase public participation and awareness and adopt PPP approach. • Responsible bodies: MoUD, municipalities.
10.	National Urban Development Strategy 2015	<ul style="list-style-type: none"> • No Clear Provisions

स्लाइड १८

CWIS को दृष्टिकोणबाट विश्लेषण

• समता :

- सेवा दिदा PPP को साभेदारी
- विकेन्द्रिकृत सरसफाइका विकल्पहरु
- पेशागत स्वास्थ्य र सुरक्षा मार्गदर्शन
- न्यून आय भएका र सिमान्तकृत समुदाय बारे स्पष्ट सँग उल्लेख नभएको

EQUITY

• सुरक्षा :

- जलस्रोतमा फोहोरपानी निष्काशनका लागि नीति
- सेप्टिक टयाङ्कम निर्माण गर्न मार्गदर्शन
- नवीनतम स्थलगत सरसफाइ
- निष्कासित फोहोरपानी विसर्जन बारे मापदण्ड
- दिसाजन्य लेदो निकाल्न, प्रशोधन र सुरक्षित विसर्जनमा कुनै नीति नभएको ।

SAFETY

Equity: affordability or any tariff for sanitation service

Safety:

Need of effluent discharge standard though we have the wastewater effluent standard for domestic WW

स्लाइड १९

• दिगोपना

- सरसफाइमा बढ्दो जनचेतना सहितको जन सहभागिता
- स्रोत पुर्नभरण र पुँजी लगानीका लागि स्पष्ट सूचक नहुनु

SUSTAINABILITY

• जिम्मेवारी

- घरघुरी तथा नीजि क्षेत्रलाई दिसाजन्य लेदो प्रशोधन गर्न सेप्टिक टयाङ्की व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ भनी प्रोत्साहन गर्ने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन र प्रशोधन का लागि स्पष्ट व्यवस्था नहुनु

RESPONSIBILITY

स्लाइड २०

CWIS को दृष्टिकोणबाट विश्लेषण

• ज्वाफदेहिता

- तथ्यांक संकलन तथा अनुगमनको लागि कुनै नीति नभएको ।

• स्रोतको योजना तथा व्यवस्थापन

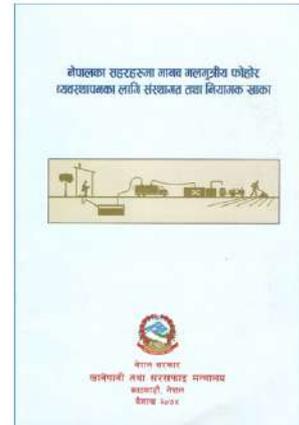
- फोहोरपानी व्यवस्थापन वा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा लगानी गर्न योजना बनाउने र यसमा नीजि क्षेत्रको संलग्न गराउने
- स्रोत विनियोजन गर्न प्रभावकारी निर्देशन नभएको
- स्रोत (जनशक्ति, वित्त, प्राकृतिक स्रोत, सम्पत्ति) प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन गर्न नीति नभएको

स्लाइड २१

दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी संस्थागत र नियामक ढाँचा

- खानेपानी तथा सरसफाइ मन्त्रालयले वि.सं २०७४ मा लागू गरेको
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा केन्द्रित पहिलो दस्तावेज
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनको स्पष्ट उद्देश्य भएको
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूको स्पष्ट भूमिका र जिम्मेवारी भएको

FSM institutional & regulatory framework was endorsed by Ministry of Water Supply & Sanitation in 2074 B.S. and the first document is dedicated to FSM.

The main objectives of the institutional regulatory framework, 2017 is to:

- Define specific roles and responsibilities of key institutions for the effective management and regulation of FSM; and
- Provide guidance for the effective planning, implementation and monitoring of FSM services in small towns

स्लाइड २२

दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा स्थानीय सरकारको भूमिका र जिम्मेवारी

तालिका ३ : सरकोकारवालाहरूको भूमिका

सरकोकारवालाहरू	नीति तथा मार्गदर्शनहरू	समन्वय	प्राविधिक सहयोग	सङ्कलन तथा ढुवानी	प्रशोधन	विसर्जन / अन्तिम उपयोग	नियमन	क्षमता अभिवृद्धि	अनुगमन
खानेपानी तथा सरसफाइ मन्त्रालय र सघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	•	•					•	•	•
खानेपानी तथा ढल विकास विभाग	•		•				•	•	•
जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय	•	•					•	•	•
नगरपालिका / गाउँपालिका / सेवाप्रदायक	•	•	•	•	•	•	•	•	•
खानेपानी उपभोक्ता संस्था		•	•	•				•	•
निजी क्षेत्र / उद्यमीहरू			•	•	•	•			
अनुसन्धान / शैक्षिक प्रतिष्ठान	•							•	•
विकास साझेदार राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरू	•	•						•	

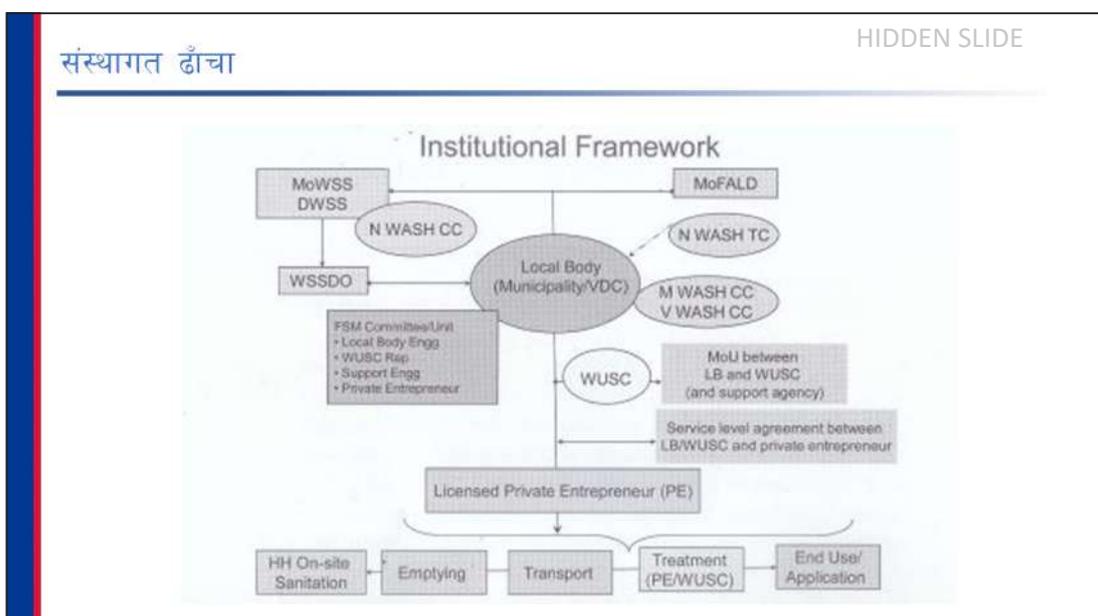
The chart defined in IRF-FSM, 2017 clarifies the role and responsibilities of stakeholders. Since the documents has been prepared before the restructuring of administrative governance unit/level, the stakeholder mentioned in the chart is not as per the new structure. So need to relate with present context.

It is noteworthy that the local governments have the role on all the activities starting from the policy formulation to monitoring. Thus local government's role is crucial in FSM.

Role of local governments

- Responsible for **planning and monitoring** the management of faecal sludge
- Provide necessary **land and access** road to set up FS treatment plant
- Form committees to ensure proper implementation of FSM
- Prepare, approve and disseminate **designs, institutional mechanisms, business plans and operational guidelines** for FSM
- **Engage user committees and private sector** for collection, transport and reuse of faecal sludge

स्लाइड २३

स्लाइड २४

स्थानीय सरकारको भूमिका

- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन गर्न योजना र अनुगमन गर्ने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन केन्द्र स्थापन गर्न जग्गा र सडकको पहुँच पुऱ्याउने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनको उचित कार्यान्वयन गर्न समिति गठन गर्ने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित डिजाइन, संस्थागत संयन्त्र, व्यवसायिक योजना र संचालन मार्गदर्शन तयार, स्वीकृत र प्रबोधिकरण गर्ने
- दिसाजन्य लेदो संकलन, ढुवानी र पुनः प्रयोगको लागि उपभोक्ता समिति र निजी क्षेत्रलाई संलग्न गर्ने

दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित स्थानीय नीति तयार गर्ने, योजना बनाउने, डिजाइन, कार्यान्वयन, अनुगमन र संचालनमा स्थानीय सरकारको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ

Specific roles of municipalities/ local government

स्लाइड २५

स्थानीय सरकारको भूमिका

- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन केन्द्रमा लेदो संकलन, ढुवानी र विसर्जन गर्न नीजि उद्यमीहरूलाई लाइसेन्स वितरण गर्ने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनको मर्मत संभार गर्न पर्याप्त आर्थिक स्रोतको व्यवस्था गर्ने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनमा नजिकका स्थानीय सरकारसँग समन्वय गर्ने
- सरसफाइ प्रबर्द्धन गर्न स्थानीय खासस्व समितिसँग समन्वय गर्ने
- सेप्टिक ट्याङ्क र सोक्ताको डिजाइन तोकिए बमोजिमको स्तरीय भएको यकीन गर्ने
- दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए/नभएको अनुगमन गर्ने र संचालन परिपालन गर्दै संस्थागत सुधार यकीन गर्ने

Specific roles of municipalities/ local government

स्लाइड २६

स्थानीय सरकारबाट गर्नुपर्ने पहलहरू

- उपलब्ध भएका नीति तथा कानूनी दस्तावेजका आधारमा कार्यान्वयन गर्ने
- आवश्यकता अनुसार अद्यावधिक गर्ने तथा सान्दर्भिक बनाउने
- कानूनी ढाँचामा भएका अन्तर पहिचान गर्ने र स्थानीय स्तरमा परिपूर्ति गर्ने

Legal Provision on Water and Sanitation

- Policy documents – 17;
- Legal documents – 11.

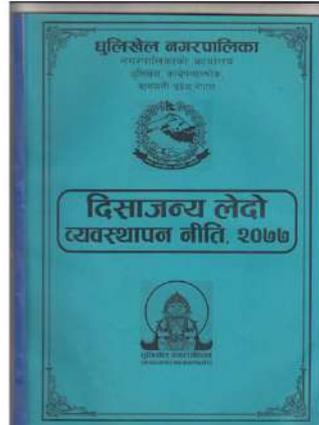
1. Land Acquisition Act 2034	1. National Policy on Solid Waste Management 2053 (1996)
2. Nepal Water Supply Corporation Act 2046 (1989) and subsequent amendments and regulation	2. National Water Supply Sector Policy 2055 (1998)
3. Water Resources Act (WRA) 2049 (1992)	3. Kathmandu Valley Water Supply and Sanitation Sector Policy 2057 (2000)
4. Environmental Protection Act 2053 (1996) and Environmental Protection Regulation 2054 (1997)	4. Rural Water Supply and Sanitation National Policy (2004) and Rural Water Supply and Sanitation National Strategy (2004)
5. Water (Drinking) Supply Regulation 2055 (1998) framed to regulate water supply for drinking water and sanitation services	5. National Water Resources Strategy (2002) and National Water Plan (2002)
6. Local Self Governance Act 2055 (1999) and Local Self Governance Regulation 2056	6. National Drinking Water Quality Standards (2005)
7. Nepal National Building Code (2003)	7. National Urban Policy (2007)
8. Water Supply Management Board Act 2063 (2006) and regulation	8. Regional Action Plan (2008)
9. Water Supply Tariff Fixation Commission Act 2063 (2006) and regulation	9. Urban Water Supply and Sanitation Sector Policy (2009)
10. Urban Environment Management Directives 2068 (2011)	10. TVP 2007-2010, TVP Approach Paper, and TVP 2013-2016
11. Solid Waste Management Act 2068 (2011) and Solid Waste Management Regulation 2069 (2012)	11. Nepal Health Sector Programme – Implementation Plan 2 (2010)
	12. Conceptual Wastewater Master Plan for Kathmandu Valley (2010)
	13. National Sanitation and Hygiene Master Plan (2011)
	14. Vision Paper, Ministry of Urban Development 2069 (2012)
	15. Nepal MDGs Acceleration Framework (2013)
	16. Environment-friendly local governance framework (2013)
	17. National Urban Development Strategy (2015)

Analyzing gaps and fulfilling- ex. formulating FSM by-laws and other supportive documents (act and policies) to formulate it

स्लाइड २७

नेपालमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नगरस्तरीय नीतिहरू

- ५ वटा नगरपालिकाहरू (भिमदत्त, लाहान, लमही, बालिङ, र धुलिखेल) ले दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नगरस्तरीय नीतिहरू निर्माण तथा कार्यान्वयन गरेको
- वि.सं २०७७ (२०२०) मा प्रकाशन भएको
- प्रायः नीति स्थलगत सरसफाइ प्रणालीमा आधारित भएको: सुरक्षित भण्डारण, रित्याउने, ढुवानी, प्रशोधन, र पुनः प्रयोग वा सुरक्षित विसर्जन

Based on the roles and responsibilities outlined in IRF, Municipalities and RM may formulate specific regulations/by-laws if needed, for implementing FSM in a specified local context. Such a provision for formulation of specific by-laws has been provided on Local government operations act 2074.

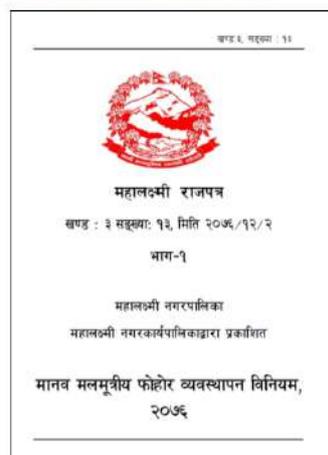
The scope of this FSM By-laws is primarily limited to non-sewered, on-site sanitation and covers:

- Safe collection, treatment and disposal and/or reuse of faecal sludge management to an accepted standard, and
- The promotion of appropriate practices for faecal sludge management

स्लाइड २८

नेपालमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी नगरस्तरीय विनियमहरू

- FSM सँग सम्बन्धी नेपालमा पहिलो विनियम महालक्ष्मी नगरपालिका, ललितपुरले तयार तथा अनुमोदन गरेको
- वि.सं २०७६ (२०२०) मा प्रकाशन भएको
- प्रायः नीति स्थलगत सरसफाइ प्रणालीमा आधारित भएको: सुरक्षित भण्डारण, रित्याउने, ढुवानी, प्रशोधन, र पुनः प्रयोग वा सुरक्षित विसर्जन
- अन्य नगरपालिकाहरू (भिमदत्त, लाहान, लमही, वालिङ, र धुलिखेल) ले दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित विनियम तयार गर्ने प्रक्रियामा रहेको

Based on the roles and responsibilities outlined in IRF, Municipalities and RM may formulate specific regulations/bye-laws if needed, for implementing FSM in a specified local context. Such a provision for formulation of specific by-laws has been provided on Local government operations act 2074.

The scope of this FSM By-laws is primarily limited to non-sewered, on-site sanitation and covers:

- Safe collection, treatment and disposal and/or reuse of faecal sludge management to an accepted standard, and
- The promotion of appropriate practices for faecal sludge management.

स्लाइड २९

प्रतिबद्धता

Rt. Hon. PM KP Sharma Oli signing the pledge on FSM along with MuAN President during MuAN Day, 13 March 2019

Former Hon. Minister of Water Supply signing the pledge on FSM during WASH Mela, 8 June 2019 (World Environment Day, 20th National Sanitation Week and Sithi Nakha)

The first picture, the Prime Minister has expressed commitment of government on faecal sludge management by signing in the banner with slogan "We are committed for faecal Sludge Management". The event was organized by Municipal Association of Nepal.

Second picture,

Minister of Water Supply signed with the commitment on WASH Mela and national event organized by Municipal Association of Nepal.

It shows that government has prioritize the FSM and committed to take action.

स्लाइड ३०

CWIS सँग सम्बन्धी कानूनी दस्तावेज

HIDDEN SLIDE

- CWIS मार्गदर्शन : मस्यौदाको प्रक्रियामा
- राष्ट्रिय खासस्व नीति : तयार
- फोहोरपानी मापदण्ड : प्रकाशित

स्लाइड ३१

मुख्य सन्देश

- प्रायः कानूनी तथा नीतिगत दस्तावेजहरुमा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी स्पष्ट प्रावधान नभएको
- हाल सम्म दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी संस्थागत र नियामक खाकाले भूमिका र जिम्मेवारी स्पष्ट निर्धारण गरेको
- स्थानीय परिवेश र आवश्यकतामा आधारित भएर स्थानीय सरकार (नगर तथा गाँउपालिका) ले दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, मार्गदर्शन र खाका तयार गर्न सक्ने
- स्थानीय स्तरमा उचित र दिगो दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन सुनिश्चितताका लागि क्षमता अभिवृद्धि, ज्ञान तथा दक्षता आदान प्रदान गर्ने

स्लाइड ३२

सन्दर्भ सामग्रीहरू

- Luthi et al., (2011a) :Community-Led Urban Environment, complete guideline for decision makers
- Institutional and Regulatory Framework for faecal Sludge Management in Urban Areas of Nepal
- Sewerage Management Policy 2075
- Fifteenth Plan 2076/77-2080/81, Approach paper
- Environmental Protection Act, 2076 (2019)
- Nepal National Building Code 2003
- Water Supply Tariff Fixation Commission Act 2063 (2006)
- FSM by-laws in Nepal
- Total Sanitation Guideline, 2017

स्लाइड ३३

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पोखरी, पदरजबन्ध, ढाडगाडी, पोखरा
फोन नं. ९७७-०१-४२१११००, ४२१८२१
इमेल : water@nepal.gov.np, dgds@nepal.gov.np
वेब साईट : nepal.gov.np

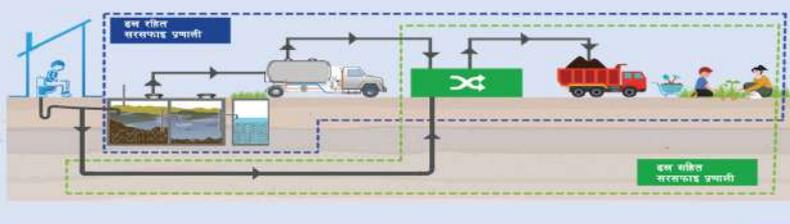

राष्ट्रिय वातावरण र स्वास्थ्य मन्त्रालय (एनपीओ)
बानेश्वर, पोखरा-४४२००
फोन नं. ९७७-०१-४२५११११, ४२५११११
फैक्स : ९७७-०१-४२५१११११, ४२५१११११

शत्रु

शहरी सरसफाइ प्रविधिहरुका
स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

The diagram illustrates a city-wide inclusive sanitation system. It shows a cross-section of the ground with various components. On the left, a person is shown using a toilet. Wastewater flows into a collection system (labeled 'दुग्ध रसिद सरसफाई प्रणाली'). This system leads to a treatment plant (labeled 'दुग्ध रसिद सरसफाई प्रणाली'). From the treatment plant, the treated effluent is pumped to a distribution system (labeled 'दुग्ध रसिद सरसफाई प्रणाली'). The treated effluent is then used for various purposes, including irrigation (shown with a person watering plants) and industrial use (shown with a truck). The diagram also shows a truck collecting waste from a house and a person using a toilet.

नगरव्यापी समावेशी सरसफाई अवधारणा सम्बन्धी तालिम
शहरी सरसफाई प्रविधिहरु
स्रोत व्यक्ति

संघन प्रदूषण
शान्तिपानी मन्त्रालय
शान्तिपानी तथा इलाका व्यवस्थापन विभाग

स्लाइड २

तालिम सुरु गर्न पूर्व

https://www.youtube.com/watch?v=9H_3i2A-onw&t=8s

As shown in the video to mitigate the sanitation hazards, there are various technological options and hence in the session will be discussing them

स्लाइड ३

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 9, CWIS outcome: Urban Sanitation Technologies

स्लाइड ४

Linking to earlier session, where the need to update the sanitation technology was highlighted, inform participants that the particular session will be discussing on it.

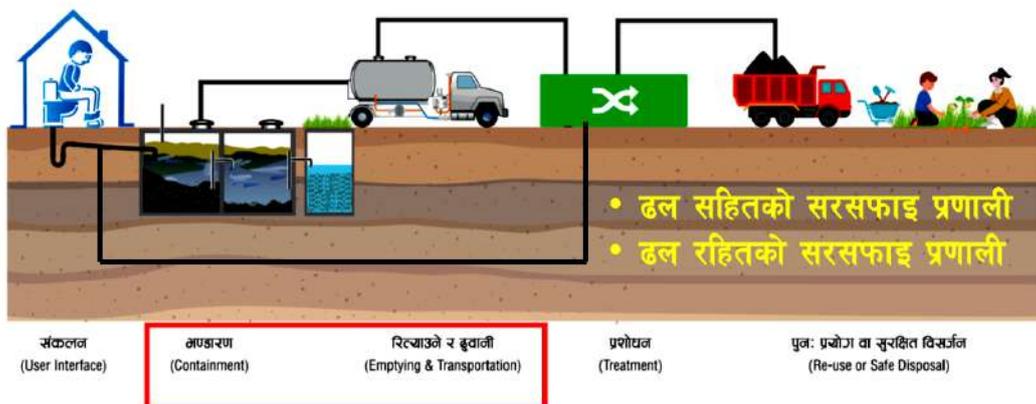
स्लाइड ५

विषयवस्तु

- सरसफाइ सेवा प्रणाली
- ढल सहित र ढल रहित सरसफाइ प्रणाली
- स्थलगत सरसफाइ: चर्पी र भण्डारण
- नेपालमा दिसाजन्य लेदो रित्याउने र ढुवानी गर्ने अवस्था
- दिसाजन्य लेदो रित्याउने र ढुवानीका क्रममा आउने चुनौतीहरु
- विकेन्द्रकृत दिसाजन्य लेदो प्रशोधन प्रणालीहरु
- केन्द्रकृत दिसाजन्य लेदो प्रशोधन प्रणालीहरु
- “पुर्नसंरचित चर्पी” : परिवर्तनकारी प्रविधिहरु

स्लाइड ६

सरसफाइ सेवा प्रणाली

Explain sanitation system as it is a chain of services starting from the origin of waste/ waste generation to the end use or disposal. The whole sanitation system comprises of 5 components namely:

1. User interface
2. Containment
3. Emptying and transportation
4. Treatment
5. Reuse and safe disposal

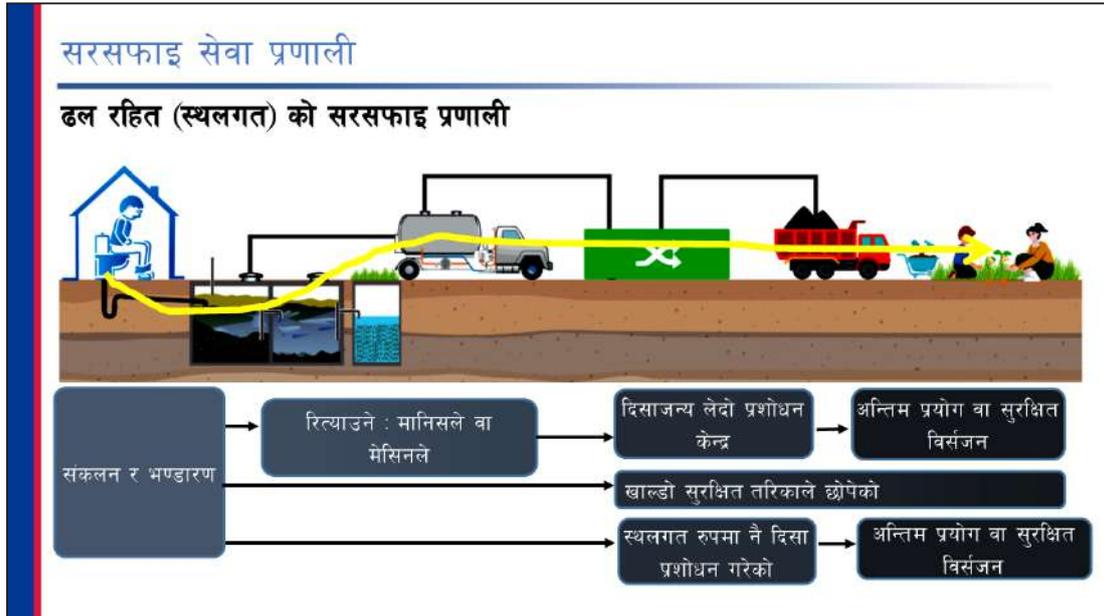
Explain that the main difference between the 2 sanitation systems are:

Sewered SS: there is no containment and emptying and transportation and is covered by sewer network

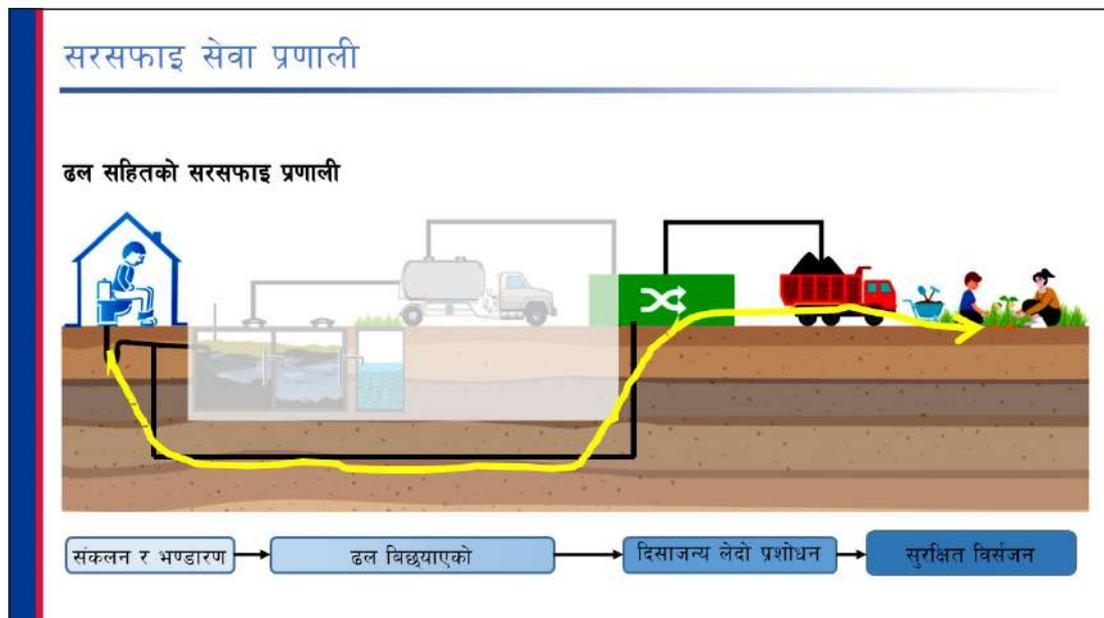
Non-sewered SS: the whole chain comprise of 5 components including containment and emptying and transportation

Further, explain this with following slides 6 and 7

स्लाइड ७

स्लाइड ८

स्लाइड ९

सरसफाइ प्रणालीको उपयोगिता

ढल सहितको सरसफाइ प्रणाली

- बाक्लो बस्ती
- बाढी जोखिम क्षेत्रहरु
- जमिनमुनिको पानी उच्च सतही भएका क्षेत्रहरु
- न्यून पानी सोसन क्षमता भएको माटो
- धेरै भिरालो भू-भाग
- प्रशस्त पानी भएको
- बस्ती वरपर भन्दा उचाइ कम भएको ठाउँमा प्रशोधन केन्द्र बनाउन जग्गा उपलब्ध भएको

ढल रहित (स्थलगत) को सरसफाइ प्रणाली

- जनघनत्व कम भएको क्षेत्र
- छरिएका घरधुरी भएको बस्ती
- समथर भू-भाग वा उचाइ नभएको भूगोच
- पानीको उपलब्धता कम भएको क्षेत्र
- बस्ती वरपर भन्दा उचाइ धेरै भएको ठाउँमा प्रशोधन केन्द्र बनाउन जग्गा उपलब्ध भएको

Ask participants to think about the applicability of SS

Provide a minute time to think on sewerage sanitation system and ask participants to share their thoughts

Take 3 to 4 points from participants and present the points of sewerage sanitation

Similarly, ask participants to share their thoughts on non-sewerage sanitation

Take 3 to 4 points from participants and present the points of sewerage sanitation

स्लाइड १०

ढल सहित प्रणालीको उपयोगिता

फाइदाहरु

- ग्राहकले धेरै रुचाएको
- रित्याउने सेवा दिन आवश्यक नभएको
- प्रशोधनका लागि विभिन्न प्रभावकारी र उच्च प्रविधिहरु उपलब्ध भएको

सीमाहरु

- उच्च क्यापेक्स र ओपेक्स आवश्यक पर्ने
- नियमित रूपमा धेरै मात्रामा फ्लस गर्न पानी आवश्यक भएको र सोहि अनुसार धेरै मात्रामा फोहोरपानी उत्पादन हुने
- छरिएका घरधुरी भएको बस्तीमा उपयुक्त नभएको
- कम उचाइ भएको क्षेत्रमा पम्पीड प्रणाली आवश्यक भएको
- लगानी गर्न नीजि क्षेत्र वा घरधुरी कम उत्साहित

Similarly, present the advantages and limitations of SS to participants with the slide.

Capex- Capital Expenses

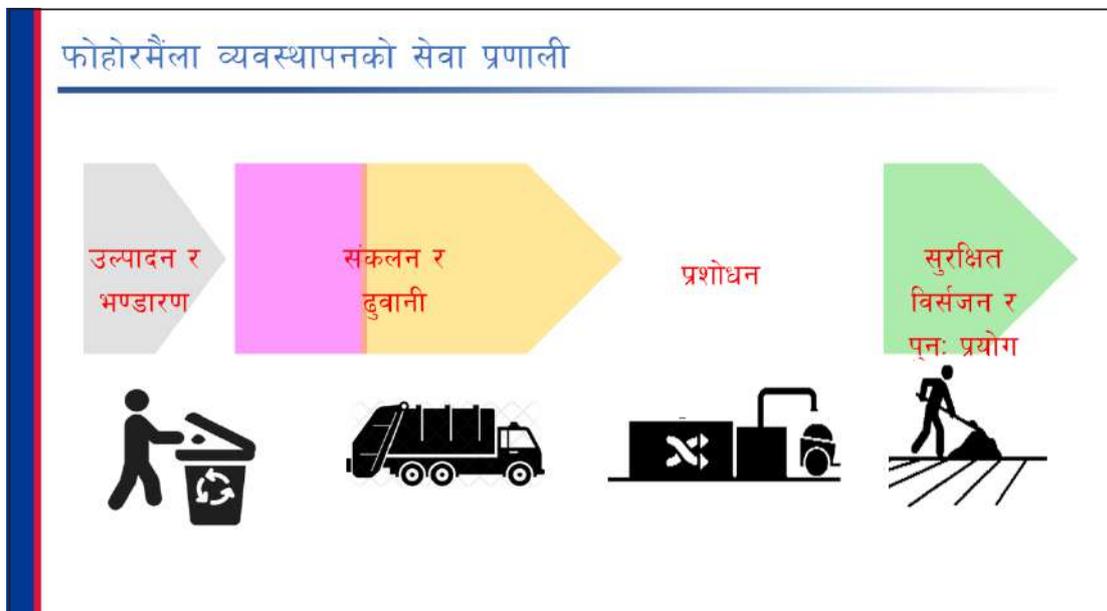
Opex- Operational Expenses

स्लाइड ११

ढल रहित प्रणालीको उपयोगिता	
फाइदाहरु	सीमाहरु
<ul style="list-style-type: none"> • कम पुँजी खर्च (क्येपेक्स) र संचालन खर्च (ओपेक्स) • व्यवसाय गर्न राम्रो अवसरहरु • लगानी गर्न नीजि क्षेत्र वा घरधुरी बढी उत्साहित • स्रोतको राम्रो पुनर्भरण 	<ul style="list-style-type: none"> • बाक्लो बस्तीको लागि कम उपयोगी • प्रयोगकर्ताको कम आकर्षण • सीमित प्राविधिक विकल्पको उपलब्धता • भण्डारण उपयुक्त नभएर जमिनमुनिको पानी प्रदुषण • सवारी साधनको पहुँच आवश्यक

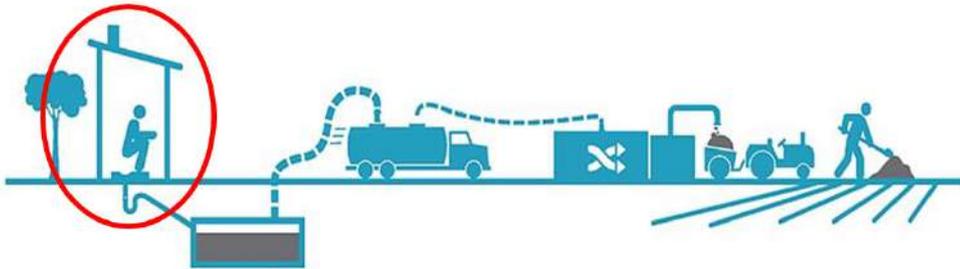
Similarly, present the advantages and limitations of Non-SS to participants with the slide.

स्लाइड १२

स्लाइड १३

स्वच्छतापूर्ण चर्पी र भण्डारण

Explain participants that they are going to discuss in each components of sanitation system, starting from user interface or latrine/ toilet.

स्लाइड १४

स्वच्छतापूर्ण चर्पी भनेको के हो ?

स्वच्छतापूर्ण चर्पी भन्नाले यस्तो सरसफाइ सुविधा जसले रोग सर्ने माध्यमको चक्रलाई प्रभावकारी तरिकाबाट छुट्याउँछ ।

स्वच्छतापूर्ण चर्पीका लागि आवश्यक मापदण्ड:

- क. दिसा नदेख्ने गरी सफा भएको
- ख. स्क्वाट होल र भण्डारण भाँडा बिचमा रहेको स्थानमा पानीले सिल भएको
- ग. चर्पीको गन्ध निकास भएको

A hygienic latrine would include all of the following:

1. Confinement of waste (feces),
2. Sealing of the passage between the squat hole and the pit to effectively block pathways for flies and other insect vectors, thereby breaking the cycle of disease transmission, and
3. Venting out of foul gases generated in the pit through a properly positioned vent pipe to keep latrine odor free and encourage its continual use.

स्लाइड १५

Sealing the passage....

©Internet

Water Seal

SaTo Pan: "Seal" with Counterweight Mechanism

स्लाइड १६

गन्ध निकास

स्लाइड १७

CWIS को दृष्टिमा स्वच्छतापूर्ण चर्पी			
सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

Equity: user friendliness, access to toilet in squatter areas, public places and institutions

Safety: User friendliness, clean and hygienic, water seal

Sustainable: Proper operation and timely maintenance

Responsibility: Guidelines for toilet construction, operation guideline and plan

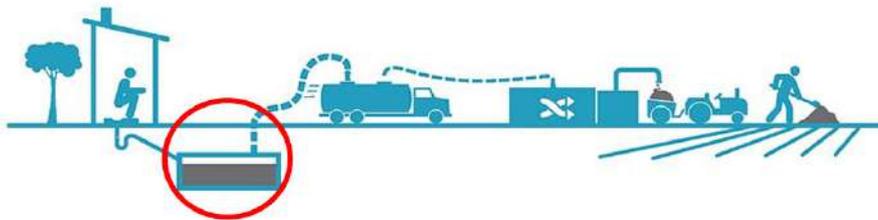
Accountability: Monitoring as per guideline, performance monitoring- rewards or punishment as per the performance monitoring

Resource Planning and Management: Budgetary plan for O&M, HR management, Capacity development of HR

स्लाइड १८

दिसाजन्य लेदो संकलन (भण्डारण)

- खाल्डे
- सेप्टिक ट्यांक
- इकोसान भल्ट
- बायोग्यास रियाक्टर

स्लाइड १९

खाल्डोमा दिसाजन्य लेदो संकलन

एक खाल्डे (Ventilated, Direct or Offset)

McMahon, Glenda; Shaw, Rod (2019). Pour-flush pit latrine with pan 1. Loughborough University. Figure. <https://doi.org/10.17028/rd.lboro.7946537.v1>

Just mention the types of OSS. Do not go into detail. Use the photographs to clear the concept.

स्लाइड २०

खाल्डोको आकार

Making Wider				Making Deeper			
Dia	Depth	Volume	Increment	Dia	Depth	Volume	Increment
1	1	3	-	1	1	3	-
2	1	13	300%	1	2	6	100%
3	1	28	125%	1	3	9	50%
4	1	50	78%	1	4	13	33%
5	1	79	56%	1	5	16	25%
6	1	113	44%	1	6	19	20%
7	1	154	36%	1	7	22	17%

स्लाइड २१

खाल्डोको व्यास : खाल्डोको क्षमता

व्यास: १ मि व्यास: १.२५ मि व्यास: १.५० मि

क्षमता: १.६ गुणा क्षमता: २.२५ गुणा

खाल्डोको व्यास ठूलो भए डिजाइनको आयु लामो हुन्छ

Just make the point that if ring is bigger, it will last long. Don't talk about the technical details.

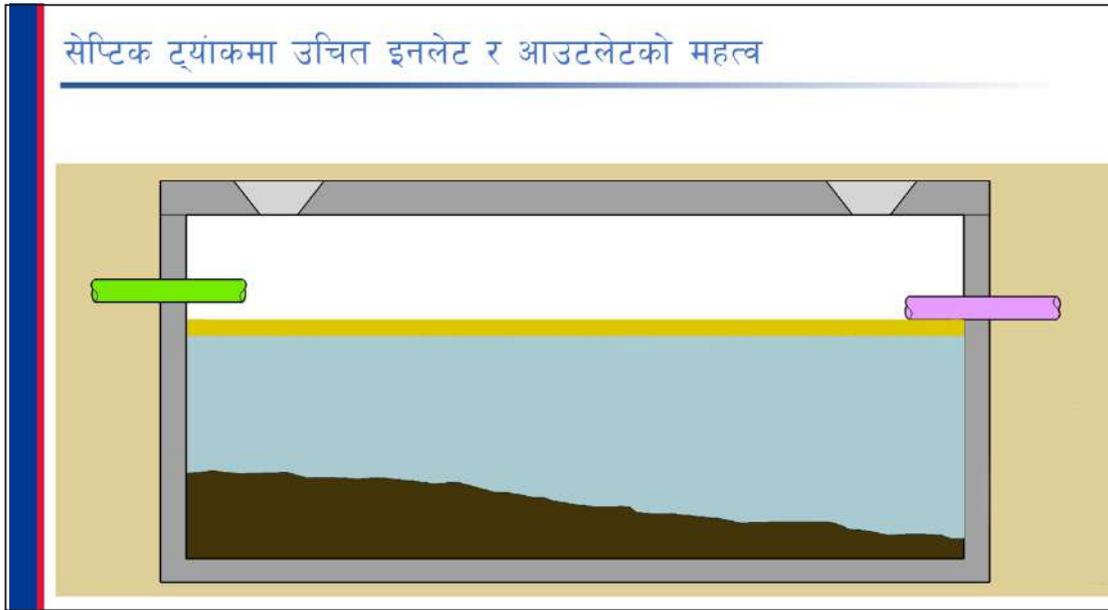
स्लाइड २२

सेप्टिक ट्यांक

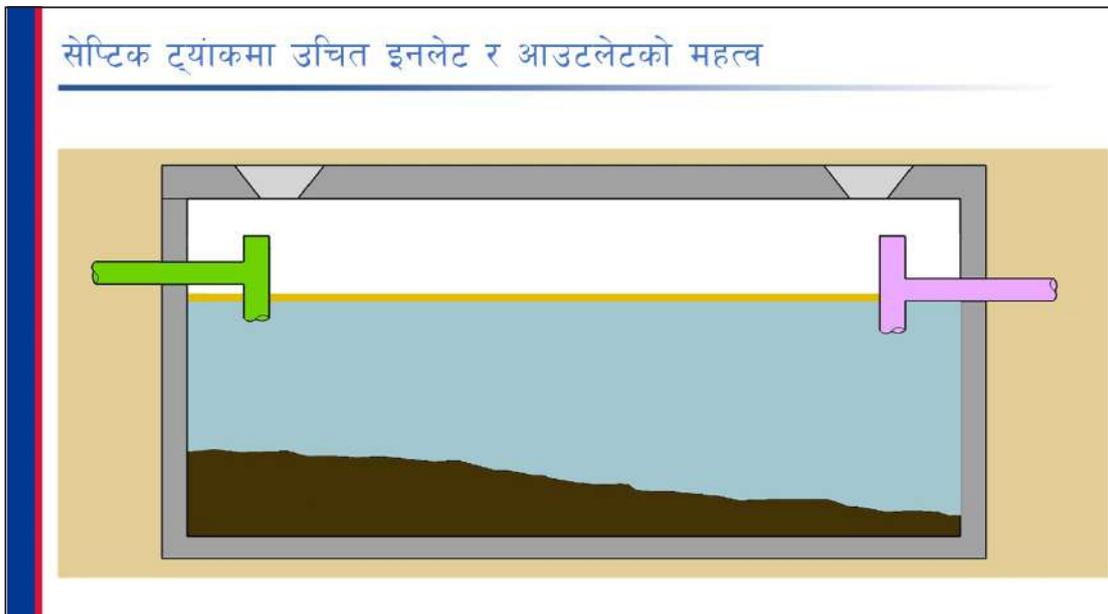
Septic Tank + System for Disposal of Effluent (Soak Pit)

Major Option in All Urban Areas (including some slums)

स्लाइड २३

स्लाइड २४

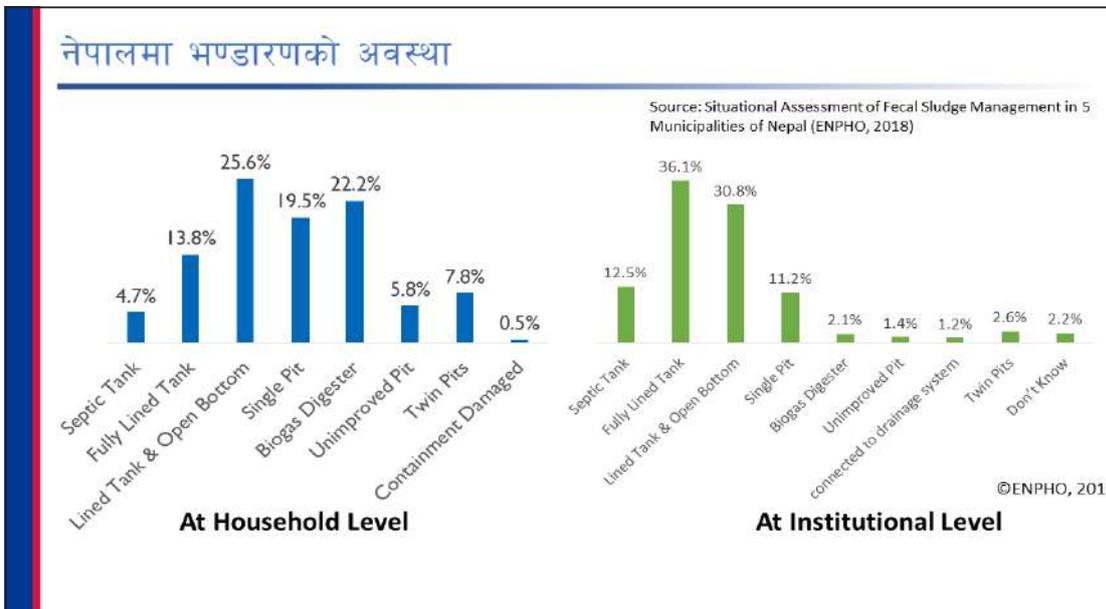
स्लाइड २५

सबै चार पाटे ट्याङ्क, सेप्टिक ट्याङ्क होइन

- संकलन र जम्मा गर्ने
- निकास नहुने
- बारम्बार रित्याउनु पर्ने
- एक खण्डे
- चुहावट हुने
- ४० प्रतिशत सम्म फोहोर पानी प्रशोधन हुने
- निकास सोक्तामा जोडिएको
- बारम्बार रित्याउन नपर्ने
- दुई खण्डे
- पानी चुहावट नभएको

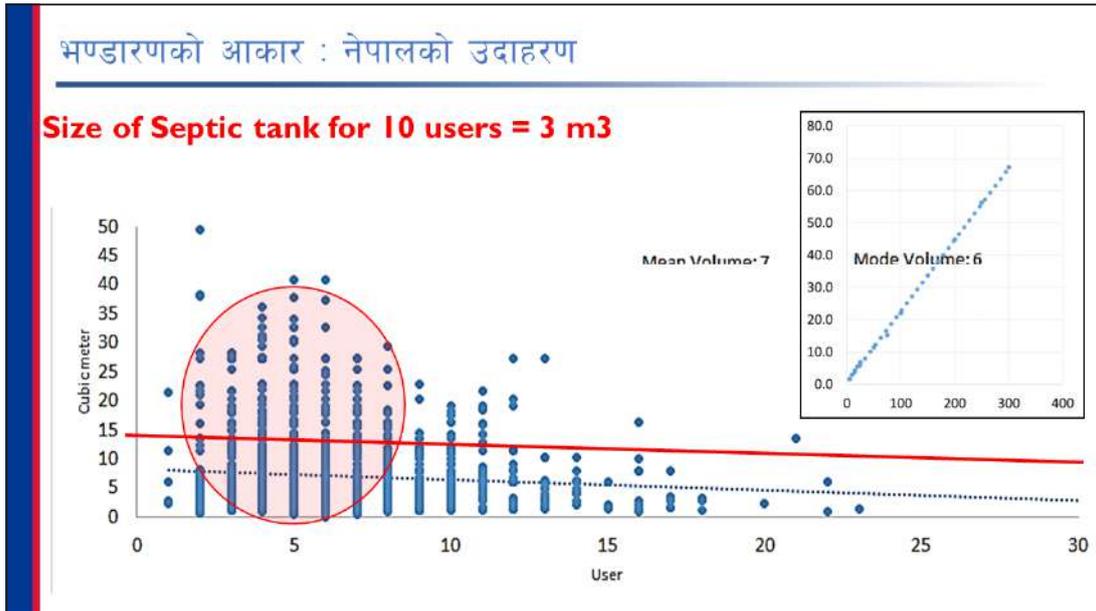
Just make the point that if ring is bigger, it will last long. Don't talk about the technical details.

स्लाइड २६

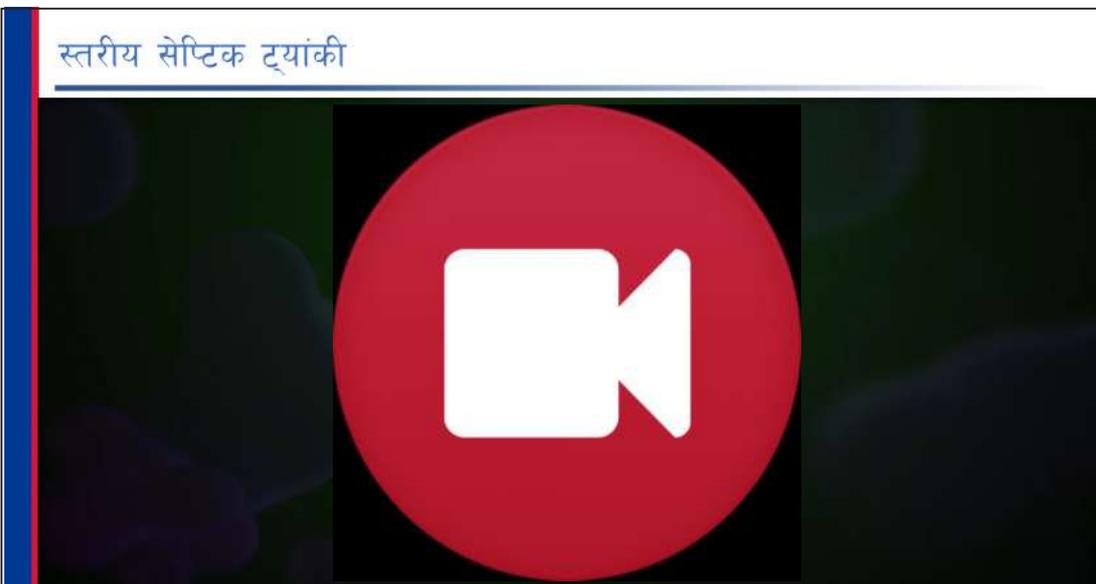
Having properly functioning septic tanks for the safe disposal of on-site and off-site sanitation into the environment is a challenge. A survey conducted by ENPHO in 2018 revealed that, outside of Kathmandu Valley, there is only 5 percent containment, which can be termed as a proper septic tank use, at the household level, and only 13 percent at the institutional level. Generally, containment with lined tanks is considered a septic tank at both the household and institutional levels. This clearly shows the lack of understanding about septic tanks outside KTM.

स्लाइड २७

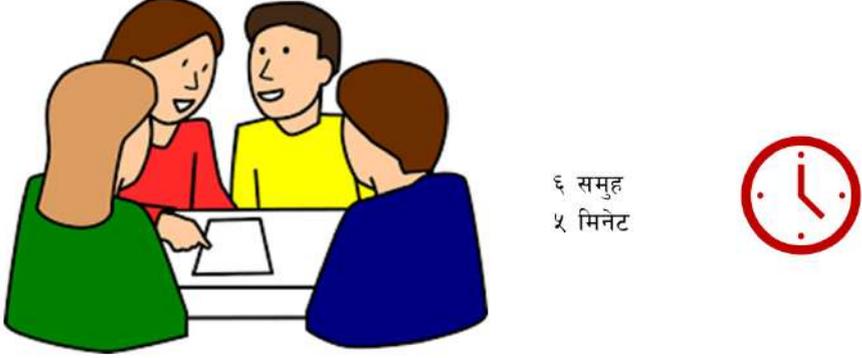
The general understanding of size of septic tank is opposite to the ideal condition. The ideal condition being 3 cubic meter for 10 users, the graph at the right shows ideal condition. However, the practice is opposite of the ideal one.

स्लाइड २८

स्लाइड २९

CWIS को दृष्टिमा भण्डारण

६ समुह
५ मिनेट

स्लाइड ३०

CWIS को दृष्टिमा भण्डारण

सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

Equity: Subsidy to construct a proper containment,

Safety: Construction of proper septic tank as per guidelines so as to prevent from leakages

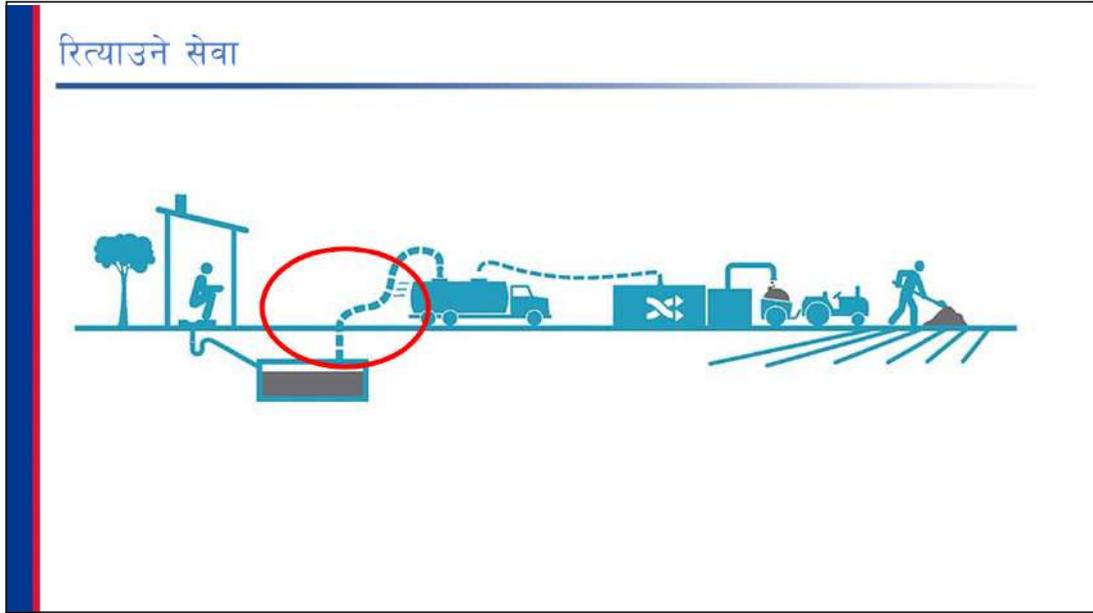
Sustainability: Construction of proper septic tank as per guidelines, timely desludging

Responsibility: Guidelines for septic tank construction, operation guideline for desludging, policies and by-laws to implement

Accountability: Monitoring as per guideline, performance monitoring- rewards or punishment as per the performance monitoring

Resource Planning and Management:

स्लाइड ३१

स्लाइड ३२

रित्याउने प्रक्रियाहरु

- मानिसले रित्याउने
- मानिस र मेसिनले रित्याउने (केहि भाग मानिसले केहि भाग मेसिनले)
- पूर्ण रुपमा मेसिनले रित्याउने

The three diagrams illustrate different methods of sewage collection: manual collection by a person, manual collection by a person using a pump, and full mechanical collection by a truck.

स्लाइड ३३

मानिसले रित्याउने

Manual desludging in country is 73%

- The first picture is desludging of septic tank or pit whereas the second picture is desludging of containment of a dry ecosan toilet.

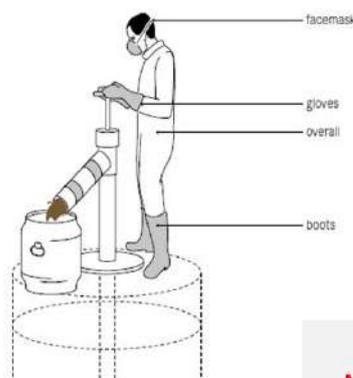
Dry ecosan toilet:

- is a urine diverting dry toilet (UDDT) that operates without water. It uses a differently designed pan or comode which separates feces and urine.
 - Thus, separated feces is composted and used as a soil conditioner and urine is used as liquid fertilizer.
 - It was introduced in 2002 by ENPHO in Nepal,
- Manual desludging, in general is not safe, and is also prohibited by the government. However manual desludging of dry ecosan toilet and sulav toilet is safe.

स्लाइड ३४

मानिसले संचालित मेसिनबाट रित्याउने

- **Gulper/II**
- **Manual diaphragm**
- **Pump**
- **Nibbler**
- **MAPET**

Poop pump/Gulper
Not available in Nepal

34

Poop pump/Gulper is a manual operated pump which is used to pump out sludge from containment. This is basically useful and financially viable both for an entrepreneur and house owner to empty small sized containment. This equipment is not available in Nepal till date.

स्लाइड ३५

GULPERS

Mechanized Gulper
Capacity: 60 Liters/min

© Practical Action

Motorized Gulper
Capacity: 90 Liters/min

Gulpers are used for collecting sludge in Faridpur Municipality

स्लाइड ३६

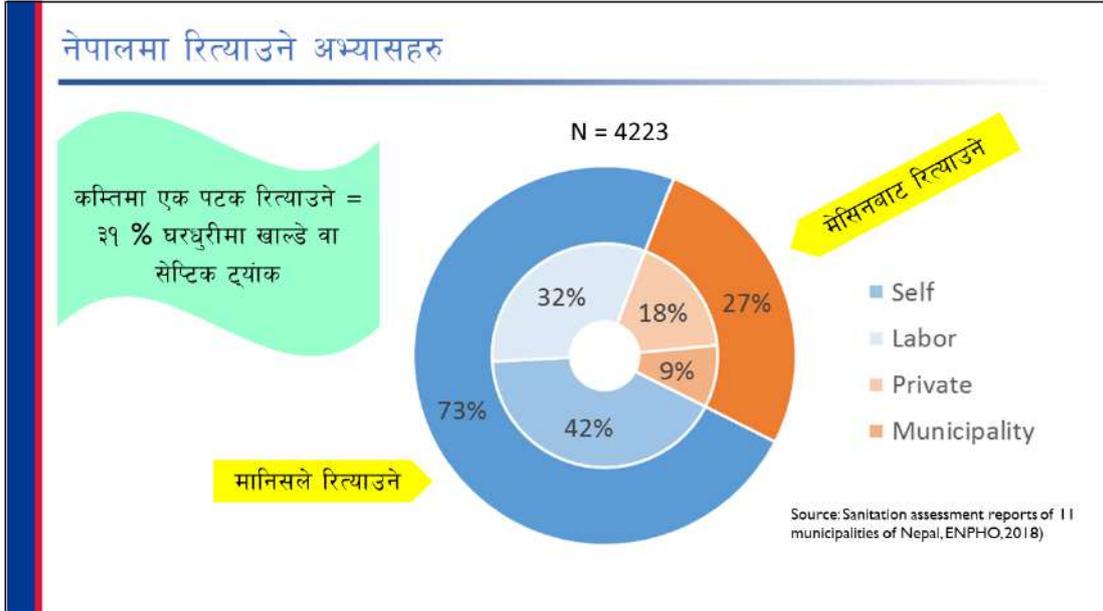
भ्याकुम ट्याडकर प्रयोग गरि मेसिनबाट रित्याउने

Vacutug mini-tanker manufactured in Bangladesh. Source: EAWAG/SANDEC (2008)

- A small-scaled motorised alternative to trucks.
- Designed for areas where big trucks can not enter.
- 0.5 m³ steel vacuum tank, vacuum pump, gasoline engine.
- The vehicle has a speed of 5 km/h (level ground)
- Emptied by gravity or pressure

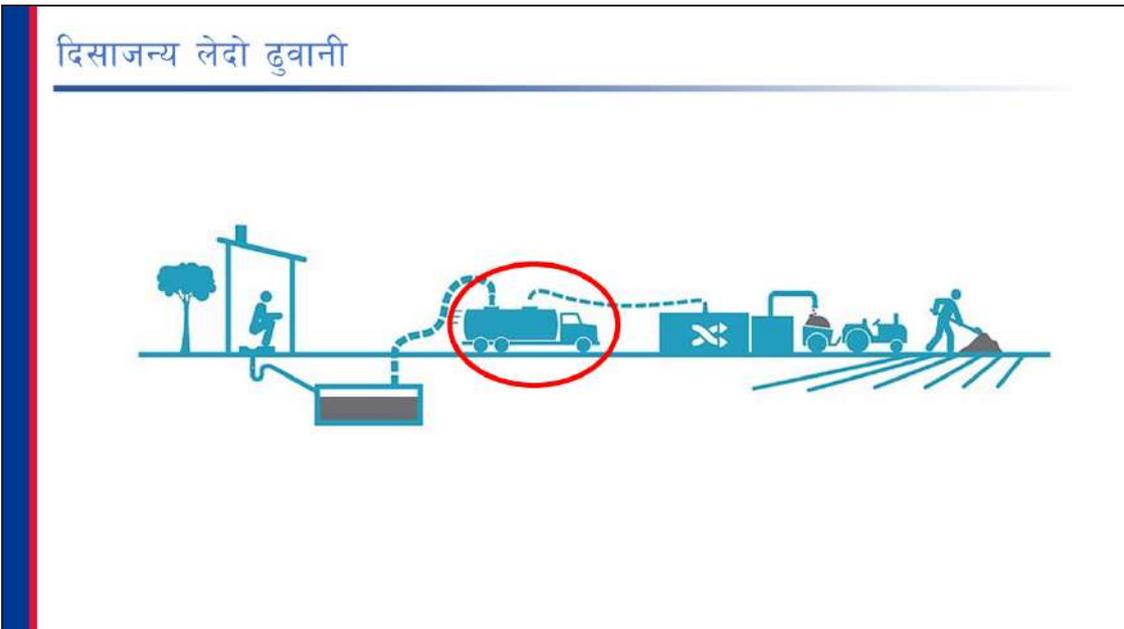
स्लाइड ३७

Study conducted by ENPHO (2018) reveals that approximately 31% of households with pits or septic tank has been emptied at least once. Among which 73% of people do desludging of their containment manually either using labor or by house owner themselves. While, mechanical desludging practice covers 27% of the population due to various reasons. Some of the major reasons are

- affordability,
- accessibility and
- availability of desludging services.

स्लाइड ३८

स्लाइड ३९

यन्त्र रहित ढुवानी

स्लाइड ४०

यान्त्रिक ढुवानी

स्लाइड ४१

Desludging service is growing in the city. There are several companies who provide desludging service in the cities.

Interesting fact is, sewer line is laid down to collect fecal matter but discharging of fecal sludge into the drain is illegal. Since there is not sufficient treatment facilities in the cities, these companies discharge sludge into river via sewer, or open land. Some of the private companies dispose FS openly into their own land.

Most of the companies discharge it in a designated place with small intervention making discharge station and it goes into sewer network whereas few companies/ service providers are dumping it into their private land away from the city area.

Average cost for desludging is 3-5 thousand, depending up on cities, haulage distance and containment volume

स्लाइड ४२

दिसाजन्य लेदो रित्याउने र ढुवानीका क्रममा आउने चुनौतीहरु

- प्राविधिक चुनौतीहरु
- व्यवहारिक चुनौतीहरु
- कानुनी चुनौतीहरु (नीति नियमहरु)

- Technical Challenges
- Location of containment
 - Access to containment
 - Accessibility to containment
 - No regular desludging practice
 - Old equipment and vehicles – low efficiency
 - Lack of proper disposal site
- Behavioral Issues
- Flushing solid waste into containment
 - Desludging only after overflow
 - Health and personal hygiene of the operators
- Social stigma
- Rules and Regulations
- Licensing system
 - Lack of rules and regulations

स्लाइड ४३

CWIS को दृष्टिमा रित्याउने र ढुवानी

६ समूह
५ मिनेट

स्लाइड ४४

CWIS को दृष्टिमा रित्याउने र ढुवानी			
सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

Equity: Encourage private sector engagement with subsidy while buying desludging truck, subsidy to the low income households for desludging and transportation,

Safety: Sanitation workers safety, environmental safety

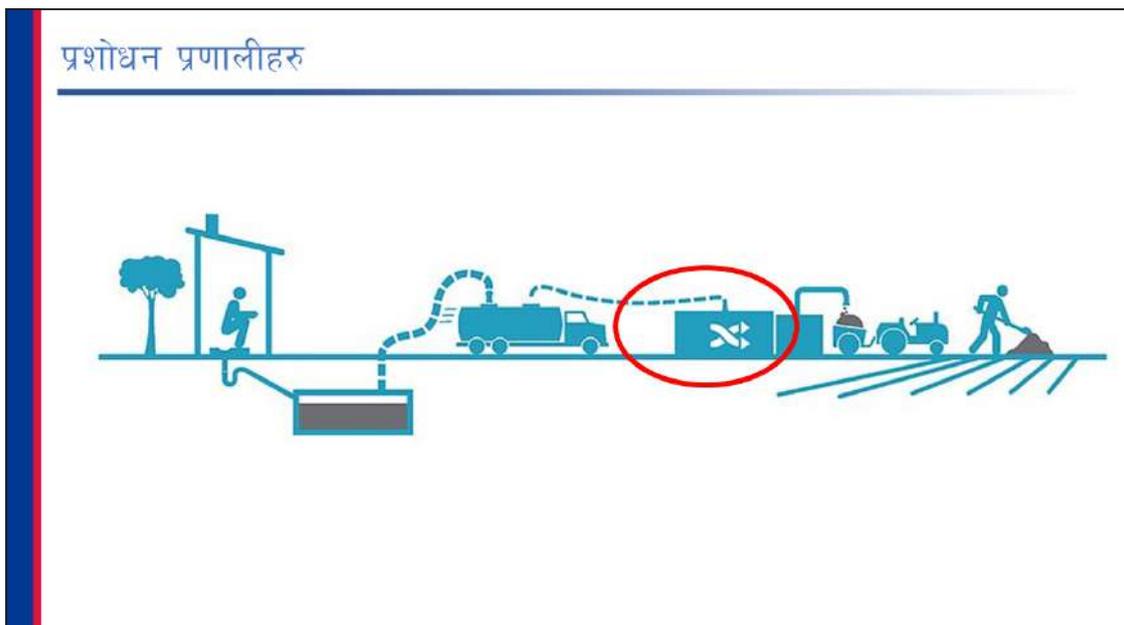
Sustainability: Proper mechanism to desludge and dispose, Provisions and clear mechanism for desludging and disposal

Responsibility: Guidelines for desludging and transportation, operation guideline for desludging, policies and by-laws to implement, Licensing mechanism, rules and regulation for regular/ schedule desludging

Accountability: Monitoring as per guideline, performance monitoring- rewards or punishment as per the performance monitoring

Resource Planning and Management: Investment for the tanker, public private partnership,

स्लाइड ४५

स्लाइड ४६

प्रशोधन प्रणालीका प्रकारहरु

प्रशोधन केन्द्रको आधारमा

- विकेन्द्रकृत प्रशोधन
- केन्द्रकृत प्रशोधन

प्रशोधन संयन्त्रको आधारमा

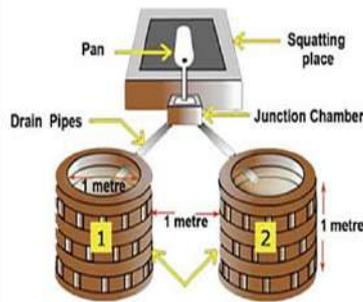
- प्राकृतिक वा जैविक प्रशोधन
- मेसिनबाट प्रशोधन
- हाइब्रिड प्रशोधन

स्लाइड ४७

विकेन्द्रकृत दिसाजन्य लेदो प्रशोधन प्रणालीहरु

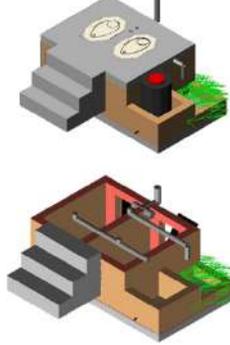
Twin Pits/ Sulav

दुई खाल्डे चर्पी वा सुलभ

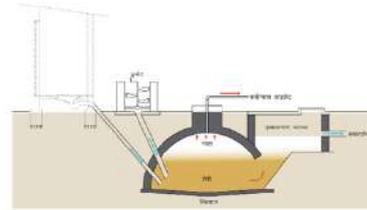
Dry Ecosan

सुख्खा मलचर्पी

Biogas Digester

बायोग्यास

Source: ENPHO

Twin-pit for pour-flush toilets are improved **pit latrines**, which allow on-site treatment and transformation of fecal sludge into a hygienized soil amendment. This technology consists of two alternating pits connected to a pour flush toilet. Fecal sludge is collected in the pits and allowed to slowly infiltrate into the surrounding soil. Over time, the solids are sufficiently dewatered and can be manually removed with a shovel and reused on-site, much like compost, to improve soil fertility and fertilize crops

स्लाइड ४८

केन्द्रिकृत दिसाजन्य लेदो प्रशोधन प्रणालीहरु

केन्द्रिकृत दिसाजन्य लेदो प्रशोधन प्रणालीहरु

- पूर्ण प्राकृतिक
- पूर्ण मेसिनबाट प्रशोधन
- हाइब्रिड

Source: ENPHO

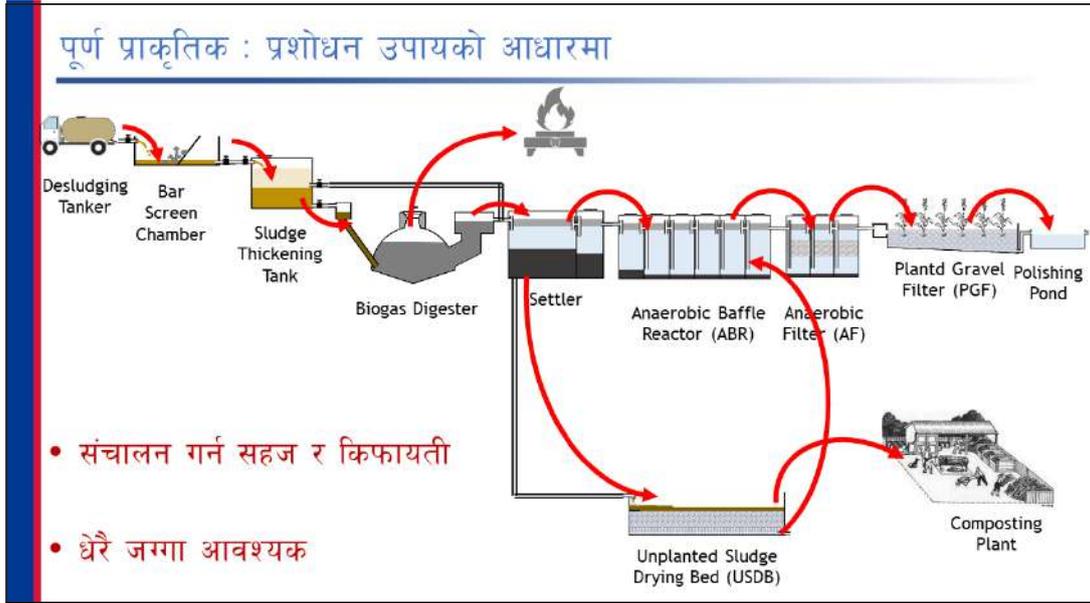
Centralized faecal sludge treatment is the process where faecal sludge is collected from different sources using de-sludging vehicle and treated at common system. Centralized FS treatment includes three major stages such as. solid-liquid separation, liquid treatment and solid treatment. There are three types of treatment mechanism i.e. fully nature based, fully mechanized and hybrid.

स्लाइड ४९

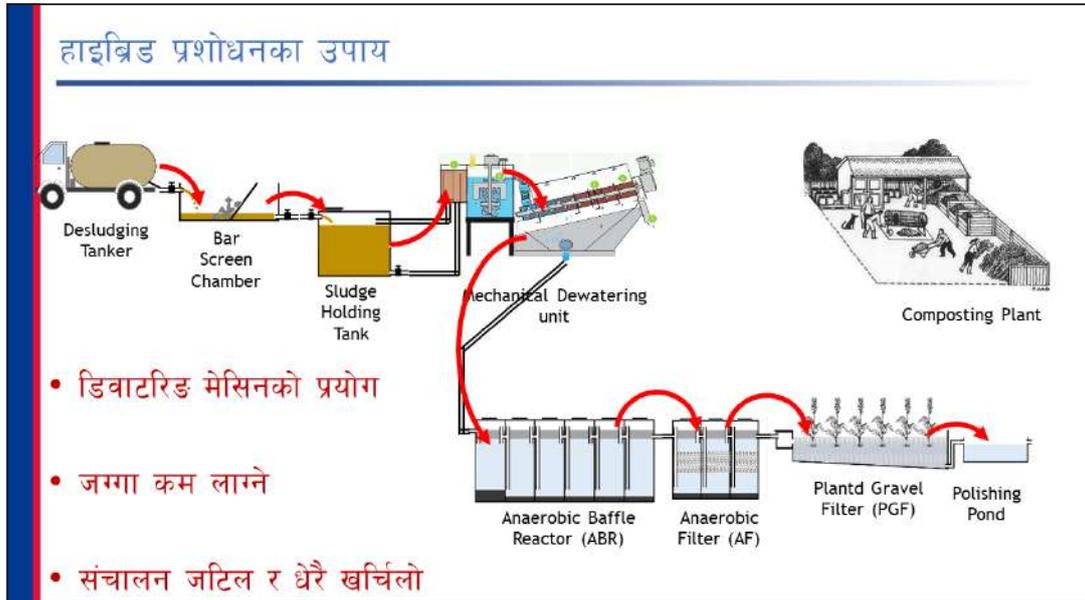
केन्द्रिकृत दिसाजन्य लेदो प्रशोधन प्रणालीहरु

Pre-treatment technologies	Dewatering Technologies	Liquid treatment technologies	Solid treatment technologies
Bar Screen Chamber	Planted Sludge Drying Bed	Septic Tank	(Co-) Composting
Thickening Tank	Unplanted Sludge drying Bed	Anaerobic Baffle reactor	
Sludge Holding tank	Dewatering Machine	Anaerobic Filter	Pelletizing
		Constructed Wetland	
		Waste Stabilization Pond	

स्लाइड ५०

स्लाइड ५१

स्लाइड ५२

मेसिनबाट प्रशोधन उपाय

- कम जग्गा
- जटिल र खर्चिलो

स्लाइड ५३

नवीनतम र परिवर्तित प्रविधिहरु

सन् २०११ मा BMGF द्वारा सुरुवात गरिएको परिवर्तित प्रविधिहरु जसले:

- मानिसको दिसाबाट हानिकारक जीवाणुहरु हटाई स्रोत पुनर्भरण गर्दछ
- संचालनका लागि न्यून बाह्य उर्जाको प्रयोग
- संचालनमा प्रति व्यक्ति प्रति दिन US\$.05 भन्दा कम लाग्ने
- शहरी क्षेत्रमा बस्ने न्यून आर्थिक अवस्था भएका व्यक्तिहरुलाई दिगो तथा लाभदायक सरसफाइ सेवाहरु प्रवर्द्धन गर्ने
- विकासोन्मुख वा विकसित राष्ट्रका सबैलाई आकर्षण गर्ने

“Reinvent the Toilet Challenge” initiated by the BMGF in 2011, continues today and supports the development and commercialization of products that:

- Remove harmful pathogens from human waste and recover valuable resources such as energy, clean water, and nutrients
- Operate “off the grid” without connections to water and sewers and require minimal electricity
- Cost less than US\$.05 cents per user per day
- Promote sustainable and profitable sanitation services and businesses in poor urban settings
- Can appeal to everyone, in developed as well as developing nations

In addition, there have been other initiatives aimed at developing “transformative technologies” – that can quickly contribute to improving safely managed sanitation.

स्लाइड ५४

विकसित परिवर्तित प्रविधिहरू

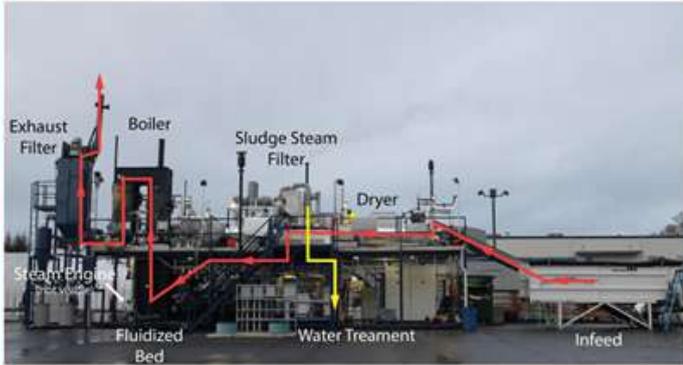
प्रयोग भएका प्रक्रियाका आधारमा परिवर्तित प्रविधिहरूलाई निम्नानुसार वर्गिकरण गर्न सकिन्छ :

- थर्मल (Thermal)
- इलेक्ट्रोकेमिकल (Electrochemical)
- बायोकेमिकल (Biochemical)
- मेसिन जडित (Mechanical)
- थर्मोकेमिकल (Thermochemical)

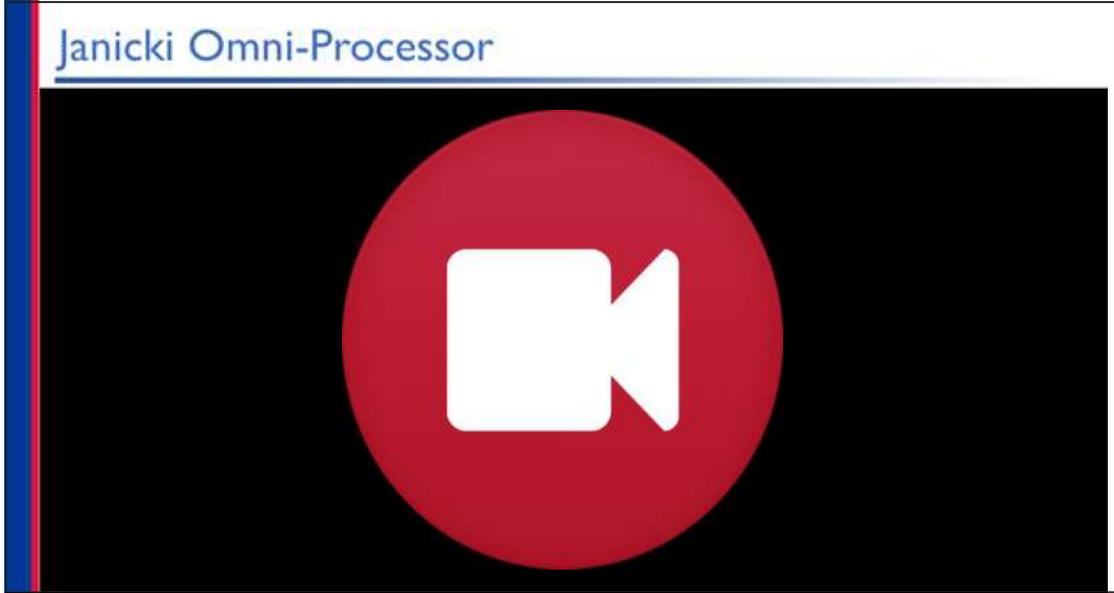

स्लाइड ५५

Omni-Processor (Thermal Process)

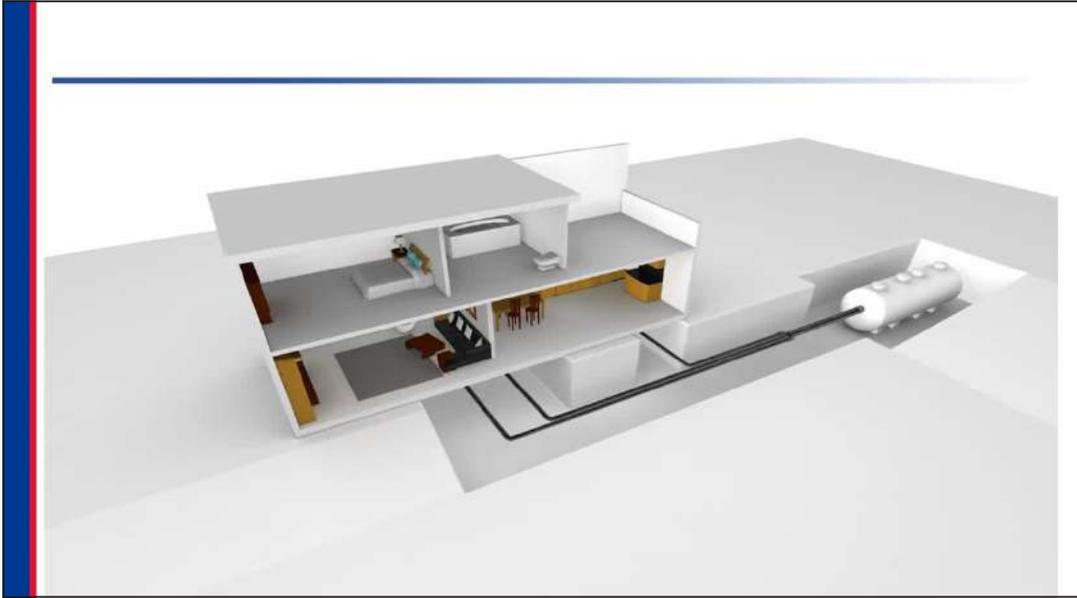

स्लाइड ५६

स्लाइड ५७

स्लाइड ५८

स्लाइड ५९

Nano-Membrane Toilet (Mechanical Processes)

IWA Project Innovation Awards – Gold winner!!

<http://www.nanomembranetoilet.org/>

The slide features three images: on the left, a white nano-membrane toilet with a blue seat; in the center, a group of people standing in front of a small, outdoor structure; and on the right, a close-up view of the toilet's mechanical components, including a pump and filter system.

Nano-membrane toilet: Cranfield University

स्लाइड ६०

Nano Membrane Toilet

स्लाइड ६१

CWIS को दृष्टिमा प्रशोधन प्रविधिहरु

६ समूह
५ मिनेट

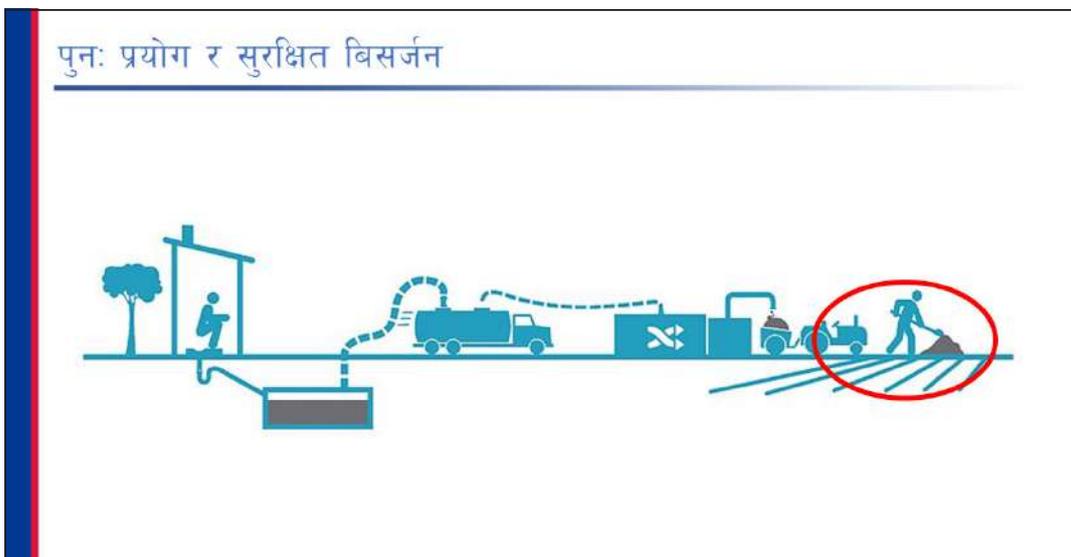

स्लाइड ६२

CWIS को दृष्टिमा प्रशोधन प्रविधिहरु			
सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

Equity: Enough numbers of FSTPs, encourage private sector engagement as stakeholder engagement, priority for women entrepreneurship
 Safety: Effective and efficient FSTPs and WWTPs,
 Sustainability: proper O&M plan- implementation,
 Responsibility: Guidelines for operation and maintenance, detailed operation plan, policies and by-laws to implement, guidelines and standard for effluent and treated waste
 Accountability: Monitoring as per guideline, performance monitoring- rewards or punishment as per the performance monitoring
 Resource Planning and Management: public private partnership for operational activities, service providers investment for capital expenses

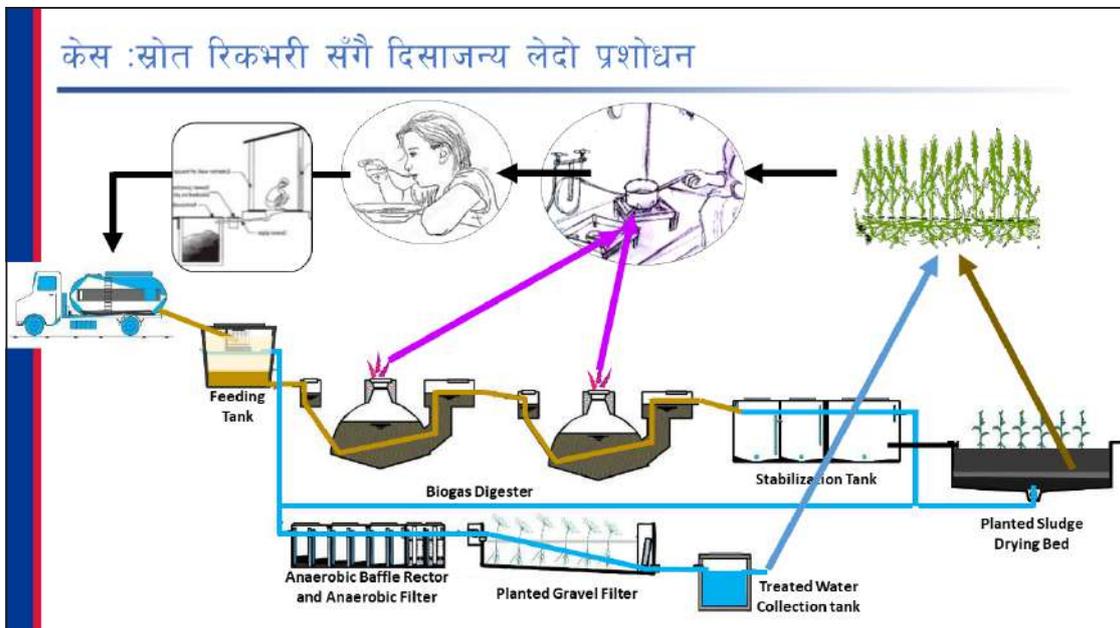
स्लाइड ६३

स्लाइड ६४

स्लाइड ६५

स्लाइड ६६

CWIS को दृष्टिमा पुनः प्रयोग र सुरक्षित बिसर्जन			
सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

Equity:

Safety:

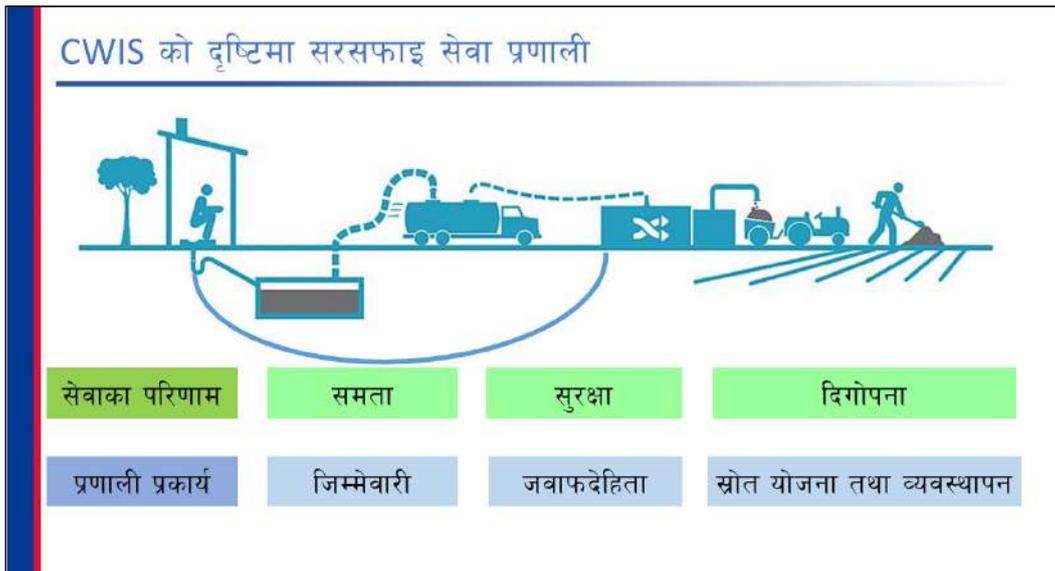
Sustainability: Proper plan for reuse of the by-products

Responsibility: Guidelines and standard for by-products, plans for the use of by-products

Accountability: Monitoring as per standard and guideline, performance monitoring- rewards or punishment as per the performance monitoring

Resource Planning and Management: revenue generation from the by-products,

स्लाइड ६७

स्लाइड ६८

सन्दर्भ सामाग्रीहरु

- https://www.youtube.com/watch?v=9H_3i2A-onw&t=8s
- <https://www.youtube.com/watch?v=-qlxyxsNqhl>
- <https://www.youtube.com/watch?v=bVzppWSIFU0>
- <https://www.youtube.com/watch?v=tRzEtOHLbK>
- <https://www.youtube.com/watch?v=jGPpXF7y9Rg>

स्लाइड ६९

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
सानेपानी मन्त्रालय
सानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पेशाग, भारतनगर, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ९७७-१-४४३१९४४, ४४३८२२३
ईमेल : info@sanam.gov.np, dg@sanam@gmail.com
वेब साइट : sanam.gov.np

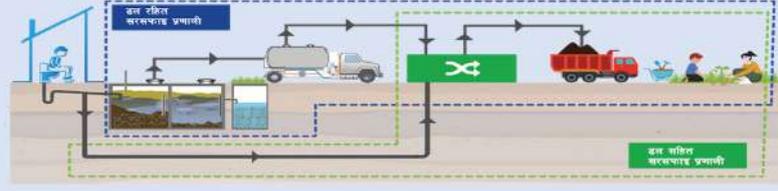

राष्ट्रिय स्वास्थ्य
विकासन र कल्याणको संस्था (एनपीओ)
आसुत सडक अड्डाको
बसोडा : काठमाडौंको उपत्यका, काठमाडौं-११११११
फोन, काठमाडौंको उपत्यकाको फोन नं. : ४४३१९४४४

शत्र १०

अनुगमन तथा एकीकृत
नगरपालिक सूचना
प्रणालीका स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

इस दृष्टि से सरसफाई प्रणाली

इस दृष्टि से सरसफाई प्रणाली

नगरव्यापी समावेशी सरसफाई अवधारणा सम्बन्धी तालिम
अनुगमन तथा एकीकृत नगरपालिक सूचना प्रणाली

स्रोत व्यक्ति

नेपाल सरकार
सुदूरपश्चिम प्रदेश
सुदूरपश्चिम प्रदेश
सुदूरपश्चिम प्रदेश

स्लाइड २

तालिम सुरु गर्न पूर्व

सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

स्लाइड ३

सुरुवात गर्नका लागि निर्देशन
HIDDEN SLIDE

- Inform participants that now they have gained idea on all components of CWIS framework, now they are going to discuss on monitoring activities through CWIS perspective.
- As a responsible authority, it is one of the major concern to ensure if CWIS is being implemented and it should be monitored at different phases of implementation and hence will be discussing more on it through the session.

Or to organizational policy, how a policy of an organization support for the enabling environment for a productive output/ outcomes.

स्लाइड ४

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 10, CWIS outcome: Monitoring and Field visit

स्लाइड ५

सिकाइका उपलब्धिहरु

- CWIS कार्यान्वयन गर्न अनुगमनको महत्व बारे छलफल गर्ने
- नगरपालिका स्तरीय एकीकृत सूचना प्रणाली : तथाइ संचालित र अन्तरक्रियात्मक प्रणाली बारे परिचय गर्ने
- सरसफाइ सेवा प्रदान गर्न योजना, व्यवस्थापन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्न नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणाली बारे व्याख्या गर्ने

At the end of the session, participants will be able to ...

स्लाइड ६

विषयवस्तु

- अनुगमन र यसको महत्व
- अनुगमन कहिले गर्ने
- CWIS मा डेटाको महत्व
- नगरपालिका स्तरीय एकीकृत सूचना प्रणाली बारे आधारभूत जानकारी
- नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणाली :
 - योजना
 - व्यवस्थापन
 - अनुगमन र मूल्याङ्कन
- नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणालीको अन्तरक्रियाशीलता

स्लाइड ७

अनुगमन

- प्रगति अद्यावधिक गर्नका लागि नियमित अवलोकन र टिपोट
- सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई पृष्ठपोषण (उदाहरण: स्थानीय तह, दाता, कार्यान्वयनकर्ता र लाभान्वितहरू)
- कार्य योजनाको आधार तयार गर्ने, पृष्ठपोषण दिने र सिफारिस गर्ने

Monitoring is a continuous assessment that aims at providing all stakeholders with early detailed information on the progress or delay of the ongoing assessed activities.

The purpose of monitoring is to determine if the outputs, deliveries and schedules planned have been reached so that action can be taken to correct the deficiencies as quickly as possible

स्लाइड ८

अनुगमन किन ?

- भविष्यको सिकाइ र जवाफदेहिताको लागि
- यसले सरोकारवालाहरू प्रति जवाफदेही भएको देखाउँछ, दिगोपनामा सहायता गर्दछ, र सहज वातावरण सृजना गर्न योगदान पुऱ्याउँछ

M&E for accountability commonly focuses on upward accountability to government or the funding agency. M&E is often an obligation to demonstrate that contracted work has been conducted in compliance with agreed standards or to report on results vis-à-vis plans. Downward accountability involves making accounts and plans transparent to the primary stakeholders: clients.

M&E for learning requires continuous and conscious involvement of evaluators and stakeholders in collaborative learning, allowing stakeholders to share their views, perspectives and ideas, without fear of negative consequences (Kusters et al., 2011).

Source: https://www.kit.nl/wp-content/uploads/2019/10/WPS_3-2016-web.pdf

स्लाइड ९

अनुगमन किन ?

- प्रभावकारीता, दक्षता, कार्यक्रमको सबल पक्ष र सिमितता, कार्यान्वयन र सेवाहरु बारे प्रमाण पेश गर्न
- सरोकारवालाहरुको सुधारात्मक कार्यहरुबारे पृष्ठपोषण प्रदान गर्न
- अनुसन्धान र नीति निर्माणको लागि प्रमाणमा आधारित अवधारणाहरु जुटाउन
- क्षेत्रगत विषयमा र व्यवस्थित ज्ञान अभिवृद्धि गर्न

Both monitoring and evaluation are essential components of effective management and together they bring the listed outcomes.

Provide evidence about the effectiveness, efficiency, strengths and limitations of programs, interventions and services;

Provide feedback to stakeholders, such as funders, community members, local authorities, regulators and other sectors;

Are essential for evidence-based approaches to programming and policy making;

Build sector knowledge and enable systematic learning;

Build an evidence base for research, policy and practice;

Enable diagnostically accurate and targeted corrective action;

Help to show accountability to stakeholders, aid sustainability and contribute to building an enabling environment.

स्लाइड १०

अनुगमन : कहिले ?

- **योजना समयमा** : मुख्य कार्य सम्पादन सूचकहरूको रेखाङ्कन गर्न
 - **कार्यान्वयन अवधिमा** : लक्ष्य अनुसारको प्रगति यकिन गर्न
 - **कार्य अवधिमा** : योजनाको समयावधिमा राखेका सूचकहरू र नतिजा बिच तुलना गर्न
 - **अनुगमन पश्चात** : कारवाही वा कार्य गर्न प्रतिवेदन र सुझावहरू
- अनुगमन एक पटकको काम होइन, यसलाई विभिन्न चरणमा निरन्तर रूपमा संचालन गर्नुपर्दछ ।

Monitoring is an ongoing data collection process of the program outputs.

Particularly in the project pilot phase, it is important to gather detailed monitoring data to help identify and correct unforeseen weaknesses in the project design and to replicate successful features during scale-up.

Why is it important to monitor the implementation?

it provides a way to assess the crucial link between implementers and beneficiaries on the ground and decision-makers; it adds to the retention and development of institutional memory; it provides a more robust basis for raising funds and influencing policy.

Performance monitoring is a systematic and periodic observation of performance over time in order to develop or verify performance records, to uncover inefficient and ineffective practices, to identify needs for services, and most important, to detect underperformance timely to avoid the further deterioration of performance. For this all, data seems to be key/ primary for all activities.

स्लाइड ११

तथ्यांक र सूचना

- तथ्यांक र सूचनाको महत्व के हो ?
- सरसफाइको तथ्यांक कहाँ बाट पाउन सकिन्छ ?

Ask with participants what are the significance of data and information, especially in monitoring?

Also, ask participants second questions and emphasize that the sanitation data are fragmented in different sectors.

स्लाइड १२

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइमा तथ्यांकको महत्व

दिगो सरसफाइ लक्ष्य ६ र तथ्यांक

दिगो विकास लक्ष्य ६ हासिल गर्न तथ्यांक र सूचना एक महत्वपूर्ण माध्यम हो भनि युएन वाटर एसडिजी ६ ग्लोबल एक्सिलेरेसन फेमवर्कले भन्दछ ।

सर्वैका निम्न खानेपानी तथा सरसफाइको उपलब्धताका साथै यसको दिगो व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्ने

दिगो विकास लक्ष्य ६.२ : सन् २०३० सम्ममा सर्वैका लागि पर्याप्त र समतामूलक सरसफाइ र स्वच्छता हासिल गर्ने र खुल्ला दिसा अन्त्य गर्ने

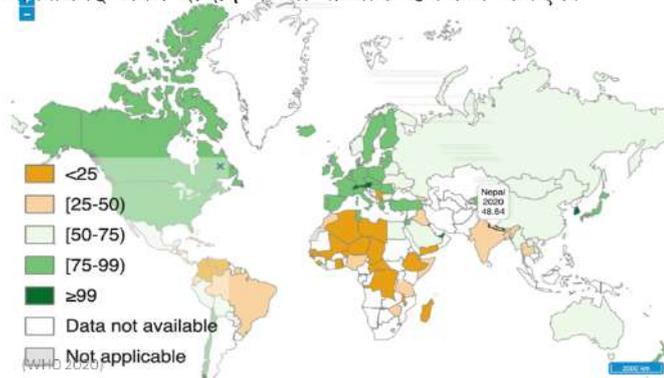
सूचकहरु : ६.२.१ क : जनसंख्याको अनुपातले सुरक्षित तथा व्यवस्थित सरसफाइका सेवाहरु प्रयोग गरेको

- UN Water SDG 6 Global Acceleration Framework has identified “DATA” as one of the five accelerators of the SDG 6 outcome.
- The SDG 6.2 Goal is one of the goals set within SDG 6 that states By 2030, achieve access to adequate and equitable sanitation and hygiene for all and end open defecation
- To measure this,
- The 6.2.1a indicator highlights the proportion of population using safely managed sanitation services as an indicator for achieving the 6.2 goal
- Ask the audience where the proportion related information/ data is obtained/ generated/ acquired from? (SDG 6.2.1a indicator)

स्लाइड १३

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइमा तथ्यांकको महत्व

केस: जनसंख्याको अनुपातले सुरक्षित तथा व्यवस्थित सरसफाइका सेवाहरु प्रयोग गरेको दिगो सरसफाइ लक्ष्य ६.२.१ क मा तथ्यांक उपलब्ध नभएको

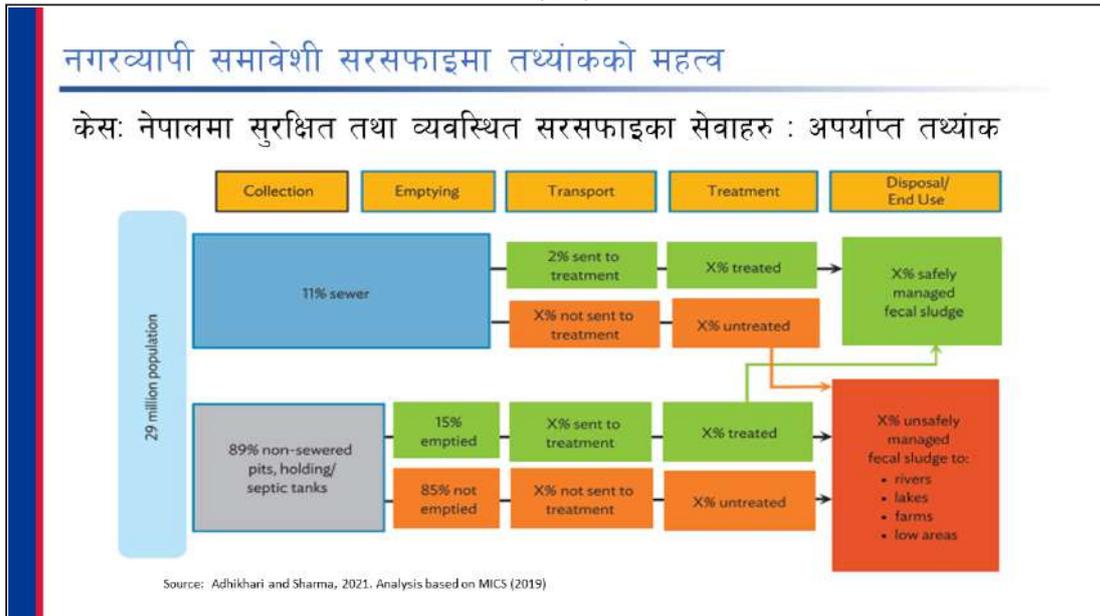

तथ्यांक उपलब्ध नभएको

- भौगोलिक क्षेत्रहरूमा सरसफाइका अवस्था बारे रिपोर्ट गर्न बाधा तथा अवरोध
- डेटा नभएको वा समावेश नभएकाले कारण तथा प्रभाव बारे मूल्यांकन गर्न असहजता

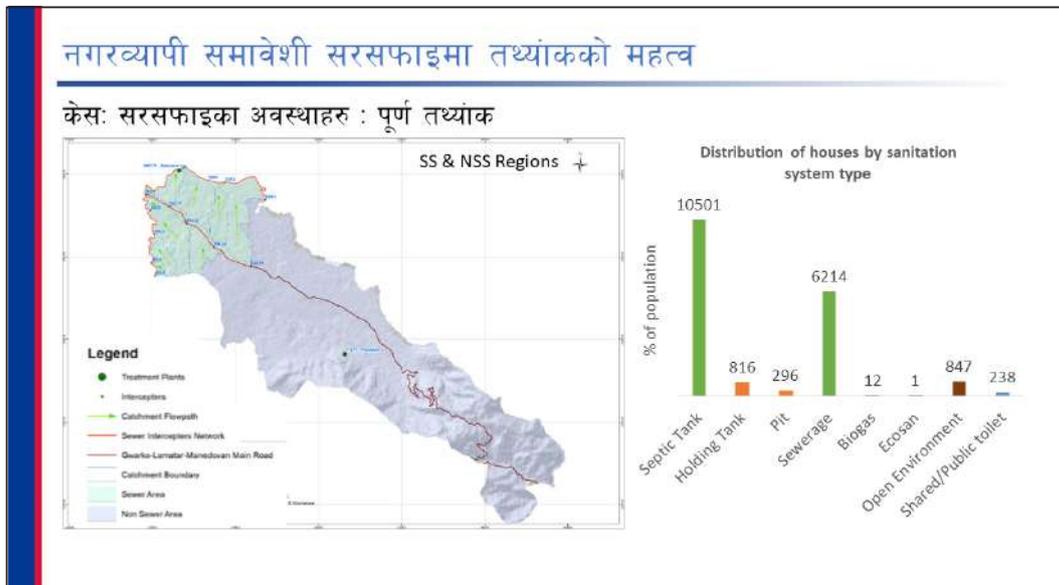
- We have data of proportion of safely managed sanitation in the world. Yet we can see that many places still do not have data.
- We talk in extent about CWIS and applying it, yet we do not have complete data that reflects the scenario of sanitation.
- Since we do not have data of certain regions, we do not know the current status of SDG 6.2 in this region nor do we know if we will be able to meet the SDG6.2 goal by 2030
- Briefly explain the box's text

स्लाइड १४

- The initial two boxes indicates the situation of SS and NSS in Nepal after ODF.
- When this data is fit into the sanitation service chain of CWIS, the disaggregated data shows missing or not applicable proportionate data.
 - The X marks the inability to disaggregate the data in spite of data availability.
 - We do not have complete data, thus we cannot say what % of houses are safely managed, thus the SDG6,2 goal status is unknown and the fact that if we can reach it by 2030 is still a mystery.

स्लाइड १५

- We have complete data set in Mahalaxmi thus we can
- demarcate the sanitation regions according to SS and NSS in detail.
 - Detailed sanitation system types at house, ward-level
 - Detailed life cycle cost analysis can also be carried out
 - Cost analysis for upgrading all sanitation services to safely managed can also be carried out

स्लाइड १६

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइमा तथ्यांकको महत्व

राम्रा तथ्यांकको विशेषताहरु

समावेशी सरसफाइ अवधारणा उत्प्रेरित गर्न र दिगो विकास लक्ष्य ६.२ हासिल गर्न विकास गरिएको तथ्यांक संचालित प्रणाली नै नगरपालिका स्तरीय एकीकृत सूचना प्रणाली हो ।

- For SDG 6.2, data must be (Explain each individual box and its relevance)
- (i) Accuracy - the information correct in every detail ? (ii) Completeness - How comprehensive is the information ? (iii) Reliability - Does the information contradict other trusted resources ? (iv) Relevance - Do you really need this information ? (v) Timeliness - How up- to-date is information, can it be used for real-time reporting ?
- To attain all of the above, all existing approaches fail
- So we need a new approach that is IMIS
- IMIS is a Data-Driven System developed to catalyze CWIS approach, and achieve SDG 6.2 Outcomes
- Highlight that this new approach addresses the characteristics of good data

स्लाइड १७

नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणाली बारे आधारभूत बुझाइ

नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणालीका भागहरु

एकीकृत सूचना प्रणाली **web, mobile** र **GIS** प्रविधिको समिश्रण हो ।

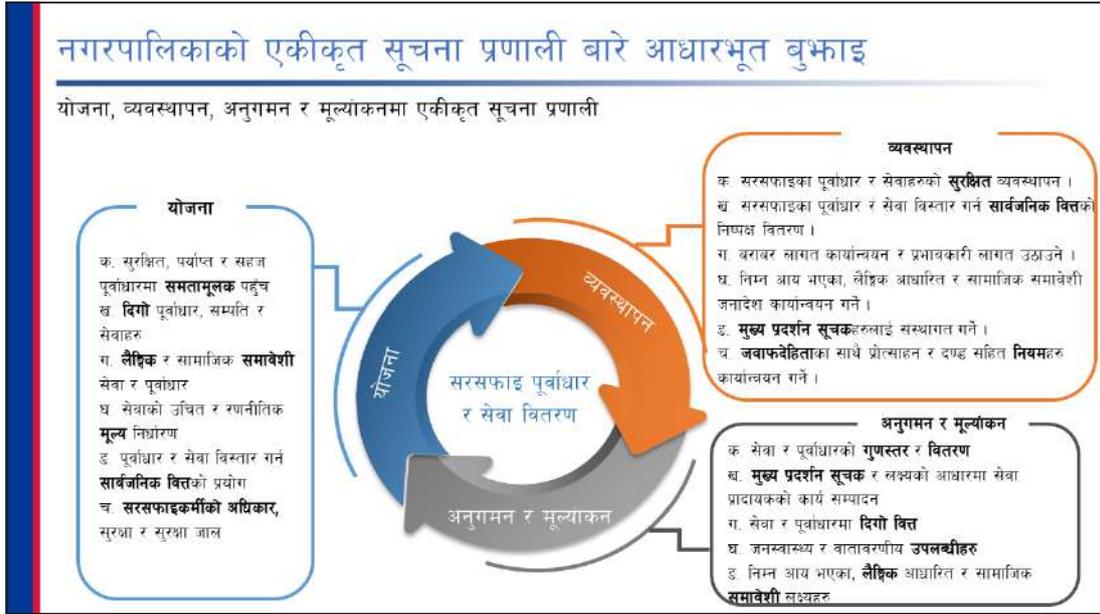
नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणालीले शहरी सरसफाइ प्रणालीमा नवीनता ल्याउँछ र सुशासित सेवा प्रवर्द्धन गर्दछ ।

नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणालीले नगरपालिकाको दक्षता, उत्तरदायित्व र जवाफदेहिता सुस्त दुरुस्त गर्दछ।

- IMIS is a convergence of web, mobile and GIS technology.
- IMIS consists of nine components that helps in providing current CWIS sanitation situation and preparing strategic sanitation plan
- Name the individual components and give a short description.

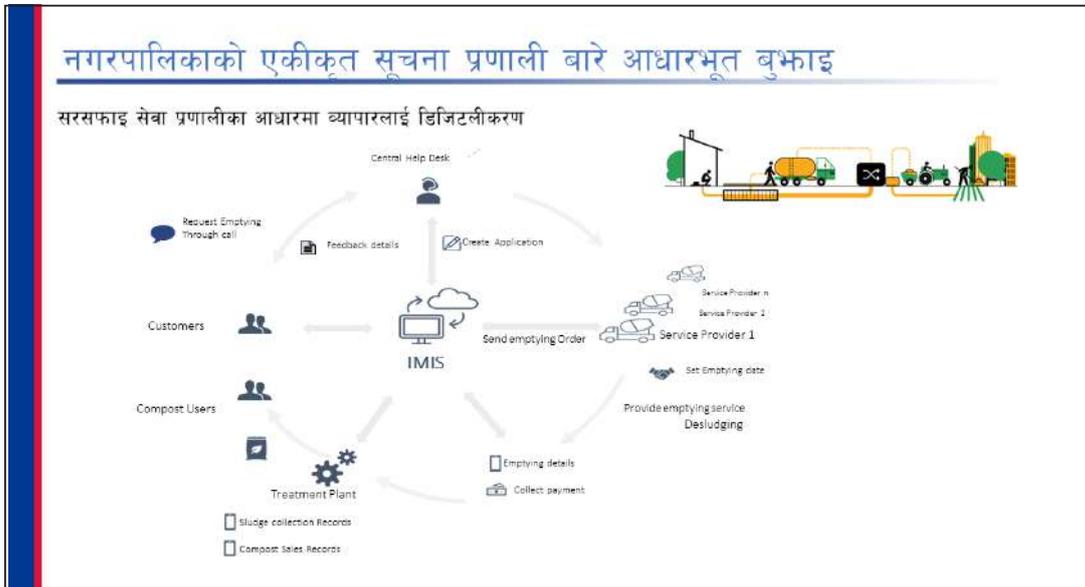
स्लाइड १८

IMIS is a powerful tool developed to catalyze CWIS outcome, that facilitates efficient and effective planning, management, and monitoring & evaluation of sanitation and service delivery

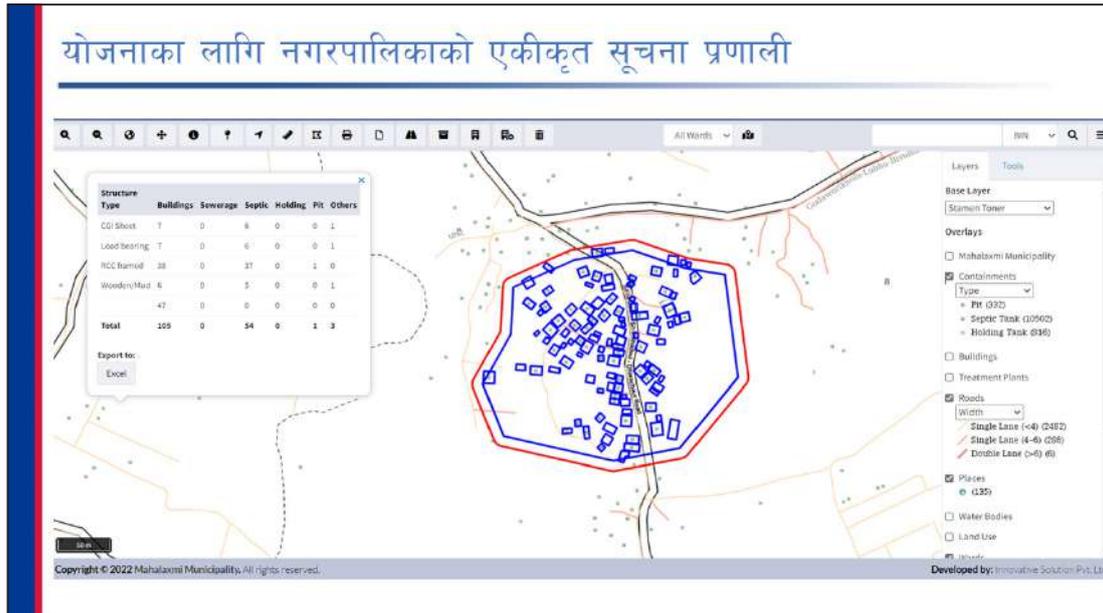
-- Go through individual points and elaborate shorty.

स्लाइड १९

- We are already familiar with the service delivery chain and its different steps (highlight right top picture)
- Explain about the process flow and how complete sanitation value chain data is generated in different steps
- Also elaborate on the fact that different components generate different types of data which is compiled into a single umbrella structure within IMIS
- It digitizes all components of IMIS into a single umbrella system that is able to not only digitize the data required for CWIS but also the processes of CWIS

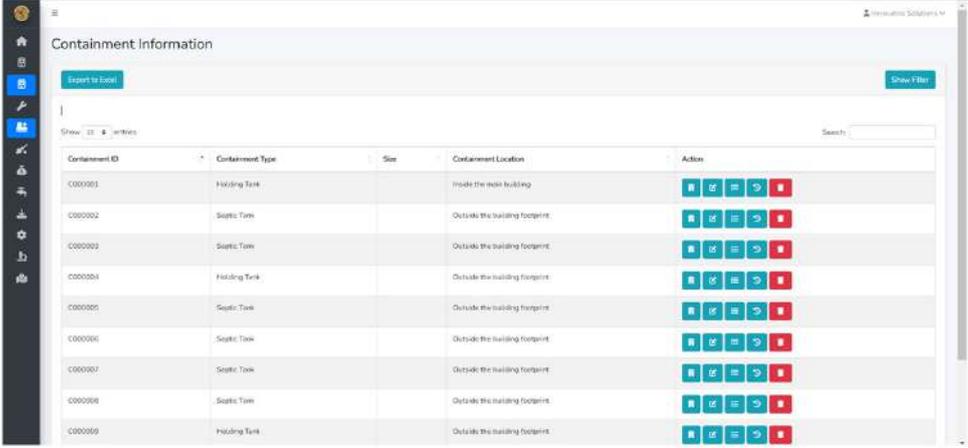
स्लाइड २०

- Along with digitization of business chain, it also aids in different aspects as highlighted earlier
- A simple example to show the capabilities of IMIS.
- The picture shows one of the many tools of IMIS in action
- This tool calculates the total number of buildings in drawn polygon area with a certain buffer distance and provides the total number of buildings, and the sanitation system connected with it as well.
- We can also see on the right hand side that we can toggle different layers displaying different aspects of data, as well as the legends that follow.
- This allows users of IMIS to accurately generate accurate data in real time according to different parameters and boundaries that are dynamically set by the user.
- It also allows the generation of different types of GIS maps for further analysis
- This fosters the users of IMIS to make informed data backed decisions with the click of a button.

स्लाइड २१

व्यवस्थापनका लागि एकीकृत सूचना प्रणाली

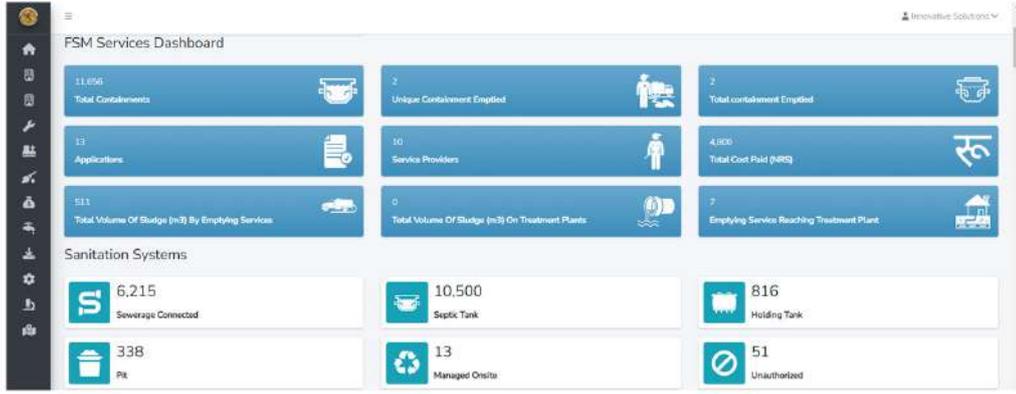

Containment ID	Containment Type	Size	Containment Location	Action
C000001	Holding Tank		Inside the main building	[Action icons]
C000002	Septic Tank		Outside the building footprint	[Action icons]
C000003	Septic Tank		Outside the building footprint	[Action icons]
C000004	Holding Tank		Outside the building footprint	[Action icons]
C000005	Septic Tank		Outside the building footprint	[Action icons]
C000006	Septic Tank		Outside the building footprint	[Action icons]
C000007	Septic Tank		Outside the building footprint	[Action icons]
C000008	Septic Tank		Outside the building footprint	[Action icons]
C000009	Holding Tank		Outside the building footprint	[Action icons]

- Here, we can see the Containment Information Management Sub-Module.
- This is one of the modules that manage the information of the containment.
- Here we can see the containment ID, the containment type, size and its location. Within the system, we can also view which building it is connected to as well as the location of the building to which it is connected to and so on.
- This allows the users of IMIS to accurately view the containment status of the region as well as allows the user to accurately assess the current scenario of containments as well the number of new containments being built.

स्लाइड २२

अनुगमन र मूल्यांकनका लागि एकीकृत सूचना प्रणाली

FSM Services Dashboard

11,056 Total Containments	2 Unique Containment Emptied	2 Total Containment Emptied
13 Applications	10 Service Providers	4,900 Total Cost Paid (NRS)
511 Total Volume Of Sludge (m3) By Emptying Services	0 Total Volume Of Sludge (m3) On Treatment Plants	7 Emptying Service Reaching Treatment Plant

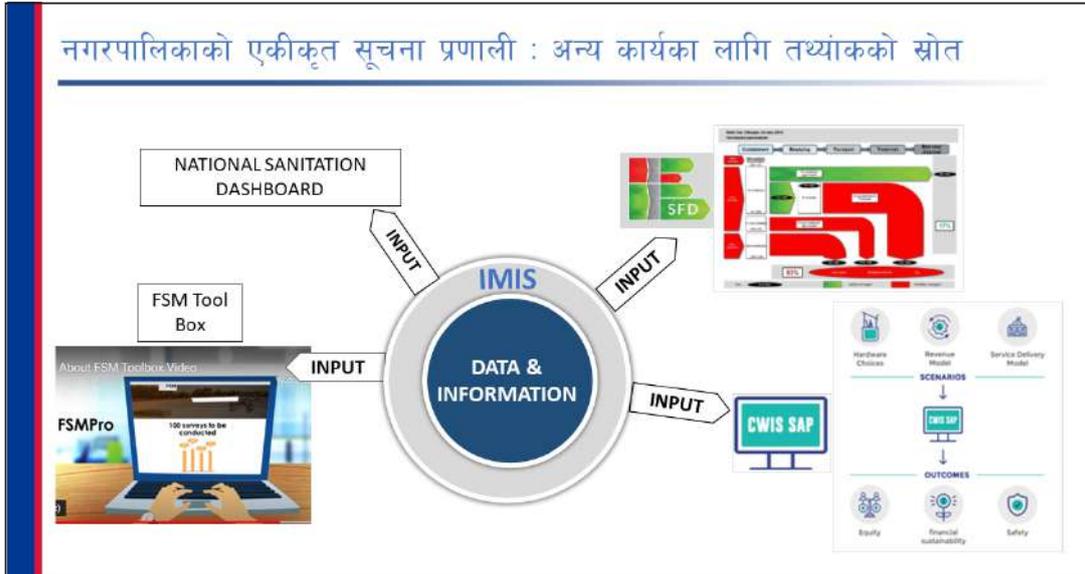
Sanitation Systems

6,215 Sewerage Connected	10,500 Septic Tank	816 Holding Tank
338 Pit	13 Managed Onsite	51 Unauthorized

- This is a small snippet of the dashboard of IMIS.
- Here we can easily see the total number of containments within the city, (Explain boxes in brief)
- The dashboard allows the user to quickly view the data of different aspects in real time
- It also displays different data in charts and other graphical representations making it easier to monitor and evaluate data in real time.

स्लाइड २३

नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणाली : अन्य कार्यका लागि तथ्यांकको स्रोत

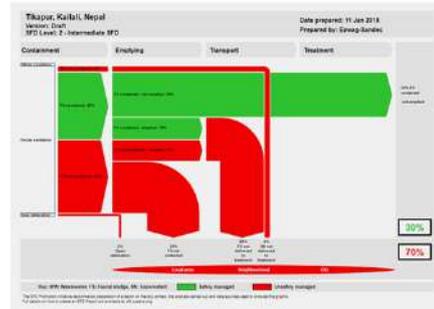

- This system is a dynamic system that can be further expanded to provide data to other different platforms
- It can serve as a multi-platform eco system and integrate as well as provide data to other different platforms
- Elaborate with examples about providing data to SFD development, National Dashboard and so on.

स्लाइड २४

मनव मल-मूत्र प्रवाह चित्र

- मनव मल-मूत्र प्रवाह चित्र एक टुल हो जसले एक शहर वाट भौतिक रुपमा दिसा कसरी बग्दछ, भनी प्रदर्शन गर्दछ
- मनव मल-मूत्र प्रवाह चित्रले दिसा कसरी व्यवस्थापन भएको छ, (दिसा गरेपछि विसर्जनसम्म) भनी देखाउँछ ।
- मनव मल-मूत्र प्रवाह चित्र वकालत गर्न र अभिमुखिकरण गर्न प्रभावकारी छ,

The Faecal Waste Flow Diagram, or SFD, is a widely used tool to visualise how well, or how badly, sanitation is working overall in a city.

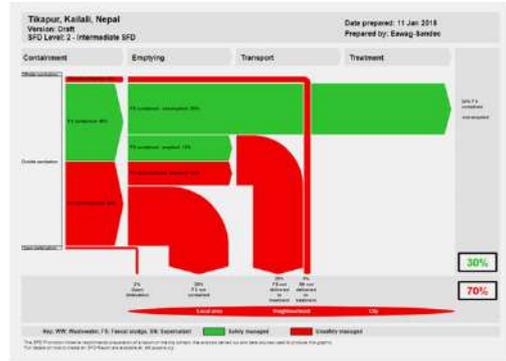
- The width of the arrows corresponds to the population whose faecal waste follows a safe or unsafe pathway. It also reflects how inclusive the sanitation service is, and often shows a small proportion being served by sewerage (at considerable cost to the public) and a large proportion by poorly functioning non-sewered systems, usually self-funded.
- Because it tells the overall story but with minimal technical detail, it is primarily an advocacy and prioritization tool – and not suitable for system design.
- The green arrows tell us the proportion of the population whose waste is safely managed. [click]
- The red arrows show the extent of unsafe sanitation, but they don't tell us why the sanitation system is failing.

स्लाइड २५

मानव मल-मूत्र प्रवाह चित्र

मानव मल-मूत्र प्रवाह चित्र : विश्लेषण गर्न सुरुवातको विन्दु

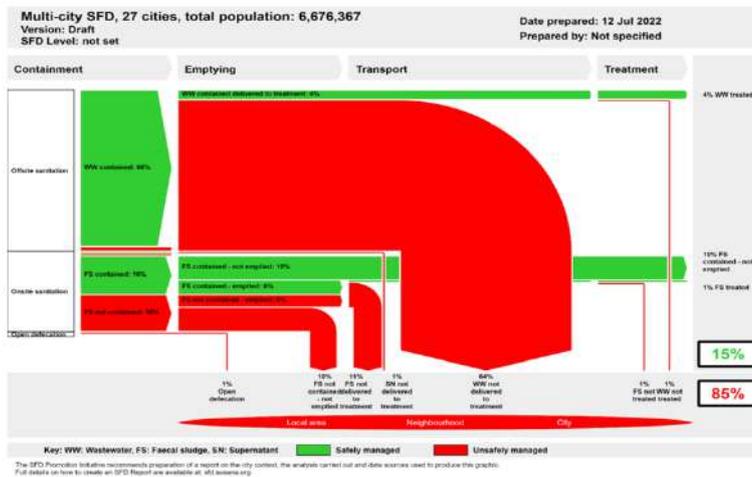
- ✓शहरी सरसफाइ शृंखलाको दृश्यात्मक सारांश
- ✓समस्या पहिचानको टुल
- ✓वकालतको टुल: सरोकारवालाहरुको समावेशिता
- ✓विशेषज्ञ निर्णयको आवश्यकता

SFDs shows or presents the actual situation or current status of the area.

स्लाइड २६

नेपालको मानव मल-मूत्र प्रवाह चित्र

Total SFDs= 26

Source: SuSANA

As discussing about the country, only 15% of wastewater and faecal sludge is safely managed while still 85% of WW and FS is unsafe creating high health and environmental risk.

Red arrow in the diagram indicates high health risk so our ultimate aim is to attain green arrow to ensure entire safety of the city and nation.

स्लाइड २७

शहरी सेवा प्रदानको मूल्यांकन

- दिसाको बहाव चित्र : वकालत र प्राथमिकिकरण टुल : शहरको सरसफाइ अवस्थाको चित्रण
- शहरी सेवा प्रदानको मूल्यांकन : हालको स्थिति किन यस्तो छ भनी मूल्यांकन गर्ने पूरक टुल
- यसले प्रक्रियालाई व्यवस्थित गर्न मद्दत गर्दछ
- यसलाई कार्य रजुसूचीमा समावेश गर्नुपर्दछ

	Sewered sanitation			Non-sewered sanitation			
	VCL, house connection	Sewerage	Sewage treatment & reuse	Toilet, pit or septic tank	Emptying & transport	Sludge treatment & reuse	
Enabling							
Policy, legislation	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Red	Red
Planning, budgeting	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Red	Red
Inclusion	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
Delivering							
Funding	Red	Red	Red	Red	Yellow	Red	Red
Capacity, outreach	Red	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green
Inclusion	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
Sustaining							
Regulation, cost recovery	Red	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Yellow
Institutions, service providers	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow
Inclusion	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red

It supports a systematic process for working with stakeholders to assess the enabling environment for citywide inclusive sanitation, and to present the results in a simple and accessible way.

It also includes an Action Checklist to help stakeholders identify and prioritise immediate and follow-up actions to improve the enabling environment for the delivery and sustained operation of inclusive sanitation services across the city.

स्लाइड २८

शहरी सेवा प्रदानको मूल्यांकन

- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको मूल्यांकनका लागि अनुकूलन वातावरण बनाउन सहजीकरण गर्दछ
- सरोकारवालाहरूसँग व्यवस्थित रूपमा काम गर्न र सहमति गराउन ग्राफिक्सको मद्दतले सहज बनाउँदछ
- ढल सहित र ढल रहित सरसफाइलाई छुट्टाछुट्टै सम्बोधन गर्दछ
- सरोकारवालाहरुको सरसफाइ सुदृढ बनाउन कार्य पहिचान तथा प्राथमिकिकरणका लागि कार्य रजुसूची बनाउन सघाउँदछ

Explaining why, is the purpose of the City Service Delivery Assessment.

- The tool supports the assessment of the enabling environment for City-wide Inclusive Sanitation using a series of structured questions.
- Like the SFD, it generates simple graphics to support a systematic process for working with stakeholders and inform a dialogue to build consensus for action.
- It addresses sewered and non-sewered sanitation separately, as they are usually provided by different stakeholders, in quite different ways.
- It also includes an Action Checklist to help stakeholders identify and prioritise actions to improve sanitation on the basis of the structured assessment

स्लाइड २९

शहरी सेवा प्रदानको मूल्यांकन नतिजा

शहरी सेवा प्रदानको मूल्यांकनले सरसफाई सेवा प्रदान गर्दा आउने संस्थागत बाधा पहिचान गर्दछ । यो ३ स्तम्भमा आधारित छ :

अनुकूलता : नीतिगत, कानुनी र संस्थागत वातावरण

सेवा प्रवाह : सरसफाई सुदृढ गर्न स्रोत र संयन्त्रको उपलब्धता

दिगोपना : संचालन वातावरण, दिगो तथा सुचारु सरसफाई सेवाका लागि लागत र जनशक्ति

सरोकारवालाको सहजिकरणका लागि यसलाई ट्राफिक संकेत चित्र मार्फत सारोशमा राखिएको छ

Non-sewered sanitation			
	Toilet, pit or septic tank	Emptying & transport	Sludge treatment & reuse
Enabling			
Policy, legislation	Yellow	Yellow	Red
Planning, budgeting	Yellow	Red	Red
Inclusion	Red	Red	Red
Delivering			
Funding	Red	Red	Red
Capacity, outreach	Green	Green	Green
Inclusion	Red	Red	Red
Sustaining			
Regulation, cost recovery	Red	Yellow	Red
Institutions, service providers	Red	Yellow	Yellow
Inclusion	Red	Red	Red

स्लाइड ३०

मुख्य सन्देश

- **अनुगमन** : सम्बन्धित सरोकारवालाका लागि नियमित अवलोकन र पृष्ठपोषणका लागि टिपोट गर्ने
- दिगो विकास लक्ष्य ६ का लागि तथ्यांक र सूचना महत्वपूर्ण आधार हो
- नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणाली तथ्यांकमा संचालित प्रणाली हो, जसमा तथ्यांक पहुँच योग्य, सही, पूर्ण, विश्वसनीय, र समय सान्दर्भिक हुन्छ ।
- एकीकृत सूचना प्रणाली एक अन्तरक्रियात्मक प्रणाली हो जुन अन्य प्लेटफर्महरूमा तथ्यांक प्रदान गर्नका साथै एपिआई मार्फत तथ्यांक एकीकृत गर्न सक्षम छ ।
- नगरपालिकाको एकीकृत सूचना प्रणालीले नगरव्यापी समावेशी सरसफाई प्रणालीमा सुशासन कायम गर्दै नवीनता ल्याउँछ ।
- यस प्रणालीमा भएका तथ्यांकलाई मानव मूल-मूत्र प्रवाह चित्र र शहरी सेवा प्रदानको मूल्यांकनबाट अवस्था विश्लेषण गर्दै वकालतका लागि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

Hence, Monitoring is a regular observation and recording for progress updates and must be carried out continuously at different phases, giving feedback to the related stakeholders to be followed by Action points.

For monitoring one needs data and such data can be compiled through a system as IMIS, a useful management system for government, utilities and service providers which can be then presented to the stakeholders for advocacy or could be used to analyze the situation for the development of appropriate interventions through different sanitation tools like SFD and CSDA

स्लाइड ३१

सन्दर्भ सामाग्रीहरु

1. Paper on "Monitoring Progress in Citywide Sanitation". Online available at: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fenvs.2021.751534/full>
2. "CWIS Guidance Note". Online available at: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/751531/cwis-citywide-inclusive-sanitation-needed.pdf>
3. Youtube video: "Monitoring & Evaluation of Water Sanitation Projects". https://www.youtube.com/watch?v=TPieXRRK15E&ab_channel=StrategiaNetherlands
4. WHO information on Monitoring WASH: <https://www.who.int/activities/monitoring-water-sanitation-and-hygiene>
5. "Sanitation Monitoring Toolkit" https://www.communityledtotalsanitation.org/sites/communityledtotalsanitation.org/files/UNICEF_SanitationMonitoring_Toolkit.pdf
6. <https://sfd.susana.org/>
7. <https://incsanprac.com/tools.html>

स्लाइड ३२

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पीबन्ने, मातारजसन्ने, बडगाडी, नेपाल
फोन नं. ९७७-११-३२२२२२२, ४४१८२३३
ईमेल : info@owssm.gov.np, ogd@owssm.gov.np
वेब साईट : owssm.gov.np

भारतस्य र जनसंख्या सन्ध्या (एनपीओ)
असल सल, सल सलसल, असलसल
सलसल सल सल सलसल, सलसल सलसल सलसल
सलसल सलसलसलसलसलसल, सल सलसल सलसलसलसलसल

शत्र ११

नगरव्यापी समावेशी
सरसफाइको दृष्टिकोणका
स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम
नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको दृष्टिकोण

स्रोत व्यक्ति

संघीय सरकार
आन्तरिकी मन्त्रालय
खानेपानी तथा शह्र व्यवस्थापन विभाग

स्लाइड २

तालिम सुरु गर्न पूर्व

सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	दिगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

स्लाइड ३

परिचयका लागि निर्देशन

1. Ask participants if they gained something from the event/ training.
2. Ask participants what did they learn? P/A: information on CWIS
3. Ask participants if they are sure about it. P/A: yes
4. Inform participants that they are now going to verify their knowledge on CWIS and will be discussing on the applying CWIS lenses in different activities/ programs.
5. Present learning outcome and presentation outline of the session

Or to organizational policy, how a policy of an organization support for the enabling environment for a productive output/ outcomes.

स्लाइड ४

तालिम संरचना

This training includes 10 main technical sessions, and are currently on session 11 ,Applying CWIS Lens

स्लाइड ५

सिकाइका उपलब्धिहरु

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको दृष्टिकोणबाट सरसफाइका मुद्दाहरुलाई सम्बोधन गर्ने तरिका बारे छलफल गर्ने

तालिम पश्चातको कार्य योजनाको बारे बताउने

स्लाइड ६

विषयवस्तु

- भ्रमणका लागि निर्देशन
- कुनै एक सरसफाइ सेवामा फिल्ड भ्रमण
- नगरव्यापी समावेशी सरसफाइको परिप्रेक्ष्यमा विश्लेषण
- उपलब्धीबारे प्रस्तुतीकरण
- आगामी योजनाहरु

स्लाइड ७

फिल्ड भ्रमणका लागि निर्देशन

- Inform participants that they will be visiting a sanitation facility and will be analyzing the facility through CWIS lens
- For the visit, inform participants that they will be divided into 6 groups as per the components of CWIS framework and will be provided a monitoring checklist to note the points along with some of the reference points.
- Inform participants as they visit the field, participants are to make notes on the measures applied and gaps in particular component assigned to the group.
- Inform that after the visit, participants will be presenting their findings to the large group.
- Now divide into groups and assign a topic to each group along with the monitoring checklist and reference points.
- Ask participants to go through the reference points in their respective groups

HIDDEN SLIDE

स्लाइड ८

फिल्ड भ्रमण र मूल्यांकन

- ६ समूह
- हरेक समूहलाई CWIS को एक भाग
- आफ्नो भाग अनुसार अवलोकन गर्ने र नोट टिपोट गर्ने
- फिल्ड भ्रमण
- ४५ मिनेट अवलोकन
- १५ मिनेट नोट टिपोट
- मुख्य उपलब्धीहरु प्रस्तुत गर्ने

१ घण्टा

सेवाका परिणाम	समता	सुरक्षा	द्विगोपना
प्रणाली प्रकार्य	जिम्मेवारी	जवाफदेहिता	स्रोत योजना तथा व्यवस्थापन

स्लाइड ९

उपलब्धीको प्रस्तुतीकरण

फिल्ड भ्रमण
१ घण्टा

स्लाइड १०

सामुहिक छलफल

१० मिनेट

स्लाइड ११

सामुहिक प्रस्तुतीकरण

स्लाइड १२

अगामी कार्य योजना

सहभागीहरूलाई सोध्नुहोस्

- अब यस पश्चात के गर्ने ?
- तपाईंहरूको नगरपालिकामा **CWIS** कसरी कार्यान्वयन गर्ने ?
- **CWIS** कार्यान्वयन गर्न हामी (वा संस्था) ले कसरी सहयोग गर्न सक्दछौं ?

स्लाइड १३

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी सन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पेशारी, पातारबजार, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ९७७-१-४२११०११, ४२११०१२
ईमेल : info@dwism.gov.np, agdwism@gmail.com
वेब साइट : dwism.gov.np

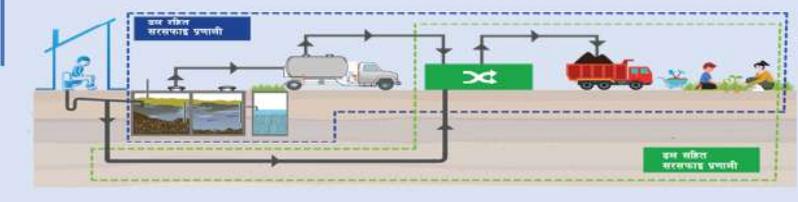

जीवित्तु माथिम
साथारण न पररवाक्य मरवा (राम्रो)
मरवा मरवा मरवा मरवा
मरवा मरवा मरवा मरवा
मरवा मरवा मरवा मरवा

शत्रु १२

तालिम समापनका
स्लाइड नोटहरु

स्लाइड १

नगरव्यापी समावेशी सरसफाइ अवधारणा सम्बन्धी तालिम
तालिम समापन
 स्रोत व्यक्ति

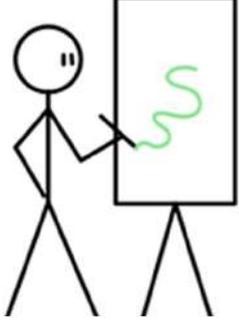
नेपाल सरकार
 खासियारी सम्पादन
 खासियारी तथा इल सम्बन्धित विभाग

स्लाइड २

स्लाइड ३

अपेक्षाहरुको पुनःअवलोकन

स्लाइड ४

मूल्यांकन

- पोष्ट टेष्ट फारम
- सिकाइको मूल्यांकन

 १५ मिनेट

Inform participants about the pre and post test and provide the form for pre-test. Provide 10 minutes time for the activity.

स्लाइड ५

तालिम मूल्यांकन

- मूल्यांकन फारम
- एक महिला र एक पुरुष सहभागीहरु बाट कार्यक्रम कस्तो रह्यो भनी छोटो भनाई

20 minutes

Inform participants about the pre and post test and provide the form for pre-test. Provide 10 minutes time for the activity.

स्लाइड ६

प्रमाण पत्र वितरण HIDDEN SLIDE

- A volunteer to start over
- Facilitator will announce the name
- The volunteer will hand over the certificate to the name announced participant along with
 - One strength of the participant
 - Congratulation for the completion of the event
 - Best wishes for future endeavor with the knowledge
- The participant with the certificate will further hand-over the next certificate and repeat the process till all get their certificate

स्लाइड ७

प्रमाण पत्र वितरण

- सहभागीको सबल पक्ष
- तालिम सफलतापूर्वक समापन भएकोमा बधाई ज्ञापन
- प्राप्त भएको ज्ञान र सीपले अगामी दिनमा शहरी सरसफाइ प्रवर्द्धनको लागि शुभकामना

स्लाइड ८

तालिम समापन र सामुहिक फोटो

- तालिम समापन (औपचारिक वा अनौपचारिक)
- सामुहिक फोटो

स्लाइड ९

Thank you!
धन्यवाद !

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पोखरी, माडारमण्डल, ढाडसगढी, नेपाल
फोन नं : ९७७-०१-४२११००१, ४२१८०११
ईमेल : info@ohssm.gov.np, dg2wisama@gmail.com
वेब साइट : ohssm.gov.np

राष्ट्रिय स्वास्थ्य संस्था (एनपीओ)
जगत मल, ढल र निष्कासन विभाग
पानी नं : ०१-४२११००१, काठमाडौं, नेपाल
फोन : ४२११००१, ४२१८०११

नेपाल सरकार
खानेपानी मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग
पानी पोखरी, माहारजगञ्ज, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ९७७-४५१३७४४, ४५१८२५३
इमेल : infor@dwssm.gov.np, dgdwssme@gmail.com
वेब साईट : dwssm.gov.np

प्राविधिक सहयोग

वातावरण र जनस्वास्थ्य संस्था (एन्फो)
आदर्श मार्ग, नयाँ बनेश्वर, काठमाडौं
फोन नं. : ०१-५२४६६४९, फ्याक्स : ०१-५२४४३७६
इमेल : enpho@enpho.org, वेब साईट : www.enpho.org